Библиотека школьника

БАШКИРСКО-РУССКИЙ
и
РУССКО-БАШКИРСКИЙ
СЛОВАРЬ

БАШКИРСКО-РУССКИЙ
РАЗГОВОРНИК

БИБЛИОТЕКА ШКОЛЬНИКА

БАШКИРСКО-РУССКИЙ И РУССКО-БАШКИРСКИЙ СЛОВАРЬ

БАШКИРСКО-РУССКИЙ РАЗГОВОРНИК

Уфа - 2015

УДК 771.67.11
ББК 81.2

Редактор-составитель
УСМАНОВА Назира Галеевна

Башкирско-русский и русско-башкирский словарь. Башкирско-русский разговорник. – Уфа :Мир печати, 2015. – 160 с.

ISBN 978-5-9613-0366-7

© Н.Г. Усманова, 2015
© ООО «НМЦ «Педкнига», 2015

Основу башкирской лексики составляют слова общетюркского происхождения, общие с лексикой татарского, казахского, ногайского, кумыкского, узбекского, чувашского и других языков.

При отборе слов в состав краткого словаря учитывалась частотная употребляемость слова, его актуальность. В словарь и разговорник не включены заимствования из русского языка.

Вторая часть книги — это башкирско-русский разговорник. Он полезен и тем, кто уже знаком с башкирским языком, но желает расширить свой запас и развить навыки устной речи.

Отличительной чертой данного словаря является то, что в нем глаголы даны в форме инфинитива на **–өргә/ергә–; -ырға, -арға.**

В других словарях, за исключением словаря «Башкирско-русский и русско-башкирский учебный словарь» авторов Л. Саяховой и М. Усмановой, глаголы даются в форме имени действия и переводятся и как глагол, и как существительное: 1. **уҡыу** читать 2. чтение, что, в определенной степени затрудняет понимание значения слова.

В современном языковом мышлении имена действия на **–у/ү–** не воспринимаются как чистые глагольные формы, а совпадают с отглагольными существительными.

При составлении словаря и разговорника использовалась следующая литература:

1. Русско-башкирский словарь. М.: Советская энциклопедия, 1964.
2. Словарь башкирского языка в двух томах. М.: Рус. язык, 1993.
3. Ураксин З. Г. Краткий русско-башкирский словарь. Уфа: Башкирское издательство «Китап», 1994.
4. Р. Ф. Азнагулов. Башкирско-русский школьный словарь. Уфа: Башкирское издательство «Китап», 1993.
5. Саяхова Л. Г., Усманова М. Г. Башкирско-русский и русско-башкирский учебный словарь с грамматическим приложением. СПб.: БХВ-Петербург, 2002.

О построении словаря

1. Слова в словаре расположены в алфавитном порядке.

2. Разные значения многозначных слов отделяются точкой с запятой.

3. Омонимы (т. е. слова с одинаковым звучанием, но разные по значению) приводятся отдельными словарными статьями: **сәк I время, пора**
сәк II еле, едва

4. Существительные даются в форме именительного падежа единственного числа: **салғы коса**

5. Глаголы приводятся в форме инфинитива: **тыңларға слушать**

6. Прилагательные даются в основной своей форме и переводятся на русский язык прилагательными мужского рода в единственном числе: **иҫән здоровый.**

7. В пределах одного лексического значения различные грамматические категории — существительное, прилагательное, наречие — разделяются двумя чертами (знаком //): **бөркөт орел//орлиный**

БАШКИРСКИЙ АЛФАВИТ

(Башкорт алфавиты)

Аа	**Ее**	**Кк**	**Пп**	**Фф**	**Ъъ**
Бб	**Ёё**	**Лл**	**Рр**	**Хх**	**Ыы**
Вв	**Жж**	**Мм**	**Сс**	**Һһ**	**Ьь**
Гг	**Зз**	**Нн**	**ç**	**Цц**	**Ээ**
Ғғ	**Ии**	**Ңң**	**Тт**	**Чч**	**Әә**
Дд	**Йй**	**Оо**	**Уу**	**Шш**	**Юю**
Ҙҙ	**Кк**	**Өө**	**Үү**	**Щщ**	**Яя**

А

абруй авторитет
абынырға спотыкаться
абыстай жена муллы
ағай старший брат; **бер туған ағай** родной брат
ике туған ағай двоюродной брат; дядя
ағай-эне родственники, родня
ағарғансы добела
ағарған поседевший, седой
ағартырға белить; отбеливать
ағарынырға побледнеть
ағас дерево
ағаслыҡ лесок; роща
ағза член (коллектива); часть тела, орган
ағыҙырға лить; наливать, набирать; пускать воду; сплавлять
ағым течение; поток
ағын проточный
ағырға течь, литься
ағыу яд, отрава
ағыуларға отравить
ағыулы ядовитый
ағыш течение
аҙ мало, немного, недостаточно
аҙағы конец; результат; **аҙна аҙағы** конец недели
аҙағынаса (аҙаҡҡа тиклем, аҙағына тиклем) до конца, до завершения
аҙайырға уменьшаться, убавляться
аҙаҡ потом, после; попозже
аҙаш тезка
аҙашырға заблудиться, сбиться
аҙға ненадолго
аҙ-маҙ небольшой, понемногу
аҙна неделя
аҙыҡ пища, еда; продовольствие, корм
аҙыҡ-түлек продукты, продовольствие
аҙым шаг; действие, поступок
аҙыраҡ немного, чуть-чуть
аждаһа дракон
азат свободный, независимый
азатлыҡ свобода
ай луна, месяц
айлы лунный
айлыҡ месячный; месячник
айғыр жеребец
айыҡ трезвый; здравый
айырма разница; отличие; разность
айырылырға отделяться; отличаться; разводиться
айырылышырға расходиться
айырым отдельно
айырырға разделить, делить, разъединить
айыу медведь
аҡ белый
аҡбуҙ сизый; серый; **аҡбуҙ ат** серая лошадь
аҡкош лебедь
аҡлан поляна
аҡланырға оправдываться; окупаться
аҡларға белить; оправдать
аҡрын медленный, неторопливый; медленно, неторопливо; тихий, слабый; тихо, слабо
аҡса деньги
аҡсарлаҡ чайка
аҡтарырға рыть; ворошить, переворошить
аҡһаҡал аксакал
аҡһарға хромать
аҡыл ум, разум; мудрость
аҡыллы умный, разумный; мудрый
аҡылһыҙ глупый; дурной
ал I алый, розовый
ал II перед, передняя сторона

ала пестрый
алабуға окунь
алама изношенный; плохой
аламалыҡ подлость; мерзость
аласаҡ долг
аласыҡ летняя кухня
алға вперед
алғы, алдағы передний
алда впереди
алдағы впереди, передний
алдаҡсы обманщик, лгун
алдан впереди; спереди; заранее, предварительно
алданыраҡ пораньше, заранее
алдап обманом, ложью
алдарға обманывать; одурачить
алдынан перед; накануне; до
алдынғы передовой; передовик; прогрессивный
алдында перед, у, при
алдырырға выписывать
алйот глупый
алка серьги
алҡышларға аплодировать
алла бог, господь
алма яблоко
алмағас яблоня
алмаш смена, замена; местоимение
алмашлап попеременно, поочередно
алмаштырырға менять, обменивать; замещать
алсаҡ приветливый
алтмыш шестьдесят
алты шесть
алтын золото//золотой; **алтын балдаҡ** золотое кольцо
алһыу розоватый, розовый
алъяпҡыс фартук
алым прием, способ
алып, башлап с, от; **бөгөндән алып (башлап)** с сегодняшнего дня
алып барыусы ведущий
алыҫ далекий, дальний; **алыҫ юл** далёкий путь
алыпһатар перекупщик, спекулянт
алыҫлыҡ расстояние
алырға взять, брать; купить; получить; отнять
алыусы получатель
алыш схватка, сражение
алышырға сражаться; обмениваться
аманат завещание предков
ана вот, вон, вон там
анау тот; вон; **анау китапты бирегеҙ әле** дайте вон ту книгу
ант клятва; присяга
анһат легкий, нетрудный; легко
аныҡлаусы определитель; определение
аң сознание
аң-белем знание, образование
аңдырға следить
аңлатма пояснение, комментарий
аңлатырға объяснять, пояснять, растолковывать, толковать
аңларға понимать
апай старшая сестра, тётя
аптырарға удивляться, недоумевать; растеряться
ара промежуток, расстояние
аралаш вперемежку; смешанный; между
аралашырға общаться; смешиваться
ара-тирә изредка, иногда
араһынан из
араһында между, среди
арбарға заколдовать
арғымаҡ аргамак
арзан дешевый, недорогой

арҡа спина//спинной; хребет; **тау арҡаһы** горный хребет
арҡыры через; поперёк
арнарға посвящать
арпа ячмень
арт за, зад, задняя сторона
артабан дальше
артабанғы дальнейший
артҡа назад; вспять
артҡы задний
артта сзади, позади
арттырырға увеличивать; повышать; превышать
артыҡ лишний
артынан вслед, следом
артында за
артырға увеличиваться, прибавляться
аръяҡ та сторона, противоположная сторона
арығансы до устали
арыҫлан лев
арырға уставать; переутомляться
арыуланырға улучшаться; выздороветь
арыш рожь//ржаной
аҫ голодный
асҡыс ключ
аслы-туҡлы впроголодь
асығырға (асыҡ-) проголодаться
асыҡ открытый//открыто; ясный//ясно; понятный//понятно; отчетливый//отчетливо
асыҡларға выяснять, уточнять
асылырға открываться
асырға открывать; отпирать; раскрывать; начинать
асыу гнев, злоба
асыуланырға, асыулы сердиться
асыш открытие
аҫ, аҫҡы низ, нижняя часть
аҫҡа вниз
аҫҡы нижний
аҫрарға содержать, обеспечивать
аҫрау подопечный
аҫта внизу
аҫтына под
аҫтынан из-под
аҫтыртын скрытный
аҫыл благородный
аҫырға вешать, повесить
ат лошадь
ата-баба предки
атай отец
атаҡлы знаменитый, известный
аталырға назваться
атама название
атарға, исемләргә называть
атаһыҙ без отца
ата-әсәһеҙ без родителей
атҡаҙанған заслуженный
атланырға садиться верхом
атларға шагать, идти
атырға стрелять
атыш стрельба
ау охота
ауҙарырға валить; опрокинуть; **гәйепте башҡаларға ауҙарырға** сваливать вину на других
ауларға охотиться; ловить
аунарға валяться
ауыҙ рот//ротовой
ауыл деревня, село
ауылдаш односельчанин
ауыр тяжелый//тяжело; трудный//трудно; **ауыр мәсьәлә** трудная задача
ауырлыҡ тяжесть, вес
ауырттырырға причинять боль
ауырырға болеть
ауырыу больной; болезнь, заболевание
ауырға падать
аш суп; пища; еда
ашатырға кормить
ашарға, аша кушать, есть

ашҡаҙан желудок
ашҡынырға стремиться, рваться
ашлама удобрение
ашлыҡ зерно//зерновой
ашхана столовая
ашъяулыҡ скатерть
ашығыс скоро, срочно
ашығырға, ашығып спешить, торопиться
ашырырға осуществлять, претворять в жизнь, воплощать
аяҙ ясный, безоблачный
аяҡ нога
аяулы дорогой, близкий
аярға жалеть, сочувствовать
аяуһыҙ безжалостный, беспощадный

Б

бабай старик, дед
бағана столб
бағышларға посвящать
баҙ погреб, подпол; яма
баҙнат смелость, мужество
баҙнатһыҙ несмелый
бажа свояк
бай богатый; богач
байлыҡ богатство, состояние
байраҡ знамя
байрам праздник//праздничный
байтаҡ довольно много; значительно; долго
байырға I разбогатеть
байырға II закатываться, заходить (о солнце)
баҡа лягушка//лягушачий
баҡса сад//садовый
баҡсасы садовод
баҡсасылыҡ садоводство
баҡыр медь; медный
бал мёд//медовый
бала ребенок//детский; **бала уйынсығы** детская игрушка
балаҡ штанина
балаларса по-детски
балалыҡ детство/детский; **балалыҡ йылдары** детские годы
балан калина//калиновый
бала-саға детвора, дети
балаҫ ковер//ковровый, палас
балдаҡ кольцо
балдыҙ младшая свояченица
балиғ совершеннолетний
балҡырға сверкать
балсыҡ глина//глиняный
балта топор
балтыр голень
балтырған борщевик
балыҡ рыба//рыбный; рыбий; **балыҡ майы** рыбий жир
балыҡсы рыбак
балыҡсылыҡ рыболовство
бар I есть; имеется
бар II весь, вся, все
барларға учитывать; проверять
барлығы, барлыҡ всего, итого
бармаҡ палец
барыбер всё равно
барыс барс
барырға идти, ехать, двигаться; **концерт бара** идёт концерт; **кинотеатрҙа ниндәй фильм бара?** какой фильм идёт в кинотеатре? **был костюм һиңә бара** этот костюм тебе к лицу
барышлай мимоходом, по пути
баҫалҡы спокойный, сдержанный
баҫҡынсы захватчик; грабитель
баҫҡыс лестница
баҫма I мостик
баҫма II издание
баҫтырырға I поставить на ноги; издавать
баҫтырырға II травить; преследовать
баҫым давление, нажим; ударение

баҫырға I вставать; ступать, наступать; **әҙәм аяғы баҫмаған урын** место, где не ступала нога человека
баҫырға II давить, нажимать; захватывать, оккупировать; печатать; **китап баҫырға** печатать, издавать книгу; наступать; **урманды тынлыҡ баҫты** в лесу наступила тишина
баҫыу поле//полевой
баҫыусылыҡ полеводство
батҡаҡ грязь, слякоть
батша царь
батыр герой, храбрец//смелый, храбрый
батырҙарса героически
батырлыҡ смелость, отвага; подвиг
батырға тонуть
бау веревка
бауыр печень//печёночный
баһа цена, стоимость; **китапҡа баһа биреү** дать отзыв о книге
баһаларға ценить, оценивать
баш голова//головной; **ун баш мал** десять голов скота; **бер баш һуған** головка лука; **баш врач** главный врач; **хат башы** начало письма; **йылға башы** исток реки
башаҡ колос
башҡа другой, прочий; **башҡа кеше** иной человек; **ул башҡа тора** он живёт отдельно; **минән башҡа** кроме меня
башҡарма исполнительный
башҡарыу выполнять, исполнять
башҡаса по-другому, по-иному
башҡортса по-башкирски
башланғыс начало; начальный
башларға начинать; затеять; **йыр башларға**
башлы имеющий голову; **башлы кеше** умный человек
башлыҡ I шапка; капюшон
башлыҡ II начальник, руководитель; **хакимиәт башлығы** глава администрации
башта вначале, сначала, сперва
баштан сначала
баштан-аяҡ с головы до ног
бая, баяғы недавно
беҙ I мы
беҙ II шило
беҙҙеке наш, свой
бейек высокий//высоко; **бейек урын** возвышенное место
бейем, ҡәйнә свекровь; теща
бейергә, бейетергә плясать
бейеү пляска, танец
бейеүсе танцор, танцовщица
бейә кобыла; **бейә һөтө** кобылье молоко
бейәләй варежки, рукавицы
белгес специалист
белдекле знающий, толковый; **белдекһеҙ** непонятливый, бестолковый
белдерергә сообщать, извещать; **был ниҙе белдерә?** что это значит? **яңы законды белдерергә** обнародовать новый закон
белдереү объявление
белем образование, знание; **белем алырға** овладевать знаниями
белемле грамотный
белергә знать, узнавать; **холҡон белергә** узнать его характер
беләҙек браслет
беләк рука (от плеча до кисти)

бер один; раз; какой-то; **бер көндә** однажды; **бер нисә** несколько; **бер ни** ничего, ничто; **бер ниндәй** никакой; **бер үҙе** один
бергә вместе
берҙән-бер единственный
берекмә объединение
беренсе первый
беренсенән во-первых
берләшергә объединяться
берләшмә объединение, союз, ассоциация
берәй какой-нибудь
берәйhе кто-нибудь, кто-либо
берәр по-одному; какой-то
бесергә кроить
бесәй кошка; кот
бесән сено; **бесән сабыу башланды** начался сенокос
бесәнлек сеновал
бешерергә варить, стряпать
бешергә вариться; ошпариться, обжигаться; взбивать, сбивать
бешмәгән сырой; неспелый
бигерәк очень, слишком
биҙҙерергә отучать, отучить
биҙергә охладевать, отвыкать
биҙрә ведро
биҙәк узор; отделка; украшение
биҙәкләргә украшать
биҙәнергә краситься; наряжаться
биҙәргә украшать; раскрасить
бик I запор, засов
бик II очень, крайне, слишком
бикле запертый
бикләргә запирать, закрывать
бикәс, кәйенhеңле золовка
бил поясница, талия
билбау, билғау пояс
билге, билдә знак, метка
билдәле известный; известно; **был беҙгә билдәле** это нам известно
билдәләргә отметить, отмечать; намечать, планировать; **йыйылыш иртәгә билдәләнгән** собрание назначено на завтра
билдәhеҙ неизвестный; незнакомый; неизвестно; **был миңә билдәhеҙ** мне это неизвестно
биләргә I занимать; владеть
биләргә II пеленать
бимазаларға беспокоить
бирергә дать; подать; передать; отдавать; задавать
бирле, бире с, со, от, вот уже; **кистән бирле** с самого вечера
бирәсәк долг
бит I лицо; щека
бит II страница; лист
бит III ведь, же
битараф равнодушный; нейтральный
битhеҙ наглый, бессовестный
биш пять
бишбармаҡ бишбармак (башкирское национальное блюдо)
бишек, сәңгедәк люлька, колыбель
бишенсе пятый
бишле пятерка
бишлек пятерка, пятирублевка
бишәү пятеро
бишәүләп впятером
боҙ лед; **боҙ hуҡҡан** побило градом
боҙланырға леденеть
боҙлауыҡ гололед
боҙоҡ испорченный, неисправный; тухлый; распутный
боҙолорға портиться
боҙорға испортить, ломать, разрушать; развращать
бойҙай пшеница
бойоғорға грустить, печалиться, унывать, тосковать

бойоҡ грустный, печальный
бойондороҡло зависимый
бойондороҡһоҙлоҡ независимость
бойороҡ, фарман приказ
бойороғa приказывать
бола беспорядок
болан олень//олений; **болан мүгe** олений мох
болғарға махать; мешать
болдор, баҫҡыс крыльцо
болон луг//луговой
болот облако, туча
борҡорға подниматься клубами; распространяться (о запахе), пахнуть
бормалы извилистый
боролорға повернуться; отвернуться; **боролоп ҡарарға** оглянуться; **ел боролдо** ветер переменился; **кире боролорға** повернуть назад
борон, элек в старину
боронғо древний
борос перец
борослapғa перчить
бороғa поварачивать, повернуть
борсаҡ I горох; **борсаҡ ашы** гороховый суп
борсаҡ II град
борсолорға волноваться, беспокоиться, тревожиться
борсорға беспокоить
боҫ пар
боҫорға прятаться, таиться
бот I бедро
бот II пуд
ботаҡ ветвь, ветка; сук, сучок
ботаҡлы ветвистый; сучковатый
бөгөн сегодня
бөгөнгө сегодняшний
бөгөргә согнуть; клонить
бөгәрләнергә согнуться; свернуться
бөҙрә кудрявый
бөҙрәләргә завивать
бөжәк насекомое
бөйөк великий
бөйөр почка
бөкләргә загибать; согнуть
бөкрө горб//горбатый; сутулый
бөлөргә разоряться; беднеть
бөркөт орел//орлиный
бөрө почки
бөрөргә делать сборки
бөрөшөргә съеживаться, морщиться
бөртөк крупинка, частица
бөткөһөҙ, бөтмәҫ неиссякаемый
бөтөн целый; весь; цельный; неповрежденный
бөтөнләй всецело; целиком, совсем, полностью; совершенно
бөтөнләйгә насовсем, навсегда
бөтөрөргә кончать; уничтожить; завершить
бөтөргә кончаться, завершаться, заканчиваться; истощаться
бөтә весь, всё, вся
бөтәһе все; всего, итого
бөхтә аккуратный, опрятный
буй длина; рост; полоса; ряд; **көнө буйы** весь день
буйлап вдоль, по
буйынса по; **план буйынса** по плану
булдыҡлы дельный, предприимчивый
булдырырға приобретать, заводить
булырға находиться, бывать
бура сруб
буран буран, метель
бурһыҡ барсук
бурыс долг, обязанность
бутарға путать; мешать; портить
бутҡа каша

буш пустой, порожний; свободный; незанятый; бесплатный//бесплатно
бушак слабый, не тугой
бушатырға опустошать; разгружать; выгружать; расслаблять, ослаблять
бушарға становиться пустым; освобождаться
бушҡа попусту; впустую
бушлай бесплатно, даром
бушлыҡ пространство
буялырға испачкаться, мазаться
буянырға краситься
буярға красить
буяу краска, краситель
бөҙәнә перепел, перепёлка
бүлек отдел, отделение; глава
бүлергә делить, разбивать; распределять; прерывать
бүлмә комната
бүләк подарок
бүләкләргә дарить, награждать
бүре волк//волчий; **бүре көтөүе** волчья стая
бүрек шапка
бүрәнә бревно//бревенчатый
бүртергә набухать, вздуваться
бүҫкәрергә уменьшаться
бүтән другой, иной
бығау оковы, кандалы
быҙау теленок
быйма валенок, валенки
быйыл в этом году, нынче
быйылғы нынешний
быктырырға тушить
был это, эта, этот
былай так, этак
былбыл, һандуғас соловей
былтыр в прошлом году
былтырғы прошлогодний
бына, бынан вот
бында вот здесь, тут
бындағы здешний, местный
бындай такой
бырау сверло
бырауларға бурить
бысаҡ нож
бысҡы пила
бысраҡ грязь, слякоть; **бысраҡ юл** грязная дорога
бысранырға пачкаться, мараться
бысырға пилить
быу пар (водяной)
быуа пруд, запруда
быуат век, столетие
быуын I сустав
быуын II поколение
быуырға душить; прудить; подпоясывать
бышылдарға шептать
быяла стекло
бәғер сердце, душа
бәғерһеҙ жестокий, безжалостный
бәйге скачки, бега
бәйләнергә связываться; приставать
бәйләм вязание
бәйетсе рассказчик
бәйләнеш связь; соединение
бәйләргә завязывать, связывать
бәйләүес послелог
бәке складной ножик
бәлеш пирог
бәлки наверное, может быть
бәлә беда
бәләкәй маленький, небольшой
бәпембә одуванчик
бәпесләргә рожать
бәрелергә удариться, стукаться
бәрәс ягненок, козленок
бәҫ иней
бәүетергә качать, раскачивать
бәхет счастье
бәхетле счастливый
бәхетһеҙ несчастный
бәхәс спор
бәхәсләшергә спорить

бәһлеүән богатырь
бәшмәк гриб

В

вазифа должность; долг
вайымһыҙ беззаботный, беспечный
ваҡ мелкий
ваҡиға событие, случай
ваҡларға размельчить; крошить; разменивать
ваҡлашырға мелочиться
ваҡсыл мелочный
ваҡ-төйәк мелочь; пустяк
ваҡыт время; срок; пора; период; момент
ваҡытлыса на время, временно
ваҡытында вовремя, своевременно
валсыҡ крошка
вариҫ наследник
васыят завещание
ватан родина, отечество
ватандаш соотечественник
ватыҡ битый, разбитый
ватырға бить, ломать
вафат кончина, смерть
выждан совесть, честь
вәғәҙә обещание
вәғәҙәләшергә уговариваться
вәғәҙәләшеү помолвка
вәкил представитель
вәкиллек представительство
вәкәләт полномочие
вәхши варвар
вәхшиҙәрсә по-варварски

Г

гармунсы гармонист
гел всегда, постоянно
генә, ғына только, лишь
геройҙарса героически
геүләргә гудеть, шуметь
геүләү гул, раскат
гиҙергә путешествовать
гөл цветок, цветы
гөлйемеш шиповник
гөлләмә букет
гөнаһ грех
гөрләүек ручеек, ручей
гүзәл красивый, прекрасный; изящный
гүйә будто, словно
гәлсәр хрусталь
гәрәбә янтарь
гәүһәр бриллиант

Ғ

ғазап пытка; страдание; мучение
ғазапларға мучить, терзать
ғаилә семья
ғалим учёный
ғаләм мир, вселенная, космос
ғариза заявление
ғауға шум, крик, скандал
ғауғаларға шуметь, скандалить
ғашиҡ влюбленный, любящий
ғилем наука, знание
ғилми научный
ғинуар январь
ғорур гордый//гордо
ғорурланырға гордиться
ғорурлыҡ гордость
ғөмүмән в целом, в общем
ғөрөф-ғәҙәт обычаи, нравы
ғүмер жизнь; **ғүмер юлы** жизненный путь
ғүмергә на всю жизнь, навсегда
ғүмерҙә никогда
ғәҙел справедливый
ғәҙеллек справедливость
ғәҙәт привычка; обычаи, нравы
ғәҙәтләнергә привыкать, привыкнуть
ғәҙәттә обычно, как правило

ғәжәп удивительный; чудесный
ғәжәпләнергә удивляться
ғәйбәт сплетни; пересуды
ғәйеп вина, проступок, провинность
ғәйепле виновный, грешный
ғәйепләнеүсе обвиняемый
ғәйепләргә обвинять
ғәйепһеҙ невиновный, безвинный
ғәмәли практический
ғәрлек стыд, позор
ғәрсел обидчивый
ғәрип урод, калека
ғәскәр войска, войско
ғәфү итергә извинить, простить

Д

даға подкова
дағаларға подковать
дала степь
дан слава, известность
дана штука, экземпляр
данларға прославлять
данлыклы знаменитый
дарыу лекарство
дауаларға лечить
дауам продолжение
дауахана больница
дауыл буря, ураган, шторм
даһи гений
дебет пух; пуховый
дегәнәк лопух, репейник
дейеү демон
дерелдәргә дрожать, трястись
дилбегә вожжи, вожжа
димләргә уговаривать; сватать
дин религия, вера
динһеҙ неверующий
диңгеҙ море//морской
диуана сумасшедший
доға молитва
донъя мир, вселенная, космос
донъясыл хозяйственный
дошман враг//вражеский
дошманлашырға враждовать
дөгө рис//рисовый
дөйөм общий, коллективный
дөйөмләштерергә обобщать; обобществлять
дөйә верблюд//верблюжий
дөйәгош страус
дөрөҫ правильный//правильно; верный//верный; **дөрөҫ вакыт** точное время; **дөрөҫ тәнкит** справедливая критика; **дөрөҫ, ул беҙҙең йортта йәшәй** да, он живёт в нашем доме
дөрөҫлөк истина, правда
дөрөҫләргә подтверждать, свидетельствовать
дуҫ друг, приятель
дуҫ-иш друзья-товарищи
дуҫлашырға подружиться
дуҫлык дружба; содружество
дуҫтарса по-дружески
дүрт четыре
дүрткел квадрат
дүшәмбе понедельник
дымларға увлажнять
дымлы влажный
дәғүә претензия
дәғүәле исковой, спорный
дәғүәләргә претендовать, притязать
дәғүәсе претендент, истец
дәлил доказательство, довод
дәлилләргә аргументировать
дәрес урок, занятие
дәреслек учебник
дәрт страсть, душевный подъем
дәртләнергә воодушевляться, вдохновляться
дәрүиш дервиш; странник
дәрәжә престиж, авторитет; звание, степень
дәрәжәле авторитетный, престижный

дәүер эпоха, период
дәүләт государство
дәүләт-ара межгосударственный
дәүләтләштерергә национализировать
дәүмәл объем, величина
дәфтәр тетрадь

З

ҙур большой; **ҙур ғалим** крупный ученый
ҙурайырға увеличиваться; расти, взрослеть
ҙурларға чтить, почитать
ҙурлыҡ величина, размер

Е

ебегән намокший; нерешительный (о человеке)
ебетергә мочить, замачивать
ебәк шелк
ебәрергә посылать, отправлять
егерме двадцать
егет юноша, молодой человек
егергә запрягать
егәрле трудолюбивый
еҙ латунь, жёлтая медь
еҙнә зять
ейән внук
ейәнсәр внучка
ек щель
ел ветер
елгәрергә веять
ел-дауыл буря, ураган
елдерергә мчаться, нестись
елкә затылок
елкән парус
елләтергә проветривать
елһеҙ безветреный
еләк ягода
елән зилян (верхняя легкая одежда на подкладе и без застежок в виде халата без воротника)
еләҫ прохладный; **бында еләҫ** здесь свежо
ем корм
емелдәргә мерцать, мигать
емерек разрушенный
емерергә разрушать, сломать
емеш плод, фрукт
емеш-еләк фрукы, ягоды
ен бес, черт
ентекле подробный, тщательный
енәйәт преступление
енәйәтсе преступник, правонарушитель
енәйәтселек преступность
ең рукав
еңгә невестка
еңел лёгкий; **еңел мәсьәлә** лёгкая задача
еңелергә терпеть поражение
еңергә побеждать, одолевать
еңеү победа
еңеүсе победитель
еп нитка, нить; пряжа
епшек мокрый; слякоть
Ер (планета) Земля//земной; суша; земля; почва; грунт; местность; край, сторона, территория
ерек ольха
ерле местный
ерләү хоронить, погребать
ерән рыжий
ерәнес отвратительный; мерзкий
ерәнергә брезговать, брезгать
еҫ запах; угар
еҫкәргә нюхать, обонять; дышать
етди серьёзный
ете семь
етеҙ быстрый, проворный
етем сирота; осиротевший
етен лён//льняной

етергә доходить, доезжать; приближаться; наступать; **вакыт етте** время пришло; **егермегә етте** он достиг двадцати лет; **акса етә** денег хватает
етешергә успевать, поспевать
етештерергә производить
еткерергә доводить
етмеш семьдесят
етмәһә вдобавок, к тому же
етәкләргә водить за руку
етәксе руководитель
етәкселек руководство
еүеш мокрый, сырой, влажный
еүешләргә увлажнять, мочить

З

законлаштырырға узаконить
законлы законный
законса по закону
заман время, эпоха, период
замандаш современник
заманса по-современному
заманында в своё время, когда-то
зар горе; жалоба
зарар вред; убыток
зарарларға вредить, наносить ущерб
зарарлы вредный
зарланырға жаловаться
зая напрасно, бесполезно, зря
зинһар пожалуйста
зирәк смекалистый, сообразительный
зифа стройный
зиһен ум, разум; память
зөбәржәт изумруд
зыян вред, убыток
зыярат кладбище
зәғиф изувеченный, искалеченный
зәғифләнергә калечиться
зәңгәр голубой

И

игеҙ, игеҙәк двойня, двойняшки; близнецы
иген хлеб, зерно
игенсе земледелец, хлебороб
игенселек земледелие
игәргә точить
игәү напильник
иғлан объявление, афиша
иғтибар внимание
иғәнә пожертвование, помощь
идара правление, управление
иҙергә мять; разминать
иҙеү гнет, эксплуатация
иҙән пол
ижад творчество, созидание
ижади творческий
ижек слог
ижтимағи социальный, общественный
изге святой; священный
изгелек добро
изгелекле доброжелательный
ике два
икегә надвое, на две части
икеләнергә сомневаться, колебаться
икеләтә вдвое, вдвойне
икмәк хлеб
икһеҙ-сикһеҙ безграничный, бесконечный
икән оказывается
икәү, икәүләп, икәүләшеп вдвоем
иктисад экономика
иктисади экономический
ил страна; родина
илак плаксивый; плакса
иларға плакать
илбаҫар захватчик
илсе посол, посланец
илселек посольство
илтергә, алып барырға доставлять; нести, вести

илһам вдохновение, воодушевление
илһамланырға вдохновляться, воодушевляться
иләк сито
иләргә I просеивать
иләргә II прясть (шерсть)
иләргә III выделывать (кожу, шкуру)
имгәнергә калечиться, ушибаться
имен целый
имен-һау жив-здоров
имергә сосать
имза подпись
имеш якобы; будто бы, как будто
имтихан экзамен
имән дуб
ин метка
инергә входить, заходить
инеш I ручей, родник
инеш II введение, предисловие
интегергә мучиться, страдать
инәй мать; тетя
инәлергә упрашивать, умолять
иң I плечо
иң II ширина
иң III самый, весьма
иңбаш плечо
иңкеш шмель
иңкәйергә наклоняться, нагибаться
ипле умелый; вежливый; **ипләп** не торопясь, осторожно; вежливо
иптәш товарищ
иптәштәрсә по-товарищески
ир муж; супруг, мужчина
ир-ат, ир-егет мужчина
ирек свобода, воля
ирекле вольный, свободный
ирен губа; губной
иренергә, йыбанырға лениться
иретергә топить, растапливать
ирергә таять
ирешергә I добиваться, достигать
ирешергә II ругаться, ссориться
ирештерергә дразнить; подтрунивать
иркен свободный, просторный
иркә избалованный
иркәләргә ласкать; баловать
ирле-ҡатынлы супруги; муж с женой
иртүк ранним утром
иртә I утро
иртә II рано; ранний
иртәгә, иртән завтра
иртәнге утренний
исем имя, название; звание
исемендәге имени
исемлек список; опись
исмаһам хотя бы
иҫ чувство; сознание
иҫбатларға доказывать
иҫергә дуть, веять
иҫке старый, ветхий
иҫкерергә стареть, изнашиваться; черстветь
иҫкесә по-старому
иҫкәрмә примечание
иҫкәрмәҫтән внезапно, вдруг
иҫкәртергә напоминать, предупреждать
иҫкәрмә предупреждение
иҫләргә помнить, вспоминать
иҫтәлек память, воспоминание
иҫән живой; здоровый
иҫәнләшергә, һаулашырға здороваться, приветствовать
иҫән-һау цел и невредим
иҫәп учёт, счёт; намерение
иҫәпләргә считать
иҫәр глупый, бестолковый
ит мясо//мясной
итек сапог, сапоги
итле мясной, с мясом
иттифаҡ союз, объединение
итәк I подол
итәк II подошва горы

итергә делать
ифрат очень, чрезвычайно
ихата двор; изгородь
ихаталарға огораживать
ихлас душевно, чистосердечно
ихтилал бунт, восстание, революция
ихтимал вероятно, возможно
ихтирам уважение
ихтирамларға уважать
ихтыяж потребность
ихтыяр воля, желание
иш пара, ровня
ишара жест, знак; намек
ишек дверь
ишетелергә доноситься, слышаться
ишетергә слышать, услышать
ишергә I вить, свивать
ишергә II грести (веслами)
ишергә III обрушивать, обваливать
ишкәк весло
ишәк ишак, осел

Й

йоғонто влияние, воздействие
йоғорға заразиться; приставать, прилипать; **уға грипп йоҡҡан** он заразился гриппом
йоғошло заразный
йоҙаҡ замок
йоҙаҡларға закрывать, запирать
йоҙаҡлы закрытый
йоҙроҡ кулак
йоҡа тонкий//тонко
йоҡарырға утончаться; похудеть
йоҡларға спать, засыпать
йоҡо сон//сонный
йоҡторорға заражать
йола обряд, обычай
йолҡорға дергать, выдергивать, рвать
йома пятница
йомаҡ загадка
йомарларға лепить; сматывать (в клубок)
йомарт щедрый
йомғаҡ клубок
йомортҡа яйцо
йоморға закрывать, смыкать; сжимать
йомош нужда, потребность
йомран суслик
йомро круглый, шарообразный
йомшаҡ мягкий
йомшартырға смягчать; рыхлить; ослаблять
йондоҙ звезда
йонсорға мучиться, утомляться
йонсоу утомлённый, измученный
йорт дом, здание; учреждение
йотом глоток
йоторға глотать
йөҙ I лицо
йөҙ II сто, сотня
йөҙөк перстень
йөҙөм виноград
йөҙөргә плавать, плыть
йөҙөүсе пловец
йөҙәргә, ыҙаларға мучиться, страдать
йөй шов; рубец, шрам
йөйләргә делать шов
йөк воз; груз; обуза, бремя, тяготь
йөкләмә обязательство
йөкмәтке содержание; оглавление
йөн шерсть//шерстяной
йөнтәҫ волосатый; мохнатый
йөрөргә ходить, идти, ездить; кататься; находиться, быть
йөрәк сердце
йөрәкле отважный, бесстрашный
йөрәк тибеше пульс
йөрәкһеҙ трусливый; бессердечный; жестокий

йүгерергә, йүгереп йөрөргә бегать
йүгерешергә соревноваться (в беге)
йүгән узда, уздечка
йүкә липа//липовый; лыко
йүләр глупый, дурной
йүн толк
йүнле толковый, дельный
йүнләргә добывать, изыскивать
йүнһеҙ бестолковый; плохой
йүнәлергә I направляться
йүнәлергә II налаживаться; поправляться
йүнәлеш направление
йүнәтергә исправлять, налаживать
йүткерергә кашлять
йыбанырға лениться
йығылырға, коларға падать, упасть
йығырға валить, сваливать
йыйнак уютный; собранный; аккуратный
йыйылыш собрание
йыйын большое собрание, съезд
йыйынтыҡ сборник
йыйырға собирать; набирать; созывать
йыйыштырырға убирать, прибирать
йыл год
йылан змея//змеиный
йылға река//речной
йылғыр шустрый, ловкий
йылдан йыл с каждым годом
йылҡы конь, лошадь
йылҡысылыҡ коневодство
йыллыҡ годовой
йылмайырға улыбаться
йылмайыу улыбка
йылмылдарға сверкать, мерцать
йылтыр блестящий
йылтырарға блестеть, сверкать
йылъяҙма летопись
йылы тёплый//тепло; **бөгөн йылы** сегодня тепло
йылымыс, йылымса чуть теплый
йылынырға греться, согреваться
йылытҡыс нагреватель; грелка
йылытырға греть нагрвать; утеплять
йымылдарға блестеть, сверкать
йыр песня
йыраҡ, алыҫ далеко
йырларға петь, напевать; воспевать
йырсы, йыраусы певец, певица
йыртҡыс хищник//хищный; зверь; **йыртҡыс хайуан** хищное животное
йыртырға рвать; порвать, разорвать
йырырға прорыть; пробиваться
йыуа дикорастущий лук
йыуан толстый
йыуанайырға толстеть
йыуанлыҡ толщина
йыуаныс утешение, отрада
йыуанырға утешаться
йыуатырға утешать, забавлять, успокаивать
йыуаш кроткий, смирный
йыуғыс мочалка
йыуынырға умываться, мыться; купаться
йыуырға мыть; смывать; стирать
йыһаз обстановка; утварь
йыһан весь мир, Вселенная
йыш частый//часто; густо
йышайырға учащаться; уплотняться
йышҡы рубанок
йышларға уплотнять; зачастить
йышырға строгать; тереть
йә I или...или; либо...либо; то...то
йә II ладно, хорошо

йәберләргә обижать, притеснять
йәбешергә прилипать; приставать; хвататься
йәбештерергә приклеивать
йәғни то есть
йәй лето
йәйге летний
йәйгеһен летом
йәйғор радуга
йәйелергә простираться; разливаться; распространяться
йәйен I сом
йәйен II летом
йәйенке плоский и широкий
йәйергә расстилать; развертывать; настилать; раскатывать
йәйләргә жить на летовке
йәйләү джейлау; летнее пастбище
йәйә I лук (оружие)
йәйә II скобка (знак препинания)
йәйәү пешком
йәйәүле пеший, пешеход
йәйәүләргә идти пешком; топать
йәки либо, или
йәкшәмбе воскресенье
йәл жаль, жалко
йәлеп итергә привлекать
йәлләргә жалеть
йәм красота; прелесть; уют
йәмғиәт общество//общественный
йәме ладно
йәмле красивый, живописный
йәмләргә, матурларға украшать
йәмһеҙ некрасивый, неприятный
йәмәғәт общество
йән душа
йәнле живой; оживленный
йәнлек зверь//звериный
йәнләнергә оживать; оживиться; воодушевляться
йәннәт, ожмах рай
йәнһеҙ мертвый, неживой
йәнә будто бы, якобы; дескать
йәнәш, йәнәшә рядом, около; соседний
йәрминкә ярмарка
йәрәбә жребий
йәрәхәт рана, ранение; травма
йәрәхәтләргә ранить; травмировать
йәрәшергә сосватать, помолвить
йәтеш удобный; хороший; аккуратный
йәтим сирота; осиротелый
йәһәт быстро, шустро, проворно
йәш I молодой
йәш II возраст; год
йәш III слеза
йәшелләнергә зеленеть, зелёный
йәшелсә овощ, овощи
йәшелсәселек овощеводство
йәшен молния; гроза
йәшенергә прятаться, скрываться
йәшерен тайный, секретный
йәшерергә прятать, скрывать
йәшлек I молодость
йәшлек II годовалый
йәшләй с юных лет, смолоду
йәшмә яшма
йәштәр молодежь
йәштәш сверстник, ровесник
йәшәргә жить; обитать
йәшәүсе обитатель, житель

К

камиллашырға совершенствоваться
кейеҙ войлок, кошма
кейем одежда
кейергә надевать
кейәү жених; зять
кейәүҙә замужем
келәт амбар
кем кто
керергә, инергә входить, заходить; заезжать

керпек ресница, ресницы
кесе младший (по возрасту)
кеселекле почтительный
кесерткән крапива
кеҫә карман
кеүек как будто, вроде, подобно
кеш соболь
кеше человек; лицо, личность
кешелек человечество
кешеләрсә по-человечески
кибергә сохнуть, высыхать
кикрек гребень, гребешок (у петуха)
килем доход, прибыль
килен сноха
килергә приходить; приезжать
килеш падеж//падежный
килешергә I идти, быть к лицу
килешергә II соглашаться, договориваться
килешеү договор
килтерергә, алып килергә приносить, приводить; привозить
киләсәк будущий
киләһе будущий, предстоящий
кимерергә грызть; глодать
кимәл уровень, степень развития
киндер конопля
кинйә, төпсөк младший (из детей)
кинәнергә радоваться, наслаждаться
киң широкий
киңлек ширина; пространство
киңәйергә расширяться
кипкән засохший; сухой; сушеный
киптерергә сушить, просушивать
кире обратный, противоположный; своенравный, упрямый
кирелергә потягиваться
киреләнергә, кәзәләнергә упрямится
киреһенсә наоборот; напротив
киртергә делать зарубку; засекать

кис вечер
кисен, кискеһен вечером
кисерергә I переносить, испытывать
кисерергә II прощать, извинять
кисереш переживание
кисергә идти, шагать (погружаясь во что-л.); переходить вброд
кисеү брод, переправа
кискә вечером, к вечеру
кисә I вчера
кисә II вечер
кисәге вчерашний
киҫергә резать, обрезать; пересекать
киҫәк кусок
китап книга//книжный
китапхана библиотека
китергә уходить; уезжать
кишер морковь//морковный
көбәк ствол
көҙ осень
көҙгө I зеркало
көҙгө II осенний; озимый
көҙгә к осени
көҙөн осенью
көҙән хорек
көй мелодия; песня
көйҙөрөргә пережарить; палить; печалить, огорчать
көйләргә напевать; настраивать, регулировать
көйө в...виде; в...состоянии; будучи
көйөк подгоревшее; горе, печаль
көйөнөргә горевать, печалиться
көйөргә подгорать; печалиться
көйә моль
көйәнтә коромысло
көл зола, пепел
көлкө смех//смешной
көлкөлө смешной//смешно, забавный//забавно

көлөргә смеяться
көлтә сноп
көләмәс анекдот
көмбәҙ купол, свод
көмөш серебро
көн день
көнбағыш подсолнух; **көнбағыш майы** подсолнечное масло
көнбайыш запад
көндөҙ днём
көндөҙгө дневной
көндәлек I дневник
көндәлек II ежедневный
көндән-көн с каждым днём
көнкүреш быт, житье; бытовой
көнләшергә ревновать; завидовать
көнөндә в тот же день, за день
көнөнә за день
көнсөл ревнивый; завистливый
көнсығыш восток//восточный
көн-төн день и ночь
көньяҡ юг//южный
көпләргә обшивать; обивать
көпә-көндөҙ средь бела дня
көрт сугроб
көрһөнөргә вздыхать
көршәк горшок
көрәк лопата
көрән бурый, коричневый
көрәргә грести, разгребать
көрәш борьба
көрәшергә бороться, сражаться
көс сила, мощь
көскә с трудом
көслө сильный//сильно, мощный//мощно
көсләргә насиловать, принуждать
көсһөҙләнергә слабеть, ослабевать
көсәйергә усиливаться
көсәнергә напрягаться, тужиться
көтмәгәндә неожиданно
көтөлмәгән неожиданный, непредвиденный
көтөргә ждать, ожидать; пасти
көтөү стадо
көтөүлек пастух
күбек пена
күбекләнергә пениться, вспениваться
күберәк, күбеһенсә часто, в большинстве случаев, преимущественно
күберергә распухать, раздуваться
күбергә стегать
күбәйергә увеличиваться; размножаться
күбәләк бабочка
күгәрергә синеть, голубеть; посинеть; плесневать
күгәрсен голубь//голубиный
күҙ глаз, око; взор//глазной
күҙалларға представлять
күҙгә-күҙ с глазу на глаз
күҙ-ҡолаҡ булырға присматривать
күҙектерергә сглазить
күҙлек очки
күҙләргә подсматривать
күҙәнәк клетка
күҙәтергә следить, наблюдать; разведывать
күк I синий, голубой
күк II небо//небесный
күк III плесень
күкрәк грудь//грудной
күкрәргә греметь, грохотать
күкәй, йомортка яичко, яйцо
күл озеро//озёрный
күлдәк рубашка, сорочка (мужская); платье (женское)
күләгә тень
күләм объём; величина
күмер уголь//угольный
күмергә закапывать; хоронить; окучивать

күмәк много; многочисленный
күмәкләшеп коллективно, сообща
күн выделенная кожа; кожаный
күндерергә уговаривать; убеждать
күнегергә привыкать, осваиваться; приучаться
күнәк, биҙрә ведро
күңел духовный мир, душа, сердце
күңелдә в памяти; в уме
күңелдән, яттан наизусть
күңелле весёлый, радостный
күңелһеҙ невесёлый; скучный, неинтересный
күп много; многочисленный
күпер мост
күперергә вспениваться; взбиваться
күпкә надолго
күплек множественное число
күпләп оптом
күпме сколько; много ли
күпмөйөш многоугольник
күпселек большинство
күптән давно
күптәнге давний, давнишний
күптәр многие
күргәҙмә I выставка//выставочный
күргәҙмә II наглядный
күренекле видный, известный
күренергә виднеться, показываться
күренеш вид, акт, картина
күрергә видеть; смотреть; подмечать, замечать
күрешергә встречаться, здороваться; видеться
күркә индейка, индюк
күрһәтергә показывать, указывать; предъявлять; изображать; отображать
күрһәткес указание, установка
күрше сосед//соседний
күрше-тирә, күршеләр соседи
күрәһең видимо, по-видимому
күс рой; пчелиная семья
күсергә переходить; переселяться; переезжать
күсенергә переходить; переезжать
күсермә копия
күстәнәс гостинец
күсәк дубина
күтәрелергә, менәргә подниматься; продвигаться, достигать
күтәрелеш подъём, прогресс; восстание
күтәрергә поднимать
күшегергә промокать насквозь
кәбеҫтә капуста//капустный
кәбән стог
кәзә коза//козий
кәйеф самочувствие; настроение
кәкре кривой
кәкрәйергә кривиться, искривляться
кәкүк кукушка
кәләш невеста; жена
кәм неполный; неполно; меньше; хуже
кәмергә убавляться, уменьшаться
кәмселек недостаток; дефект
кәмһетергә унижать; оскорблять
кәңәш совет, наставление
кәңәшләшергә советоваться
кәңәшмә совещание
кәңәшсе советчик
кәпәс шапка
кәртә изгородь; шест, жердь
кәртәләргә огораживать
кәрәҙ соты
кәрәк надо, нужно, необходимо
кәрәкле нужный, необходимый
кәсеп занятие; промысел
кәсер дробь; унарлы кәсерҙәр десятичная дробь
кәүҙә туловище, стан; тело
кәүҙәләнеш изображение

К

кабаҡ I обрыв; скат
кабаҡ II тыква; тыквенный
кабалан торопливый, спешный//торопливо, поспешно
кабаланырға торопиться, спешить
кабарынҡы выпуклый
кабарырға пушиться, взбиваться; вздуваться, подниматься
кабат раз; снова, опять, повторно
кабатларға повторять
кабул булырға осуществляться
кабул итергә принимать
кабыҙырға зажигать, включать
кабыҡ кора; луб, лыко; кожура
кабым, тешләм кусок, кусочек
кабырға ребро, бок; склон
кабырсаҡ раковина, ракушка
кабырға I брать в рот; попадать
кабырға II загораться
кағиҙә правило
кағыҙ бумага//бумажный
кағылырға касаться, задевать
кағынырға отряхиваться; взмахивать; биться, рваться
кағырға забивать; стучать; хлопать; трясти; кивать; взмахивать
ҡаҙ гусь//гусиный
ҡаҙаҡ, ҡаҙау, сөй гвоздь
ҡаҙаҡларға, сәйләргә прибивать гвоздем; вколачивать
ҡаҙанырға заслуживать, достигать
ҡаҙаныш, өлгәш достижение, успех
ҡаҙарға вонзить, втыкать; колоть
ҡаҙырға копать, рыть
ҡаҙаланырға терпеть бедствие, урон
ҡайғы горе, печаль, скорбь
ҡайғырырға горевать, печалиться; беспокоиться
ҡайҙа где
ҡайҙалыр где-то
ҡайҙан откуда
ҡаймаҡ сметана; сливки
ҡаймыҡтырырға вывихнуть
ҡайнар, эҫе горячий
ҡайнатырға кипятить; варить; гнать
ҡайнарға кипеть
ҡайны тесть; свекор
ҡайрарға точить, натачивать
ҡайсы ножницы; секатор//ножничный
ҡайтанан, яңынан снова, заново
ҡайтырға возвращаться, вернуться
ҡайһы какой
ҡайын берёза//берёзовый
ҡайыш ремень, ремешок
ҡаҡ I голый
ҡаҡ II пастила
ҡаҡларға вялить, провяливать
ҡаҡшамаҫ нерушимый, несокрушимый
ҡаҡшарға шататься; расшатываться; изнуряться
ҡала город//городской
ҡала-ара междугородний
ҡалаҡ ложка; лопатка
ҡалдыҡ остаток; отходы
ҡалдырырға оставлять; пропускать
ҡалҡынырға приподняться
ҡалҡырға подниматься; всходить; появляться
ҡалҡыу возвышенный, высокий
ҡалтырарға дрожать, трястись
ҡалын толстый; густой (о волосах, о лесе)
ҡалынайырға утолщаться; толстеть
ҡалырға отставать; оставаться
ҡама выдра
ҡамасауларға мешать
ҡамарға окружать, оцеплять
ҡамсы плеть, плетка, хлыст

камсыларға пороть, сечь
камыр тесто
камыт хомут
камыш камыш, тростник
кан кровь//кровяной
кана ну, ну-ка, давай-ка
канат крылья, крыло
канатланырға оперяться; окрыляться; воодушевляться
канарға кровоточить
канланырға становиться окровавленным
капка ворота
капкас крышка; дверка; створка
капларға покрывать; закрывать
капма-каршы противоположно; противоречиво
капыл внезапно, неожиданно; резко
кар снег//снежный
кара I чёрный; тёмный
кара II чернила
карабойҙай гречиха, гречка//гречневый
карағай сосна//сосновый
карағат смородина//смородиновый
карай к, по направлению к; под; по
карайырға чернеть; грязнеть
карак вор//воровской
карама вяз//вязовый
караңғы тёмный; темнота, сумрак
караңғыланырға темнеть; мрачнеть
караңғыларға темнить, затемнять
караңғылык темнота, тьма
карар решение, постановление
карарға смотреть, глядеть; ухаживать, приглядывать
карауылларға караулить, сторожить, охранять
караш взгляд, взор; мнение
карға ворона//вороний
карғарға проклятие
карлуғас ласточка//ласточкин
кармак удочка
кармакларға удить (рыбу)
карсыға ястреб//ястребиный
карт I старый, пожилой
карт II старик, старец
картайырға стареть, стариться
картлык старость
карун скупой, жадный; скряга
каршы против; напротив кого-чего; противоположный; встречный
каршыларға встречать
каршылашырға противиться, сопротивляться
каршылык сопротивление; возражение; препятствие
карындаш сестрёнка (по отношению к старшему брату)
касаба городок, поселение
касак беженец
касан когда, в какое время
касанға на какое время
касандыр когда-то, некогда
касырға убегать, бежать, удирать; скрываться
кат слой, пласт; ряд; этаж; раз
катларға наслаивать
катмарланырға осложняться, усложняться
катмарлы сложный
каты твёрдый, крепкий, жёсткий
катын жена, супруга//женский
катырға I твердеть, затвердевать; засыхать; замирать; застывать
катырға II забивать, заколачивать
катыш смешанный, перемешанный
катышырға смешиваться; участвовать; вмешиваться
каушарға теряться, смущаться
кауын дыня

ҡауырһын перо (птичье)
ҡауышырға вступать в брак; спариваться, скрещиваться
ҡаһарман герой
ҡаһарманлыҡ героизм, мужество, отвага, подвиг
ҡаш бровь
ҡашығаяҡ посуда, утварь
ҡашыҡ поварешка
ҡая скала, утёс
ҡеүәт сила, мощь, могущество
ҡеүәтләргә одобрять, подбадривать
ҡиммәт цена, стоимость; ценность; дорогой, дорогостоящий; дорого
ҡитға контингент, часть света
ҡиәфәт наружность, внешность
ҡоҙа сват
ҡоҙағый сваха
ҡоҙаларға сватать; уговаривать
ҡоҙаса младшая родственница невестки или зятя
ҡоҙғон ворон
ҡоҙоҡ колодец//колодезный
ҡойма забор, ограда
ҡоймаҡ блинчики, оладьи
ҡоймаларға оградить, огораживать
ҡойон вихрь, смерч
ҡойоноргa обливаться; купаться
ҡойорға лить, наливать; втекать (о реке); плавить
ҡойроҡ хвост
ҡол раб
ҡолаҡ ухо, уши//ушной
ҡолас размах (рук)
ҡоларға, йығылырға упасть
ҡолон жеребец
ҡом песок//песочный
ҡомалаҡ хмель//хмельной
ҡомһоҙ жадный, алчный
ҡондоҙ бобр//бобровый
ҡор тетерев//тетеревиный
ҡорал оружие//оружейный
ҡоралланырға вооружаться
ҡоралһыҙ безоружный
ҡорбан жертва
ҡорбан байрамы курбан-байрам
ҡорған занавески, штора
ҡорҙаш сверстник, ровесник
ҡоро сухой; засушливый; строгий
ҡоролоҡ засуха
ҡоролтай курултай (съезд)
ҡором сажа, копоть
ҡорос сталь//стальной
ҡороткос вредитель
ҡоротоpға вытирать насухо; уничтожать; разрушать
ҡорорға I сохнуть, высыхать; исчезать, вымирать
ҡорорға II строить, сооружать; собирать; занавешивать
ҡорт червь, червяк; пчела
ҡортларға червиветь
ҡорһаҡ живот
ҡосаҡ объятие
ҡосаҡларға обнимать
ҡот уют; счастье, удача; дух, душа
ҡоткарырға освобождать
ҡотларға поздравить
ҡотолорға спасаться; избавляться; освобождаться
ҡоторорға беситься; бушевать
ҡоторторға подговаривать; баловать
ҡош птица//птичий
ҡош-ҡорт птицы
ҡошсо птицевод
ҡояш солнце//солнечный
ҡөрьән коран
ҡубырға отделяться, отставать; срываться
ҡуҙғалаҡ щавель
ҡуҙғалырға двигаться, трогаться; шевелиться

ҡуйы густой; темный; гуща; густо
ҡуйын пазуха; объятие
ҡуйырырға густеть, сгущаться; усиливаться, усугубляться
ҡуйырға ставить; помещать; назначать; устанавливать
ҡул рука; руки//ручной
ҡулаҡса живые деньги
ҡулбаш плечо//плечевой
ҡулдан вручную; с рук
ҡулдан-ҡулға из рук в руки
ҡулланырға использовать, применять; потреблять
ҡултамға подпись
ҡултыҡ подмышка; залив, заводь; ложбина
ҡултыҡларға брать под руку
ҡульъяҙма рукопись; рукописный
ҡульяулыҡ носовой платок
ҡунаҡ гость
ҡунаҡсыл гостеприимный
ҡунаҡхана гостиница
ҡунырға, йоҡларға ночевать
ҡупшы нарядный
ҡурай курай
ҡурайсы кураист
ҡурғаш свинец//свинцовый
ҡурҡаҡ трус
ҡурҡыныс страшный, ужасный; опасный; опасность; страх
ҡурҡытырға бояться, пугаться
ҡурсаҡ кукла
ҡурсаларға, һаҡларға оберегать, защищать, ограждать
ҡурырға жарить
ҡусты младший брат, братишка
ҡутарырға, аҡтарырға ворошить; выворачивать, разбирать
ҡуш парный; двойной
ҡуша вместе
ҡушамат прозвище; кличка
ҡушылдыҡ приток
ҡушымта приложение; примесь; припев
ҡушырға I добавлять; объединять; смешивать
ҡушырға II приказать; велеть; поручать
ҡуян заяц, кролик//заячий, кроличий
ҡыбырларға шевелиться
ҡыҙ девочка, девушка; дочь
ҡыҙарырға краснеть; запечься
ҡыҙғаныс жалкий; жаль, жалко
ҡыҙғанырға жалеть; ревновать
ҡыҙҙырырға калить; жарить
ҡыҙыҡһынырға интересоваться; увлекаться
ҡыҙыҡ интересный, забавный; удивительный, странный; забава
ҡыҙыҡһынырға интересоваться
ҡыҙыл красный
ҡыҙылса корь
ҡыҙынырға греться; загорать
ҡыҙырға накаляться; нагреваться; преть; горячиться; разгораться
ҡыҙыу калёный, раскалённый; горячий, жаркий; быстро
ҡый сор, мусор; сорняк
ҡыйбат дорогой; ценный
ҡыйбатланырға, ҡыйбатайырға дорожить, удорожаться
ҡыйларға сорить, мусорить; засорять
ҡыйралырға, емерелергә рушиться, разрушаться
ҡыйшайырға кривиться, скашиваться
ҡыйыҡ крыша, кровли
ҡыйын трудный, тяжёлый//трудно, тяжело
ҡыйынлыҡ трудность, затруднение
ҡыйыу смелый, храбрый, отважный
ҡыйыулыҡ смелость; решимость

кыйыуланырға становиться смелым, решительным
кыйыш кривой, косой
кыл волос//волосяной; струна
кылансыҡ кокетливый
кылыҡ поступок; нрав, натура, характер
кылым глагол
кылыс сабля; меч; шашка
кымыҙ кумыс
кыңғырау колокол, колокольчик, звонок
кыр I край; грань; ребро; хребет
кыр II сторона; поле, нива
кырағай дикий; первобытный
кырҡ сорок
кырка резко; наотрез, категорически
кыркырға резать; рубить; стричь; уменьшать
кырмыҫҡа муравей//муравьиный
кырын наклонный, покатый; косой; противоположный; неверный
кырыс суровый, крутой; строгий
кырырға скоблить; брить
кысҡырырға кричать
кысырға чесаться, зудеть
кысыу болячка; струп
кыҫала рак
кыҫҡа короткий; краткий; коротко
кыҫҡарырға укорачиваться; сокращаться
кыҫҡаса вкратце, коротко
кыҫҡаһы одним словом, словом
кыҫҡыс клещи, щипцы
кыҫтырырға прижимать; совать; скреплять; вставлять
кыҫылырға сжиматься; щуриться; прищемляться; застревать; соваться
кыҫырға жать; сжимать; защемлять; теснить; прикрывать; жмурить
кытлыҡ неурожай; нехватка
кытыҡ щекотка, щекотание
кытыҡларға щекотать
кытырларға хрустеть
кытыршы шершавый; шероховатый
кыуаҡ куст, кустарник
кыуаныс радость
кыуанырға радоваться
кыуарырға сохнуть, увядать
кыуыҡ пузырь
кыуырға гонять; гнаться; гоняться
кыуыш дупло; шалаш; пустой, полый
кыш зима//зимний
кышҡыһын, кышын зимой, зимою
кыштырларға шуршать, шелестеть
кыя косой; наклонный
кыяр огурец//огуречный
кәбер кладбище
кәбилә племя, род
кәбәхәт подлый, мерзкий
кәҙер ценность, цена, почёт
кәҙерле дорогой, драгоценный; уважаемый
кәҙерләргә, кәҙер итергә уважать; почитать
кәҙәре, тиклем до; вплоть до
кәйнеш младший шурин; младший деверь
кәйнә свекровь; теща
кәләм карандаш
кәнәғәт удовлетворение; довольный
кәнәғәтләнергә удовлетворяться
кәнәғәтһеҙлек недовольство
кәрҙәш родственник//родственный
кәтғи категорический, решительный//категорически, решительно

Л

лайыҡ достойный, заслуживающий
ләғнәт проклятие
ләззәт удовольствие, наслаждение
ләззәтләнергә наслаждаться
ләкин но, однако
ләйсән, ләйсән ямғыры первый весенний дождь
ләм ил//илистый

М

мажара приключение
май масло
майҙан площадь; поле; арена
майларға намасливать; смазывать; мазать
маймыл обезьяна
маҡсат цель
маҡтансыҡ хвастун//хвастливый
маҡтанырға хвастаться
маҡтарға хвалить
маҡтаулы почетный
мал скот; имущество; состояние
малай мальчик
малсы скотовод; скотник
малсылыҡ животноводство, скотоводство
мамыҡ хлопок; вата//ватный; пух//пушистый
манырға макать
маңлай лоб; чело//лобный
матбуғат печать, пресса; **ваҡытлы матуғат** периодика, периодическая печать
матди материальный; **матди ярҙам** материальная помощь
матдә вещество
матур красивый; хороший
матурланырға хорошеть; наряжаться
матурларға украшать, наряжать
матурлыҡ красота
мауығырға увлекаться
мауыҡтырғыс увлекательный, захватывающий
мауыҡтырырға заинтересовывать, увлекать
махсуслашырға специализироваться
маһайырға зазнаваться
мейе мозг
мейес печь, печка
мейессе печник
менге верховой; **менге ат** верховая лошадь
мендәр подушка
менергә подниматься; восходить
менән с, со, вместе с; и
мең тысяча; очень много
меңләгән многотысячный
меңъяпраҡ тысячелистник
меҫкен жалкий, несчастный; бедняга
миҙгел время; сезон
миҙгелле сезонный
милек собственность, имущество
милли национальный
милли-азатлыҡ национально-освободительный
милләт нация; национальность
миләш рябина
мин я; мин үҙем я сам
миндек веник
миндә у меня
мине меня
минеке, минең мой, моя, мое
минеңсә по-моему
миң родинка
мираҫ наследство; наследие
мискә бочка
миҫал пример, образец
михнәт страдание, мучение; **михнәт сигеү** страдать, мучиться
моң мелодия, напев; печаль, тоска
моңайырға печалиться, грустить

моңло мелочный; задушевный; печальный
моңһоҙ беспечный; немелодичный
мотлаҡ непременно, обязательно
мохтажлыҡ нужда; потребность
мөгөҙ рог, рога
мөдир заведующий
мөйөш угол
мөләйем миловидный, симпатичный
мөмкин можно, возможно
мөмкинлек, мөмкинселек возможность
мөнәсәбәт отношение
мөрйә труба
мөрәжәғәт обращение; послание; призыв
мөстәҡил, үҙ аллы самостоятельный; независимый, суверенный
мөстәҡиллек, үҙаллылыҡ независимость, суверенность; самостоятельность
мөхит среда; окружение
мөхтәрәм уважаемый, почитаемый
мөхәббәт любовь//любовный
мөһим важный
мөһөр печать, штамп
муйыл черёмуха
муйын шея//шейный
мул обильный, богатый; великовато, просторно
мунса баня; **мунса инеү (или кереү, төшөү)** мыться в бане; **мунса яғыу** топить баню
мунсаҡ бусы, ожерелье
мурт ломкий, хрупкий
мүк мох; мүк еләге клюква
мыжыҡ ворчливый; капризный
мыйыҡ ус, усы
мылтыҡ ружье
мыҫҡылларға унижать, оскорблять
мышы лось

мәғариф просвещение, образование
мәғлүмәт сведения; данные
мәғрифәтсе просветитель
мәғәнә значение, смысл
мәғәнәле содержательный; толковый; выразительный
мәҙәк шутка, забава
мәҙәни культурный
мәҙәниәт культура; цивилизация
мәжбүр обязанный, вынужденный; **мәжбүр булырға** быть вынужденным; **мәжбүр итергә** принуждать, вынуждать
мәжлес званый обед (ужин); пир
мәйет покойник, труп
мәке прорубь
мәкерле коварный
мәкерһеҙ бесхитростный, простодушный
мәктәп школа//школьный
мәктәпкәсә дошкольный
мәҡәл пословица
мәҡәлә статья
мәл, ваҡыт время, пора
мәмерйә пещера//пещерный
мәмләкәт страна, государство
мәңге вечный; вечно, навеки
мәңгеләштереү увековечивать
мәрхүм покойный, умерший
мәрхәмәт милость, милосердие
мәрхәмәтле милосердный
мәрхәмәтһеҙ безжалостный
мәсет мечеть
мәскәй, убыр обжора; вампир, упырь
мәсьәлә вопрос; задача; проблема
мәҫәл басня//басенный
мәҫәлән например, к примеру
мәте, балсыҡ глина
мәтрүшкә душица
мәхрүм лишенный, обездоленный
мәһәр калым, выкуп за невесту

мәшһүр знаменитый, прославленный
мәшәҡәт забота, хлопоты
мәшәҡәтләргә, мамаһыҙларға стеснять, беспокоить, тревожить

Н

наҙ ласка, нежность
наҙан неграмотный, невежественный
наҙлы нежный, ласковый
намыҫ честь, совесть
намыҫлы честный; добросовестный
насар плохой, дурной, скверный//плохо, дурно, скверно
насарайырға ухудшаться
нахаҡ несправедливый, незаслуженный//несправедливо, незаслуженно; **нахаҡ һүҙ** клевета, наговор
нахаҡҡа напрасно, несправедливо
нескә тонкий; нежный
ни что; **ни кәрәк** что нужно
нигеҙ основа, фундамент, основание
нигеҙҙә в основном
нигеҙле обоснованно; убедительно, аргументированно
нигеҙләнергә обосноваться, поселиться; опираться на что; основываться на чем
нигеҙләргә основывать; обосновывать, аргументировать
ниҙән отчего; почему
никах брак, брачный союз; бракосочетание
нимә что
нимәгә для чего; зачем; с какой целью
ниндәй какой; какая; какое
ниңә, нишләп почему; для чего; зачем; с какой целью
нисек как; каким образом
нисә, нисәү сколько
нисәнсе который; какой
нисәшәр по сколько
нишләп почему, зачем
нишләптер почему-то
нишләргә что делать
ниәт намерение, цель, замысел
ниәтләнергә намереваться, хотеть
нөктә точка; **ике нөктә** двоеточие; **күп нөктә** многоточие
нужа нужда, лишения
нур луч
нурларға озарять, освещать; украшать
нурһыҙ тусклый
нығырға укрепляться
ныҡ крепкий, прочный; здоровый; твердый; очень сильно; крепко
ныҡлап накрепко, крепко
ныҡышлыҡ, ныҡышмалыҡ упорство, настойчивость
нәҙек тонкий; высокий (о звуке); *лингв.* **нәҙек** мягкий; **нәҙек һуҙынҡы өн** мягкий гласный звук
нәмә вещь, предмет; что, что-то
нәҫел род; наследственность; родня
нәфис изящный; художественный
нәфрәт ненависть, презрение
нәшриәт издательство

О

оҙайтырға продлевать; удлинять; затягивать
оҙаҡ долгий, длительный//долго, длительно
оҙаҡҡа надолго
оҙаҡламай скоро
оҙаҡларға задерживаться, опоздать
оҙатырға провожать; сопровождать

оӡатыусы провожающий
оӡон длинный; долгий
оӡонайырға прибавляться, удлиняться
оӡонлоҡ длина
оӡонса продолговатый
ожмах рай
ойоҡ чулок; чулки//чулочный
ойоҡсан в одних чулках
ойорға I скисать, кваситься
ойорға II дремать; неметь
ойошма организация; предприятие
ойошорға слепляться, комкаться; формироваться
ойоштороорға организовать
ойоштороусы организатор
оҡшарға походить; нравиться
оҡшаш похожий, подобный
оҡшашлыҡ сходство, аналогия
олатай дедушка
оло старший; старый, пожилой
олоғайырға повзрослеть, стареть
олорға выть
олпат солидный, степенный
олпатланырға становиться солидным, степенным
олторак стелька
он мука//мучной
онларға обвалять в муке
оноторға забывать
онотолмаҫ незабываемый
онтарға крошить, дробить; измельчать
орлоҡ семя; зерно//семенной
ос конец; край; вершина
осҡон искра
осларға наточить; заострять; завершить
осло остро, остроконечный; остроносый
осор период, время; стадия, этап
осорорға запускать; нести
осорға летать, парить; мчаться; испаряться
осраҡ случай
осраҡлы случайный
осрарға встречаться; попадаться на встречу; попасть
осрашырға встречаться, видеться
осhоҙ дешевый
осhоӡайыу, осhоӡланыу дешеветь, удешевляться
оҫта мастер, умелец, знаток
оҫталыҡ мастерство, способность, умение
оҫтарырға становиться мастером
оторға выигрывать; усваивать, запоминать
отош выигрыш; выгода
ошаҡларға ябедничать, доносить
ошо этот, это, эта
ошоғаса до сих пор, до этого
ошолай так, вот так, таким образом
ошонан отсюда
ошонда здесь, тут; сюда
ошондай такой
оя гнездо, нора
ояларға гнездоваться, гнездиться
оялсан стеснительный; застенчивый; робкий
оялырға стыдиться, стесняться
оят стыд
оятhыҙ бессовестный, нахально

Ө

өгөт уговоры; наставления
өгөтләргә настаивать; уговаривать
өгөт-нәсихәт наставление
өҙлөкhөҙ беспрерывно
өҙөмтә выдержка; извлечение
өҙөргә рвать; сорвать; прервать
өзләргә петь горлом; горловое пение
өй дом, изба//домашний

өйҙәш квартирант
өйкөм скопление
өйкәргә тереть, натирать
өйләнергә жениться
өймәләм полный, переполненный
өйөм куча, груда
өйөр табун
өйөрмә вихрь
өйөргә складывать; сваливать
өйөрөлөргә вертеться, крутиться
өйрә суп (без мяса)
өйрәк утка//утиный
өйрәнергә учиться, обучаться; изучить
өйрәтергә учить, обучать; приучать
өлгө, үрнәк образец; пример
өлгөлө образцовый, примерный
өлгөр быстрый, проворный
өлгөргән спелый; зрелый
өлгөрөргә успевать, поспеть; созревать
өлгәш успеваемость; успех
өлгәшергә достигать; успевать
өлкә область
өлкән старший; пожилой, старый
өлкәнәйергә взрослеть; стареть
өләкөгөн позавчера
өлөш часть; доля, порция, пай
өләшергә раздавать
өмөт надежда, чаяние
өмөтләндерергә надеяться
өмөтһөҙ безнадежный; ненадежный
өмә коллективная помощь; субботник; воскресник
өн I голос, крик, лай; звук
өн II явь
өндәргә уговаривать; призывать
өндәшергә обращаться, сказать
өндәш һүҙ обращение
өндәшмәҫ молчаливый
өнһөҙ беззвучный, бессловесный
өн, оя берлога, нора
өңдәргә рыть; подмывать (о воде)
өркөргә внезапно испугаться; пугаться
өрлөк балка, перекладина
өрөк абрикос; урюк
өрөргә I дуть; веять
өрөргә II лаять
өр-яңы совершенно новый
өс три
өслө тройка
өсмөйөш треугольник
өсөн чтобы, с; для, за; из-за, ради; на
өсәр по три
өсәүләп, өсәүләшеп втроем
өҫ верх; верхняя часть
өҫкө верхний
өҫтөнлөк превосходство, преимущество
өҫтә наверху; сверху
өҫтәге верхний
өҫтәл стол; **өҫтәл лампаһы** настольная лампа
өҫтән сверху; поверхностно
өҫтәргә прибавлять, добавлять
өҫтәүенә к тому же; вдобавок; кроме того
өтөр запятая
өтөргә палить, опаливать; жечь, обжигать
өшкөрөргә заговаривать
өшөргә замерзнуть; зябнуть

П

парлап попарно
парлашырға спариваться
пыр туҙырға находиться в сильном возбуждении
пәйғәмбәр пророк
пәйғәмбәр тырнағы ноготки, календула
пәрҙә занавес

Р

раҫларға, дөрөҫләргә подтверждать; утверждать
риза согласен
ризалашырға соглашаться
ризалыҡ согласие
ризыҡ пища
рөхсәт разрешение
рөхсәт итергә разрешать
рөхсәт ҡағыҙы пропуск
рөхсәтһеҙ без разрешения
русса по-русски
рух дух, душа; душевное состояние; **рух төшөрөргә** падать духом
рухланырға воодушевляться
рәйес председатель
рәйеслек председательствование
рәйеслек итергә председательствовать
рәнйеү сильно обижаться
рәсем рисунок, изображение; рисование
рәсем төшөрөргә рисовать
рәсми официально
рәсмиләштерергә узаконивать; оформлять официально; **рәсмиләштереп ҡуйыу** узаконить
рәссам художник
рәт I ряд, строй; **рәткә теҙелеү, рәт булып теҙелеү** строиться в ряд; **рәткә килтереү** упорядочить; **рәткә һалыу** наладить
рәт II раз; **бер нисә рәт (тапҡыр)** несколько раз; **бер рәт** один раз; однажды
рәтләргә налаживать; поправлять
рәтһеҙ бестолковый
рәүеш I вид, образ
рәүеш II наречие
рәхим итегеҙ! добро пожаловать! будьте любезны!
рәхимлек милосердие; **рәхимлек күрһәтеү** проявлять милосердие
рәхимһеҙ безжалостный, беспощадный
рәхмәт спасибо
рәхәт удовольствие, наслаждение
рәхәтләнергә получать удовольствие, наслаждение; облегчаться
рәшәткә решетка; ограда
рәшәткәләү огородить решеткой

С

сабый младенец, дитя
сабын, сабынлыҡ покос, место косьбы
сабынырға париться
сабыр терпеливый, выдержанный
сабыр итергә терпеть
сабыр булырға быть терпеливым
сабыртҡы, сабыртма сыпь
сабырға I скакать; **сабып барырға** скакать, мчаться; **сабып китергә** поскакать, помчаться
сабырға II косить; косьба; **сабып бөтөрөү** скосить
сабырға III рубить; **ит сабыу** рубить мясо
сабырға IV ударять; **сикәһенә сабырға** дать пощечину; **мунсала сабырға** парить в бане
сабыш бега, скачки
саған клён//кленовый
сағыл косогор
сағылдырырға отражать; ослеплять; отображать, изображать
сағылыш отражение; отблеск; отображение
сағырға жалить, кусать
сағыу яркий (о цвете)
сағыштырма сравнительный, сопоставительный

сағыштырмаса относительно; сравнительно
сағыштырырға сравнивать, сопоставлять
саҙаҡа подаяние, милостыня
сайкалырға качаться, шататься
сайкарға I кивать; качать, раскачивать
сайкарға II полоскать; **кер сайкарға** полоскать белье
сайпылырға расплескиваться
сайыр смола; сера
саҡ I время, пора; **бала саҡ** детство; **йәш саҡ** молодость; **карт саҡ** старость
саҡ II еле, едва
саҡырырға звать, вызывать; приглашать
саҡырырға II куковать; кукование; **кәкүк саҡыра** кукушка кукует
саҡырыу, өндәмә воззвание, призыв
сал седина, проседь//седой
салбар брюки//брючной
салғы коса
салғый полы (одежды)
салкан лицом кверху, навзничь
салланырға, ағарырға седеть
салшайырға перекашиваться, покоситься; кривиться; коробиться
салынырға мелькнуть перед глазами; показаться на миг; **колаҡка салыныу** послышаться
салырға I забивать, колоть (животных)
салырға I сделать петлю вокруг *чего-л.*; **аяк салыу** давать подножку; *перен.* мешать, препятствовать
салыш косой, кривой//косо, вкось, криво
сама мера; **саманы белеү** знать меру
самаларға рассчитывать; прикидывать
самалы ограниченный, умеренный
самаһыҙ чрезмерно, безгранично
саң пыль; **саң борҡотоу** пылить
саң һурғыс пылесос
саңғы лыжи//лыжный
саңғысы лыжник
саңларға пылить, напылить
сапсырға царапать
саптырырға пустить вскачь; **саптырып барыу** скакать, нестись вскачь
сапылдарға плескаться; шлепать по воде
сара мера; средства; **сара күреү** принимать меры; средство, способ; **дауалау сараһы** лечебное средство
сараһыҙ безвыходный
сарлак чайка; чердак
сарларға точить
сарылдарға визжать
сат пах; перекресток; развилина
сатан хромой
сатанларға хромать
сатнарға трескаться
сатраш клетчатый; крест-на-крест
сауҙа торговля, коммерция
сауҙагәр торговец
сауҙалашырға торговаться
сауҙахана торговый дом
сауҡалыҡ березняк
саф I чистый, свежий; *перен.* честный, правдивый
саф II ряд, шеренга, строй
сафланырға очищаться, освежаться
сая бойкий, смелый; **сая булыу** быть отчаянным
саян скорпион
себен муха
себеш цыплёнок

сей сырой, недопеченный, недоваренный; неспелый; **сей наҙан** совершенно неграмотный
сейләй в сыром виде
сейә вишня//вишнёвый
сейәлергә спутываться, запутываться
сел рябчик
селпәрәмә вдребезги
селтәр I кружево; тюль
селтәр II нагрудник
селән цапля
селәүсен червь
семтем щепоть, щепотка
семтергә щипать
семәрләргә вырезать узоры
сепрәк тряпка
сер тайна, секрет
серек гниль, гнилой
серергә гнить
серле таинственный, загадочный
серләшергә делиться секретами
серәкәй комар
сибек слабый, хилый
сибәр красивый
сигенергә пятиться
сигергә вышивать
сиҙәм целина//целинный
сик граница//пограничный
сикләмә ограничение
сикләргә ограничивать
сиктәш смежный, сопредельный
сикһеҙ безграничный, бескрайний
сикә щека; висок//височный
синыф класс
сиңерткә кузнечик
сипылдарға пищать
сир, ауырыу болезнь, хворь, недуг
сирак голен
сират очередь
сираттағы очередной, следующий
сиратырға сучить, крутить
сиркәү церковь
сиртергә I щелкать
сиртергә II клевать, брать (о рыбе)
сирырға морщить
сиселеш развязка
сисенергә раздеваться
сисергә развязывать, отвязывать
сит I край, окраина
сит II чужой, посторонний; иностранный; заграничный
ситлек клетка
ситләтергә отчуждать, отстранять
ситләргә обрамлять, окаймлять
ситһенергә стесняться, чуждаться
ситән плетень
сит-ят чужой, посторонний
сифат I качество
сифат II имя прилагательное
сифатлы качественный
сихри волшебный
сихырларға колдовать, заклинать
сихырсы колдун, колдунья; волшебник
соҡор яма, ров
соҡорға копать, рыть
солғарға обвалакивать
солоҡсолоҡ бортничество
сос ловкий, проворный
сөгөлдөр свекла
сөгөлдөрсөлөк свекловодство
сөй, ҡаҙаҡ гвоздь
сөйләргә, ҡаҙаҡларға прибивать гвоздем
сөйөргә кидать вверх, метать
сөйәл бородавка, сухая мозоль
сөнки потому что
сөскөрөргә чихать
сөсө пресный
судлашырға судиться
суйын чугун//чугунный
суҡ гроздь, кисть
суҡларға украшать кистями (бахрамой)
суҡынырға креститься

суҡырға клевать
суҡыш клюв
сулаҡ однорукий, безрукий
сумар клецки
сумырға нырять, погружаться
суртан щука
суҫҡа свинья//свиной
суҫҡасылыҡ свиноводство
сүгергә, сүкәйергә приседать
сүкергә ковать, отбивать, чеканить
сүкеш молоток
сүл пустыня
сүмес ковш, ковшик
сүмәлә, күбә копна
сүп мусор, сор, хлам
сүплек свалка
сүпләргә I сорить; мусорить
сүпләргә II собирать; клевать
сүпрә дрожжи, закваска
сүс волокно
сыбар пестрый, разноцветный
сыбарларға пестрить
сыбыҡ прут
сыбыртҡы кнут
сыбыҡларға стегать; подгонять
сығанаҡ I исток, источник; месторождение
сығанаҡ I безымянный палец
сығанаҡ килеш творительный падеж
сығарылыш выпуск; выпускной
сығарырға извлекать; вывозить; выпускать; переправлять
сығым расход, издержки
сығырға выходить; печататься
сығыш выступление, речь
сызамлы терпеливый, выдержанный
сызарға терпеть, выдерживать
сыйырсыҡ скворец
сыйырға, һыҙырға чертить
сым провод, проволока
сынаяҡ чашка
сынйыр цепь
сынығарға закаляться; крепнуть
сыңларға звенеть
сырмарға, урарға обматывать
сырылдарға визжать; визг
сысҡан мышь
сыуаҡ солнечный, ясный
сыуалыш мятеж, бунт, волнения
сәбәп причина, повод
сәбәпсе виновник
сәғәт час//часовой
сәғәтләп часами, по часам
сәй чай
сәйгүн чайник
сәйер странный, чудный//странно, чудно
сәйнәргә жевать
сәйәсәт политика
сәләм привет
сәләмләргә приветствовать
сәләмәт здоровый
сәләмәтлек здоровье
сәм честолюбие
сәнғәт искусство; **һынлы сәнғәт** изобразительное искусство
сәнсергә колоть, воткнуть
сәнске вилка
сәнскәк колючка; игла, шип
сәнәғәт промышленность
сәңгелдәк колыбель
сәп мишень, цель
сәпсек трясогузка
сәпәйләргә бить, хлопать в ладоши
сәс волос, волосы
сәселергә рассыпаться; рассеиваться
сәсергә сеять, высеивать
сәскә цветок
сәсрәргә брызгать
сәсәк оспа
сәсән импровизатор, сказитель

сәсәргә поперхнуться, закашливаться
сәтләүек орех
сәүкә галка
сәфәр путешествие, поездка
сәхнә сцена
сәхнәләштерергә инсценировать
сәхрә простор; красивая живописная местность

Т

таба сковородка
табаҡ чаша; **ағас табаҡ** деревянная чаша; лист (бумаги)
табан I стопа; ступня; подошва
табан II к, по направлению
табан III балыҡ карась
табанларға подшивать
табиб врач
табылдыҡ находка
табын накрытый стол (праздничный)
табынырға поклоняться, преклоняться
табырға находить; отыскать
табыш прибыль; находка
тағатырға разматывать, распускать
тағы, тағын ещё, опять, снова
тағылма прицепной
тағырға прицеплять, привязывать
таҙа чистый; здоровый; крепкий
таҙалыҡ чистота
таҙарткыс очиститель
таҙартырға чистить, очищать
таҙарырға очищаться, отмываться; поправляться
таж корона, венец
тай жеребенок
тайғаҡ скользкий//скользко
тайҙырырға вывихнуть, вывернуть
тайырға поскальзываться
тайыш косолапый
таҡ нечётный
таҡмаҡ частушка
таҡмаҡларға петь частушки
таҡта доска
таҡылдарға стучать
таҡыр гладкий, ровный; укатанный, утоптанный
таҡырларға утоптать
тал ива; верба//ивовый
талаҡ селезёнка
талап требование
талапсан требовательный
таларға грабить; отнять; кусать
талаш скандал, ссора
талашырға ссориться, скандалить
талғын плавный, умеренный
талпынырға махать крыльями; порываться, стремиться
талырға уставать; погружаться, впадать; **йоҡоға талыу** погрузиться в сон
тамаҡ горло; еда; аппетит
тамам окончательно, полностью
тамамларға оканчивать, заканчивать
тамаша зрелище, представление
тамашасы зритель
тамға тамга, знак; отметина; подпись
тамсы капля
тамсыларға, тамыҙырға капать
тамуҡ ад
тамыҙырға капать; **дарыу тамыҙыу** капать лекарство
тамыр корень; сосуд; род; жила
тамырға капать
тана тёлка
танау нос
тантана торжество
танылған признанный, известный
танытма свидетельство, удостоверение
танырға I узнавать; признавать

таныргa II отказываться, отрекаться
таныш знакомый; известный
танышлыҡ знакомство
танышырға знакомиться
таң рассвет
таңғы утренний, предрассветный
тап I щепка
тап II пятно
тап III как раз, точь-в-точь; точно; **тап шул ваҡытта** как раз в то время
тапарға топтать, вытаптывать
тапҡыр раз; **бер тапҡыр** один раз; однажды
тапшырырға передавать
тапшырыу передача
тар узкий
тарайырға суживаться
тараҡ расчёска, гребень
таралырға распространяться, разноситься
тарарға расчесывать
таратырға раскидать
тарих история; **тарих факультеты** исторический факультет
тарихи исторический
тарихсы историк
тарҡалырға разлагаться, распадаться
тарҡатырға дезорганизовывать
тарҡау разбросанный, разрозненный
тармаҡ ветвь, ветка; отрасль; приток
тартҡыларға дергать, теребить
тартма ящик
тартынырға стесняться, смущаться
тартырға I тянуть, тащить; дергать; весить; курить
тартырға II играть; баян тартыу играть на баяне
тартырға III молоть; бойҙай тартыу молоть пшеницу
тары просо//просяной
тасуири описательный, выразительный//описательно, выразительно
тасуирларға описывать, изображать
таҫма лента//ленточный, тесьма
таҫтамал полотенце
татлы сладкий
татырға пробовать; испытывать
татыу дружный; дружно
татыулыҡ мир, дружба, согласие
тау гора
тауар товар
таулы горный
таушалырға мяться, дряхлеть
тауыҡ курица//куриный
тауыш голос
тауышланырға шуметь, галдеть
тауышһыҙ беззвучный, бесшумный
таш камень//каменный
ташбаҡа черепаха
ташҡын половодье, разлив
ташлама уступка, скидка
ташландыҡ заброшенный
ташларға бросать, кидать
ташсы каменщик
ташырға таскать, возить, носить
ташырға переливаться; разливаться, выходить из берегов
ташыусы возчик; разносчик
таяҡ палка//палочный
таянырға опираться
таяныс опора
теге тот, та, то, те
тегеләй туда, в том направлении
тегендә там, в том месте
тегенсе, тегеүсе швея, портниха
тегергә шить, зашить
теҙелергә строиться

теҙергә нанизывать, выстраивать
тейен белка//беличий
тейеш должен, обязан
тейешенсә как следует, как надо
тейешле необходимый, должный
тейешһеҙ неуместный
тейәргә грузить, нагружать
тейәүсе грузчик
текә крутой
тел язык
телдән устный//устно
телем ломоть
телемләп ломтиками
телмәр речь
телсе языковед, лингвист
телһеҙ немой
теләгәнсә вдоволь, вволю
теләк желание, стремление
теләктәш соратник, сподвижник
теләнергә попрашайничать
теләр-теләмәҫ нехотя, неохотно
теләргә желать, хотеть
тентергә обыскивать
теңкәгә тейергә надоедать, докучать
тере живой
терелергә оживать, воскресать (из мёртвых); **сәскәләр яҡынан терелде** цветы ожили
теркәргә регистрировать; учитывать
теркәүсе союз
терпе еж, ежик
тертләргә вздрагивать; пугаться
терһәк локоть
терәргә прислонять; приставлять
теүәл ровно, точно; целый
теш зуб
тешләргә кусать; кусаться
тибергә пинать; пульсировать; биться (о сердце)
тигеҙ ровный, гладкий; равный, одинаковый; равномерно, ритмично
тигеҙлек равнина, ровное место; равенство
тигеҙләмә уравнение
тигеҙләргә выравнивать, разравнивать
тиҙ быстро, скоро
тиҙҙән скоро, вскоре
тиҙлек скорость, быстрота
тиҙләтергә ускорять, убыстрять
тиҙәк навоз
тиерлек почти, почти что
тиергә говорить, сказать; **улай тиергә ярамай** так не надо говорить
тик I только, лишь; однако, но, да
тик II зря; напрасно; бесполезно; **тик йөрөү** бездействовать
тиклем до; вплоть до
тикшерергә проверять; разбирать; исследовать; расследовать
тикшереүсе проверяющий
тиле глупый, дурной
тимер железо//железный
тимерсе кузнец
тимерсыбыҡ проволока, провод
тимәк значит, итак, следовательно
тин копейка; **бер тинһеҙ** без копейки
тиң равный, одинаковый; пара, ровня
тиңдәш подобный, равный
тиңләшергә равняться
тир пот
тирбәлергә колебаться, качаться
тиргәргә, әрләргә ругать, бранить
тире шкура; кожа//кожаный
тирләргә потеть
тирмә, тирмә ей юрта
тирмән мельница//мельничный
тирмәнсе мельник

тирәк тополь
тирә, тирә-як, тирә-йүн окрестность
тиҫкәре обратный; упрямый; изнанка
тиҫтә десяток
тишек дыра, отверстие//дырявый
тишергә дырявить
тоғро преданный, верный
тоҙ соль//соляной
тоҙларға солить
тоҙло солёный
тойғо чувство; ощущение
тойорға чувствовать, ощущать; осязать; догадываться
тоҡ мешок
тоҡанырға загораться, разгораться
тоҡом племя, род; порода
тол вдова, вдовец
томан туман
томанларға затуманивать
томшоҡ морда; рыло; клюв
тора-бара с течением времени, со временем; постепенно
торғоҙорға поднимать; будить
торғонлоҡ застой; застойный
торлаҡ жилище, жилье; жилой
тормош жизнь//жизненный; быт
тормошло, ғаиләле семейный
торна журавль
торорға стоять; вставать, подниматься на ноги; находиться
тороусы, йәшәүсе житель
тоҫҡарға целиться, нацеливаться
тоташтырырға подсоединять, соединять
тоташырға соединяться, смыкаться
тотҡа ручка, рукоятка
тотҡарларға препятствовать, задерживать
тотҡарлыҡ задержка, препятствие
тотҡон невольник, узник; заключенный
тотонорға держаться, браться, взяться; расходовать, тратить, использовать
тоторға держать; содержать; хватать; ловить
тотош, тотошлай целиком, полностью
тояҡ копыто
төбәргә, төҙәргә нацеливать; устремлять
төҙ прямой; меткий
төҙөлөш строительство; стройка; устройство, структура
төҙөргә строить, сооружать; образовывать
төҙөүсе строитель
төҙәйергә выпрямляться, распрямляться
төҙәлергә исправляться, поправляться
төҙәтергә исправлять; поправлять, чинить, ремонтировать; налаживать
төҙәтмә поправка, исправление
төйгән молотый
төйлөгән коршун
төймә пуговица
төйнәргә завязывать узлом; упаковывать
төйөн узел
төйөнсөк узелок, сверток
төйәк приют, пристанище
төкөрөргә плевать; выплевывать
төкөргә ударяться, стукнуться; бодаться
төлкө лиса//лисица
төн ночь//ночной
төнгө ночной
төндә, төнөн ночью
төньяҡ север//северный

төңөлөргә терять надежду, разочаровываться
төп I дно; глубь, глубина; пень
төп II основной, главный
төплө обоснованный, основательный; веский
төпләнергә обосновываться; устраиваться
төпһөҙ бездонный
төр вид, разновидность
төргәк сверток, связка
төрки тюркский
төркөм группа, кучка
төркөмсә подгруппа
төрлө разный, разнообразный
төрлөсә по-разному, всячески
төрмә тюрьма//тюремный
төрөнөргә закутываться
төрөргә завертывать; засучивать
төртөргә тыкать
төҫ цвет, окраска; внешний облик; лицо; **аҡ төҫ** белый цвет; **етди төҫ** серьезный вид; **шат төҫ** радостное лицо
төҫ-баш облик, вид, внешность
төҫлө I цветной
төҫлө, кеүек, һымаҡ II подобно, как; словно; **һинең төҫлө (һымаҡ)** как ты
төҫһөҙләнергә выцветать, тускнеть
төтөн дым//дымовой
төтәргә дымить
төш I сон, сновидение; **төшкә инеү** сниться; **төштә күреү** видеть во сне
төш II полдень, время обеда; **төшкө аш** обед; **төштән һуң** после обеда
төшөндөрөргә, аңлатырға объяснять, разъяснять, растолковывать
төшөнкө подавленный
төшөнсә понятие
төшөнөргә, аңларға понять
төшөргә опускаться; спускаться; сходить; высаживаться; снижаться; падать; **хаҡ төшөү** снижаться (о цене); **баҫым төштө** давление снизилось
төшөрөргә опускать, спускать; ронять; рисовать; **төшөрөп ебәреү** ронять; **һүрәт төшөрөү** рисовать; **фотоға төшөрөү** фотографировать
тубыҡ колено//коленный
тубыҡланырға вставать на колени
туғай пойменный луг
туған родственник; **бер туған** родной брат или сестра; **ике туған** двоюродный
туғандаш братский; **туғандаш халыҡтар** братские народы
туғанлашырға родниться
туған-тумаса, туған-ырыу родня, родственники
туғарырға распрягать; **атты туғарыу** распрягать лошадь
туғыҙ девять; **туғыҙ йөҙ** девяносто
туҙ береста//берестяной
туҙан пыль
туҙанларға пылить
туҙырға подниматься вверх, разлетаться; **саң туҙа** пыль поднимается; изнашиваться; **кейем туҙа** одежда изнашивается; взлохмачиваться; **сәсе туҙған** волосы растрепаны
туй свадьба; **туй үткәреү (яһау)** справлять свадьбу
туйғансы досыта, вдоволь
туйырға наедаться; насыщаться; *перен.* надоедать
туҡ сытый; наевшийся
туҡланырға питаться
туҡлыҡлы сытный, питательный

туҡмас лапша; **туҡмас бешереү** варить лапшу; **туҡмас ҡырҡыу** резать лапшу
туҡмарға бить, избивать
туҡталыш остановка
туҡтатырға останавливать, прекращать
туҡтарға останавливаться; временно располагаться; перестать
туҡтауһыҙ безостановочно, беспрестанно
туҡһан девяносто
туҡылдарға стучать
туҡыма ткань, материя
туҡырға I ткать
туҡырға II взбивать, взбалтывать; **ҡатыҡ туҡыу** взбалтывать катык
туҡыусы ткач, ткачиха
туларға метаться, брыкаться, бросаться (туда и сюда)
тулҡын волна//волновой
тулҡынланырға волноваться; *перен.* волноваться, возбуждаться
тултырырға наполнять, заполнять
тултырыусы дополнение
тулы полный//полно
тулыланырға пополняться, увеличиваться
тулырға быть полным, наполненным
тулыһынса, тулыһы менән целиком, полностью
тумалаҡ, түңәрәк круглый, шарообразный
тумыртҡа дятел
тун шуба
тунарға обдирать, сдирать
туң мерзлый, мороженый
туңырға замерзать, застывать; зябнуть
туп мяч
тупаҫ тупой; грубый
тупаҫларға затуплять, делать тупым
тупларға собирать, соединять
тупраҡ почва, земля, грунт
тура прямой; откровенный//прямо; откровенно
турайырға выпрямляться
турала о, об, обо; **минең турала** обо мне
туранан-тура прямо; откровенно
тураһында о, об, обо, про; **китап тураһында** о книге; **ауыл тураһында** о деревне
турғай воробей//воробьиный
тут ржавчина
тутығырға ржаветь
түбә крыша; темя, макушка; вершина
түбән низкий; **түбән ер** низкое место; неудовлетворительный; низкий, небольшой; **түбән сифат** низкое качество; нижний; **түбән ҡат** нижний этаж
түбәнге нижний
түбәндәге следующий; нижний
түбәнгә вниз
түбәнләргә снижаться, опускаться; снижаться
түгел не; **был түгел** не это; **китап минеке түгел** не моя книга
түгергә лить, выливать; высыпать, сваливать; тратить; **көс түгеү** тратить силы
түҙем терпение//терпеливый
түҙемле терпеливый, выносливый
түҙемһеҙ нетерпеливость; **түҙемһеҙлек менән көтөү** ждать с нетерпением
түҙергә терпеть, выдерживать; переносить
түләргә платить, расплачиваться
түләүле платный
түләүсе плательщик

түләүһеҙ бесплатный
түңкәрергә опрокидывать
түңәрәк круглый; кружок; круг, окружность; кружок
түрә начальник, чиновник
түтәл грядка
түш грудь
түшәк постель
түшәм, түбә потолок
түшәргә стлать, постилать
тығыҙ тесный; тугой//плотный; тесно
тығыҙларға уплотнять
тығылырға засоряться; застревать; лезть, вмешиваться
тығырға совать, всовывать; затыкать
тыйнаҡ скромный, сдержанный
тыйылырға сдерживаться, удерживаться; **тыйылып ҡалыу** воздержаться
тыйырға укрощать, сдерживать; запрещать, воспрещать
тыҡрыҡ переулок
тыҡылдарға стучать
тылсымлы волшебный
тымау насморк
тымыҙырға успокаивать
тымыҡ тихий
тымырға перестать; утихать, затихать
тын I дыхание; **тын алыу** дышать
тын II тихий; тихо, спокойно
тынғыһыҙ беспокойный, неугомонный
тынлыҡ тишина
тыныс тихий, спокойный//тихо, спокойно
тынысланырға успокаиваться, утихать
тыныслыҡ мир, покой, спокойствие
тынырға умолкать, замолкать; затихать; успокаиваться
тыныш (билдәләре) знаки препинания
тыңларға слушать
тыңлаусан, тыңлаулы послушный
тыңлаусы слушатель; **радио тыңлаусылар** радиослушатели
тыңлауһыҙ непослушный
тырма грабли
тырмаларға, тырматырға боронова
ть
тырнаҡ ноготь; коготь; кавычки
тырнарға царапать; чесать
тырыш усердный, старательный
тырышлыҡ усердие; старание
тырышырға стараться
тыуған родной; **тыуған ауыл** родная деревня
тыуҙырырға рождать, рожать; **бала тыуҙырыу** рожать ребенка; создавать
тыуырға рождаться; возникать
тыш I внешний, наружный
тыш II вне, сверх, кроме; **бынан тыш** кроме этого
тышҡы внешний; **тышҡы яҡ** внешняя сторона; верхний; **өҫкө кейем** врехняя одежда; внешний, зарубежный; **тышҡы сәйәсәт** внешняя политика
тышҡа на улицу; наружу
тышларға обшивать, покрывать; **тун тышлау** покрывать дубленку; переплетать; **тышлау цехы** переплетный цех
тышта на улице; снаружи
тәбиғәт природа; **тәбиғәт көсө** сила природы; нрав, характер; **тәбиғәте менән ауыр кеше** по природе тяжелый человек
тәбрикләргә, тәбрик итергә поздравлять, приветствовать

тәгәрәргә катиться; **тәгәрәп китеү** покатиться; **тәгәрәп төшөү** упасть (сверху)
тәҙрә окно
тәжрибә опыт, эксперимент
тәҡдим предложение; **тәҡдим яһарға** сделать предложение
тәҡдим итергә предлагать
телмәрйән лягушка//лягушачий
тәм вкус
тәмле вкусный, лакомый
тәмләргә пробовать на вкус
тәмәке табак, папироса
тән тело//телесный
тәнҡит критика//критический
тәнҡитләргә критиковать
тәнәфес перерыв, перемена
тәңкә монета (серебряная); рубль
тәңре, алла, хоҙай бог, всевышний
тәпке мотыга
тәпәшәйергә становиться низким
тәпәшәк низкий, невысокий
тәрбиә воспитание; уход
тәрбиәле воспитанный; культурный
тәрбиәләнеүсе воспитанник
тәрбиәләргә воспитывать; **бала тәрбиәләү** воспитывать ребенка; ухаживать; **ауырыуҙы тәрбиәләү** ухаживать за больным
тәрбиәсе воспитатель
тәржемә перевод
тәржемә итергә переводить
тәржемәсе переводчик
тәртип порядок
тәртипләргә, тәртипкә һалырға приводить в порядок
тәртипһеҙ невоспитанный; беспорядочный
тәртә оглобля
тәрән глубокий//глубоко
тәрәнлек глубина
тәрәнәйергә углубляться
тәтәй игрушка
тәү впервые, в первый раз
тәүбә покаяние, исповедь
тәүбә итергә покаяться
тәүге первый, первичный
тәүгә впервые; первый раз; **тәүгә әйтеү** сказать первый раз
тәүҙә сначала
тәүлек сутки
тәүәккәл решительный, смелый
тәүәкәлләргә решаться
тәшкил итергә составлять, образовать
тәьмин итергә обеспечивать, снабжать
тәьҫир влияние, воздействие, действие; впечатление
тәьҫир итергә влиять, воздействовать; производить впечатление

У

уба холм, курган
убыр упырь, вампир; обжора
уғры, бур вор
уҙған, үткән прошлый, прошедший; **уҙған (үткән) йыл** прошлый год, в прошлом году
уҙғарырға, үткәрергә проводить, справлять; **ваҡыт уҙғарыу (үткәреү)** проводить время; **юбилей уҙғарыу (үткәреү)** справлять юбилей; пропускать; **алға уҙғарыу (үткәреү)** пропускать вперед
уҙырға проходить; проехать, проезжать
ужым озимь
уй мысль; размышление
уйламағанда нежданно-негаданно
уйламағанса неожиданно
уйланырға задуматься, размышлять

уйларға думать, обдумывать; мыслить; считать
уймаҡ наперсток
уйнап-көлөргә веселиться
уйнарға играть; веселиться; забавляться; исполнять
уйпат впадина, низина
уйсан задумчивый, грустный
уйсанланырға становиться задумчивым
уйын игра; вечер, вечеринка
уйын-көлкө развлечения
уҡ I стрела
уҡ II *усилит. частица*; **шул уҡ** тот же
уклау, тукмас таяғы скалка
уҡмашырға скомкаться, сбиваться; слипаться
уҡсы стрелок
уҡыған образованный
уҡымышлы грамотный
уҡырға I читать
уҡырға II учиться, обучаться
уҡытырға учить, обучать, преподавать
уҡытыусы учитель, преподаватель
уҡыу чтение; учеба
уҡыу-яҙыу грамота
уҡыусы ученик, учащийся
ул I сын
ул II он, она, оно
улай так
улар они
ултырғыс стул
ултыртырға сажать; ставить; **картуф ултыртыу** посадить картошку; **бағана ултыртыу** поставить столб
ултырырға сесть; садиться; осесть
ултырыш заседание
умарта улей
умарталыҡ пасека, пчельник
умартасы пчеловод
умартасылыҡ пчеловодство
умырзая подснежник
умыртҡа позвоночник
ун десять
ун алты шестнадцать
унан затем
унар по десять
ун бер одиннадцать
унда там; туда
унлап примерно десять
унынсы десятый
уң правый; **уң яҡ** правая сторона; лицевой; удачный
уңай удачный; положительно
уңайлы удобный//удобно
уңайлыҡ удобство
уңайһыҙланырға стесняться; затрудняться
уңайһыҙларға беспокоить, тревожить
уңалырға, төҙәлергә заживать
уңға вправо, направо
уңған дельный, деловой; ловкий, проворный
уңдырышлы плодородный
уңырға I уродиться; вырасти
уңырға II линять, выгорать
уңыш урожай; удача, успех
уңышлы урожайный; успешный; плодотворный, удачный
уңышлыҡ успех, удача
ураҙа ураза, пост (мусульманский)
ураҙа байрам праздник ураза
ураҡ серп
урам улица//уличный; двор
уранырға кутаться, укутываться
урарға наматывать, обматывать, окружать; обходить; заворачивать; укутывать
уратырға окружать; огораживать
урларға красть; похищать
урлашырға заниматься воровством, кражей

урман лес//лесной
урмансы лесник
урмансылыҡ лесоводство
урта средина, середина; центр
уртаҡ общий, совместный//совместно; пополам, поровну
уртаҡлашырға делиться; соболезновать
урталай поровну, попалам
уртансы средний
уртаса средний; удовлетворительный
уртаһында в середине, в центре
урын место; должность; постель; **урын йыйыу** убирать постель
урынбаҫар заместитель
урын-ваҡыт килеш местно-временной падеж
урындағы местный
урынында на месте
урындағы местный; **урындағы кеше** местный человек
урынлаштырырға помещать; устанавливать
урынлашырға располагаться; устраиваться; помещаться
урынлы уместный//уместно; по назначению; кстати
урынһыҙ без места; неуместный
урынына на место
урырға жать
ус ладонь
усаҡ очаг; костёр
услап горстями, пригоршнями
усларға брать в пригоршню, в руку
уҫаҡ осина//осиновый
уҫал злой
уҫаллыҡ злость; злодеяние
ут огонь; пожар; свет
утарға полоть
утрау остров
утыҙ тридцать
утыҙынсы тридцатый
утын дрова//дровяной
уфтанырға вздыхать
уянырға просыпаться, пробуждаться
уятырға будить; разбудить

Ү

үбергә целовать
үбешергә целоваться
үгеҙ бык; вол
үгәй неродной; чужой; **үгәй атай** отчим; **үгәй әсәй** мачеха
үҙ свой, своя, свое; **үҙ туғандары** свои родственники; свой, родной, близкий
үҙгәрергә меняться, изменяться
үҙгәреш изменение, перемена
үҙе, үҙем, үҙең сам, сама, само; **үҙе белә** сам (сама) знает; **үҙем беләм** сам (сама) знаю
үҙенеке свой; собственный
үҙенсә по-своему
үҙенсәлек особенность; свойство, своеобразие
үҙенсәлекле своеобразный
үҙенән-үҙе сам по себе; произвольно
үҙешмәкәр самодеятельный
үҙкиммәт себестоимость
үҙләштерергә усваивать; осваивать; присваивать
үҙһүҙле упрямый; настойчивый
үҙәк центр//центральный; сердцевина
үҙән долина
үк, ук *частица* сразу же
үкенергә каяться, раскаиваться; сожалеть
үкерергә реветь; вопить
үксә пятка
үлгән умерший
үле мёртвый
үлек покойник, мертвец

үлем смерть
үлергә умирать, кончаться; пасть
үлсәм мерка; размер
үлсәргә мерить, измерять; взвешивать
үлсәү весы; мера
үлтерергә убивать; убить
үлән трава//травяной
үңәс горло
үпкә I лёгкие
үпкә II обида; **үпкә белдереү** выражать обиду
үпкәләргә обижаться
үр подъём; вершина
үрге верхний
үрелергә тянуться; виться; плестись
үрергә плести, сплетать; вить
үрләргә подниматься; двигаться (по службе)
үрмәкес, үрмәксе паук
үрмәләргә карабкаться; ползать
үрнәк, өлгө образец//образцовый; модель
үрсергә размножаться, плодиться
үрсетергә разводить; размножать
үртәргә жечь; обжигать
үрә прямо; дыбом
үс месть
үсегергә обижаться
үсексән обидчивый
үсектерергә сердить; дразнить
үсле затаивший злобу; враждебный
үсләшергә мстить друг другу; враждовать
үҫемлек растение; растительность
үҫергә расти; вырастать; развиваться; повышаться
үҫеш рост; сдвиг; развитие
үҫмер подросток
үҫтерергә растить; отращивать; развивать
үт желчь
үтек утюг
үтекләргә гладить
үтенес просьба; ходатайство
үтенергә умолять, упрашивать
үтес, бурыс долг
үтергә, уҙырға проходить, проезжать; обгонять
үткер острый; *перен.* бойкий
үткерләргә точить
үткән, уҙған прошлый, прошедший
үткәрергә пропускать; проводить
үтмәҫ тупой; **үтмәҫ бысаҡ** тупой нож
үтмәҫләргә притуплять
үтә I наскозь; **үтә күреү** насквозь видеть, через, сквозь
үтә II слишком, крайне
үтәлеш выполнение, исполнение
үтәргә исполнять, выполнять

Ф

фажиғә трагедия; несчастье
файҙа польза, выгода
файҙаланырға использовать, пользоваться, употреблять
файҙалы полезный; выгодный, прибыльный
файҙаһыҙ бесполезный, невыгодный
фарман указ, приказ
фарсы персидский
фашларға, фаш итергә разоблачать, уличать
фекер мысль, идея; мнение
фекерҙәш единомышленник
фекерләргә мыслить, размышлять
фекерләү мышление
фетнә мятеж, бунт
фиҙәкәр самоотверженный
фиркә партия
форсат удобный случай
фотокүргәҙмә фотовыставка

фәкир, ярлы бедняк//бедный//бедно
фәлсәфә философия
фән наука; предмет; **математика фәне** предмет математики
фәнни научный
фәрештә ангел
фәһем урок; образец, пример; **был һиңә фәһем булыр** это будет уроком для тебя
фәһемле поучительный

Х

хазина клад; сокровище
хайран ҡалыу (булыу) восторгаться; удивляться
хайуан животное; скот
хакимиәт башлығы глава администрации
хакимлыҡ власть, господство
хаҡ I правдивый, справедливый; **хаҡ һүҙ** правдивое слово
хаҡ II право; причитиающаяся доля; **хаҡ булыу** иметь право
хаҡ III плата; цена, стоимость; **арзан (осһоҙ) хаҡ** недорогая цена
хаҡлы законный; заслуженный; **хаҡлы ял** заслуженный отдых
хакта, хаҡында о, об, обо; **уның хаҡында** о нем
халыҡ народ, народность; люди
халыҡ-ара международный
халыҡсан народный
хас свойственный, присущий
хат письмо
хата ошибка//ошибочный
хаталанырға ошибаться
хатлашырға переписываться
хатта даже; очень; сильно, так
хафаланырға беспокоиться, тревожиться
хахылдарға хохотать
хеҙмәт работа, труд; служба
хеҙмәткәр служащий; сотрудник
хеҙмәтләндерергә обслуживать
хеҙмәтсе слуга; служитель
хеҙмәтсән труженик, трудящийся
хеҙмәттәшлек содружество
хикәйә рассказ
хикәйәләргә рассказывать
хис чувство; эмоция; **мөхәббәт хисе** чувство любви
хисап счёт; расчёт; учёт
хисапларға, һанарға считать; исчислять
хисапсы счетовод
хоҙай, алла, тәңре бог
хоҡуҡ право; **хоҡуҡ факультеты** юридический факультет
хоҡуҡи правовой
хоҡуҡлы правомочный
хоҡуҡһыҙ бесправный
холоҡ характер, нрав
холоҡһоҙ несдержанный, дурной
хосуси частный; **хосуси милек** частная собственность
хөкөм суд; приговор; **хөкөм ҡарары** судебное решение; **хөкөм сығарыу** выносить приговор
хөкөм итергә судить
хөкүмәт правительство; правительственный
хөрмәт уважение, почет
хөрмәт итергә уважать
хөрмәтле уважаемый
хөрмәтләргә, хөрмәт итергә уважать; чтить, почитать
хөрриәт, ирек свобода
хөрт плохой
хужа хозяин; владелец; глава, руководитель; **хужа булырға** быть, стать хозяином
хужабикә хозяйка
хужалыҡ хозяйство
хупларға одобрять
хурларға позорить

хуш приятный; **хуш еҫ** приятный запах; прощание; **хуш бул!** до свидание
хушлашырға прощаться
хыял мечта; фантазия
хыялланырға мечтать
хыялый сумасшедший; фантазёр
хыянат измена, предательство
хыянатһыҙ преданный
хәбәр весть, известие, слух
хәбәр итергә (бирергә) сообщить
хәбәрҙар осведемленный
хәбәрнәмә информация
хәбәрсе вестник; корреспондент
хәбәрһеҙ безвести
хәҙер сейчас, теперь
хәҙерге нынешний, настоящий; современный; **хәҙерге заман** настоящее время; **хәҙерге йәштәр** современная молодежь
хәҙергә пока; временно
хәйер милостыня, подаяние
хәйерле благополучный, счастливый; добрый; хорошо; **хәйерле иртә (көн, кис)** доброе утро (день, вечер)
хәйерселек нищета, нищенство
хәйлә хитрость; повод
хәйләкәр хитрый
хәкикәт правда, истина
хәл I положение; состояние; сила; случай
хәл II обстоятельство; **хәл ҡылым** деепричастие
хәлле состоятельный, зажиточный
хәлүә халва
хәлһеҙ слабый; бессильный; бедный
хәлһеҙләнергә ослабевать; беднеть
хәнйәр кинжал
хәрби военный; боевой
хәрбиләштерергә военизировать
хәрби-һауа военно-воздушный
хәреф буква; шрифт
хәрефләп по буквам
хәрәкәт движение; действие
хәрәкәтһеҙ неподвижный
хәсрәт горе; скорбь
хәстәр забота
хәстәрле заботливый
хәстәрлек забота, заботливость; **хәстәрләргә, хәстәрлек күрергә (итергә)** заботиться; проявить заботу
хәтер память; **хәтергә алырға** вспоминать; **хәтерҙән сығарырға** забыть
хәтерләргә помнить, вспоминать
хәтерһеҙ забывчивый
хәтирә воспоминание
хәтле, тиклем до, вплоть до; **өйгә хәтле (тиклем)** до дома
хәтәр опасный; рисковый; плохо
хәүеф опасность, угроза
хәүефле опасный
хәүефһеҙлек безопасность; **юл хәүефһеҙлеге** безопасность движения

Һ

һабаҡ I стебель
һабаҡ II урок
һабаҡташ одноклассник
һабаҡларға: энә һабаҡларға вдевать нитку в иголку
һабан плуг
һабантуй сабантуй
һабын мыло
һабынларға намыливать
һағайырға настораживаться
һағаларға подстерегать, выслеживать
һағыҙаҡ оса//осиный
һағынырға тосковать; грустить
һағыныу тоска

һағыш тоска, грусть
һаҙ, һаҙлыҡ болото
һай неглубокий, мелкий//мелко, неглубоко
һайлансыҡ привередливый, разборчивый
һайларға отбирать, выбирать, избирать
һайлау выборы
һайлаусы избиратель
һайрарға петь (о птицах)
һайын каждый раз...как; каждый раз; каждый раз...когда; чем больше; **әйткән һайын** каждый раз, когда говоришь
һайыҫҡан сорока//сорочий
һаҡ I осторожный; чуткий; бережливый
һаҡ I охрана
һаҡал борода
һаҡау косноязычный; картавый
һаҡларға хранить, охранять; беречь; оборонять, защищать
һаҡлыҡ осторожно; запас; сберегательный; **һаҡлыҡ кассаһы** сберегательная касса
һаҡсы часовой; защитник, страж; сторож, охранник
һаҡһыҙ неосторожный//неосторожно
һаҡһыҙлыҡ неосторожность
һал плот
һалам солома//соломенный
һалдат солдат
һалҡын холод//холодный//холодно; морозный//морозно; **һалҡын сәй** холодный чай; **һалҡын ҡараш** холодный взгляд; **бөгөн һалҡын** сегодня холодно
һалҡынайырға холодать; холодеть; охладевать
һалҡынса прохладно
һалма лапша
һалым налог; обложение; **һалым йыйыусы** налогосборщик; **һалым түләүсе** налогоплательщик
һалырға класть; ставить; строить; **өй һалыу** строить дом; снимать; **аяҡ кейемен һалыу (сисеү)** снимать обувь
һаман всё еще, до сих пор
һан число, количество; числительное
һанарға считать
һаңғырау глухой
һаңғыраулланырға становиться глухим
һаран скупой, жадный
һаранланырға скупиться, жадничать
һарғайырға желтеть; *перен.* тосковать, печалиться
һары жёлтый; гепатит, желтуха
һарыҡ овца; **һарыҡ бәрәсе** ягнёнок; **һарыҡ ите** баранина; **һарыҡ көтөүе** отара; **һарыҡ көтөүсеһе** чабан
һарыҡсылыҡ овцеводство
һарымһаҡ чеснок//чесночный
һаҫыҡ зловонный, дурной (запах)
һаҫырға тухнуть; портиться
һаташырға бредить
һатырға продавать; **һатып ебәрергә** продать
һатып алырға купить
һатып алыусы покупатель
һатыулашырға торговаться, сговариваться (о цене); *перен.* спорить
һатыусы продавец; торговец
һауа воздух, атмосфера; погода
һауалы высокомерный
һаубуллашырға, хушлашырға прощаться
һаубуллашыу прощание

һаулашырға здороваться
һаулыҡ здоровье; **һаулыҡ һаҡлау министрлығы** министерство здравоохранения
һаумы здравствуй
һаумыһығыҙ здравствуйте
һау-сәләмәт здоровый; жив-здоров
һауығырға выздоравливать, поправляться
һауынсы доярка; дояр
һауыт посуда; сосуд; **тоҙ һауыты** солонка; **һөт һауыты** молочник; **шәкәр һауыты** сахарница
һауырға доить
һеҙ вы
һеҙҙеке ваш
һеҙҙең вас, ваш
һеҙҙеңсә по-вашему
һеҙҙе вас; **һеҙҙе белмәйем** вас не знаю
һеҙҙән от вас; **һеҙҙән генә белдек** от вас только узнали
һеҙҙә у вас; **һеҙҙә яңылыҡтар бармы?** у вас есть новости?
һеҙгә вам, к вам
һелкенергә шататься, шевелиться
һелкетергә трясти, шатать
һелкергә махать, качать
һелтәргә махать, размахивать; бросать
һеләгәй, шайыҡ слюна
һеңдерергә пропитывать, впитывать; усваивать
һеңергә впитывать, поглощать; переваривать
һеңле младшая сестра; **һеңлем** сестрёнка
һеперергә мести, подметать
һепертке веник; метла
һеркә уксус; пыльца
һибергә сыпать, посыпать; поливать, брызгать
һибәләргә моросить, накрапывать
һигеҙ восемь **һигеҙ йыллыҡ** восьмилетний
һиҙгер чуткий; бдительный
һиҙенергә чуять, предчувствовать
һиҙергә чувствовать, ощущать; чуять; догадываться
һиҙмәҫтән нечаянно; неожиданно
һиҙәп, төймә пуговица
һикерергә прыгать
һикереү прыжок
һикһән восемьдесят
һимеҙ жирный; полный, толстый
һимерергә поправляться, полнеть
һин ты
һиндә у тебя
һинеке твой, твоя, твое
һинең твой, твоя, твое
һинеңсә по-твоему
һинән у тебя, от тебя, с тебя
һипкел веснушки
һипкелләнергә покрываться веснушками
һиптерергә поливать; сыпать
һирәгәйергә редеть
һирәк редкий; редко
һирәкләп, һирәк-һаяҡ, һирәк-һаяҡлап изредка
һиҫкәнергә вздрогнуть
һоҡланғыс восхитительный
һоҡланырға восхищаться
һоло овёс//овсяной
һонорға протягивать
һорарға спрашивать; просить
һорау вопрос; просьба; допрос
һораулыҡ вопросник
һорашырға расспрашивать
һоро светло-бурый
һоҫҡо совок
һоҫорға черпать
һөҙөмтә, йығымта результат, итог, вывод

һөжүм наступление; нашествие; нападение; покушение
һөйгән любимый; возлюбленный
һөйкөмлө милый; симпатичный; обаятельный
һөйкәлеш наклонение
һөйкәргә прислонять
һөйләм предложение
һөйләнсек ворчливый; ворчун
һөйләргә говорить; рассказывать
һөйләүсе рассказчик; выступающий
һөйләш говор
һөйләшергә разговаривать; договариваться
һөйләшеү переговоры; разговор
һөйләүсе говорящий
һөйөклө любимый; милый
һөйөнөргә, кыуанырға радоваться
һөйөнөс радость
һөйөнөслө радостный
һөйөргә любить; ласкать
һөйөү любовь
һөйрәргә тащить, волочить; вести
һөйәк кость//костяной
һөйәлергә прислоняться, облокотиться
һөйәргә прислонять, приставлять
һөлдә скелет
һөлөк пиявка
һөнәр ремесло; профессия; умение; промысел; мастерство
һөнәрмән мастер на все руки
һөнәрсе ремесленник; мастеровой
һөргөн ссылка, изгнание
һөрөргә пахать, распахивать
һөртөргә вытирать; мазать
һөрәнләргә кричать
һөт молоко//молочный
һөтимәр млекопитающее
һөтлө молочный
һуған лук//луковый
һуғарырға орошать; поить
һуғылырға ударяться; заезжать; заходить
һуғырға I бить, ударять
һуғырға II ткать
һуғыш война, битва, сражение
һуғышсы воин, боец
һуғышырға воевать, сражаться; драться
һуҙырға растягивать, протягивать, тянуть; затягивать
һуйырға резать
һуҡмаҡ тропинка, дорожка
һуҡыр слепой
һул левый
һулаҡай левша; левый
һуларға дышать, вдыхать
һулға влево, налево
һулда влево, налево, слева
һулдан слева
һулырға вянуть, засыхать
һум рубль
һунар охота//охотничий
һунарсы охотник
һунарсылыҡ охота, звероловство
һуң I поздно; **һуңға калыу** опоздать
һуң II после; **эштән һуң** после работы
һуңғы последний, заключительный
һуңларға опаздывать
һуңынан потом, после
һурпа бульон
һурырға выдергивать; выкачивать
һут сок
һуш чувство, сознание; **һуш (иҫ) китеү** потерять сознание; **һушка (иҫкә) килеү** прийти в сознание
һүгенергә ругаться, браниться
һүҙ слово; речь
һүҙбәйләнеш словосочетание
һүҙлек словарь

һүҙмә-һүҙ дословно
һүҙсән разговорчивый
һүлпән вялый, медлительный
һүндерергә гасить; тушить; выключать
һүнергә угасать, потухать
һүнмәҫ неугасающий, неугасимый
һүрергә распускать
һүрәт рисунок; изображение; снимок
һүрәтләргә рисовать, изображать; описывать
һүтергә распарывать; распускать; разматывать
һыбай верхом
һыбайлы всадник
һығымта вывод, заключение
һығырға выжимать, отжимать
һыҙат полоса, черта, линия; черта, свойство, особенность
һыҙатларға прочерчивать; обрисовать, изображать
һыҙғанырға засучивать рукава
һыҙғырткыс свисток
һыҙғыртырға свистеть
һыҙларға болеть, ныть; ломить
һыҙык черта, линия; тире
һыҙыкса чёрточка, дефис
һыҙырға чертить
һый угощение
һыйҙырырға вмещать, помещать
һыйларға угощать
һыйпарға гладить
һыйыр корова//коровий
һыйырға умещаться, вмещаться; быть по размеру
һыларға мазать, натирать; массировать
һылтау отговорка, предлог
һылыу красивый; стройный
һымаҡ, кеүек как, как будто, будто, словно, вроде, подобно
һыналған испытанный
һынарға испытывать, проверять
һынау экзамен
һындырырға ломать
һынлы стройный, статный; **һынлы сәнғәт** изобразительное искусство
һыныҡ обломок; сломанный
һынырға ломаться
һыңар один (из парных предметов); **һыңар ҡул** одна рука
һыра пиво
һырға серёжки, серьга
һырғанаҡ облепиха
һыртлы резной; граненый
һырт хребет; спина
һытырға давить, раздавить
һыу вода//водный
һыуланырға мокнуть
һыуларға смачивать; разводить
һыулау водопой
һыулы водянистый
һыуһаҡлағыс водохранилище
һыуһар куница
һыуһарға жаждать, хотеть пить
һыуһыҙланырға обезвоживаться
һыуыҡ мороз, холод
һыуынырға остывать
һыуытҡыс холодильник
һыуытырға охлаждать, остужать
һыуырға охлаждаться, остывать
һәйбәт хороший, замечательный
һәйбәтләргә приводить в порядок
һәйкәл памятник
һәләк булырға погибнуть, умереть
һәләк итергә погубить, загубить
һәләкәт катастрофа
һәләт, һәләтлек способность
һәләтле способный
һәм и, да, также
һәнәк вилы; вилка

һәр каждый; **һәр көн** каждый день; **һәр береһе** любой, всякий; **һәр ваҡыт (саҡ)** всегда, постоянно, когда угодно
һәүәҫкәр любительский; самодеятельный

Ш

шағир поэт
шағирә поэтесса
шаҙра рябой, щербатый
шайтан черт, бес, дьявол
шайыҡ слюна
шаҡмаҡ куб, кубик; клетка
шаҡтай довольно, заметно
шаҡырға стучать
шалҡан репа
шалтырарға греметь; звенеть
шалтыратырға греметь; звонить
шамбы налим
шарт условие, требование
шартларға трескаться; лопаться; взрываться
шартлау взрыв
шартлы условный
шартлыса условно
шаршау занавес, занавеска; действие
шат радостный//радостно
шатланырға радоваться
шатлыҡ радость
шатлыҡлы радостный
шатырларға трещать, хрустеть
шау, шау-шыу шум; шум-гам
шауларға шуметь, галдеть
шаулы бурный; шумный
шаһит свидетель, очевидец
шашырға беситься; одуреть
шаян озорной; шутливый; шутник
шаярырға шалить, баловаться; шутить
шелтә выговор, замечание
шелтәләргә упрекать, корить
шеш опухоль; нарыв; шишка
шешек, сиҡан фурункул, чирей
шешергә нарывать; опухать
шешә бутылка
шиғриәт поэзия
шиғыр стихотворение
шик, шөбһә сомнение, подозрение
шикелле, кеүек как, вроде, подобно, будто, точно; **минең шикелле (кеүек)** как я
шикле сомнительный, подозрительный
шикләнергә сомневаться, подозревать
шиңгән увядший; поблеклый
шиңергә вянуть; спадать
ширҡәт товарищество
шифа исцеление
шифалы целебный, целительный
шифахана лечебница, здравница
шишмә родник, ключ, источник
шом тревога; страх
шомланырға опасаться, тревожиться
шомло тревожный
шоңҡар кречет
шөбһә, шик сомнение, подозрение
шөбһәләнергә, шикләнергә сомневаться, подозревать
шөғөл занятие, дело
шөғөлләнергә заниматься
шуға тому, к тому, той, к той; **шуға әйт** скажи тому (той); поэтому, потому, оттого, ввиду этого; **шуға; шуға (шуға күрә) беләм** поэтому знаю
шул тот, та, то
шулай так; точно так
шулаймы ни разве, неужели; вот как

шунан оттуда, с того; **шунан китте** оттуда уехал; **шунан күргәнем юк** с того момента не видел
шунда там
шундый такой
шүрәле леший
шыбырларга шелестеть; шептать
шыгырларга скрипеть
шыйыгайтырга разбавлять
шыйык жидкий
шылдырырга сдвигать, задвигать
шылтырарга бренчать, звякать
шылырга сдвигаться, подвигаться; ускользать
шым тихий//тихо
шымартырга шлифовать
шымсы сыщик, шпик
шыптырларга шуршать, шелестеть
шырпы спичка//спичечный
шыршы ель, ёлка//еловый
шытырга всходить; прорасти
шыуҙырырга отодвигать; подвигать
шыуырга скользить; кататься
шыуышырга ползать
шәбәйергә ускоряться; усиливаться; улучшаться
шәжәрә шежере, родословная
шәкәр сахар//сахарный
шәл шаль
шәм свеча, свечка
шәмбе суббота//субботный
шәп быстрый//быстро; сильный//сильно; хороший//хорошо
шәрек восток
шәрә голый; нагой; оголенный
шәүлә тень; отображение; силуэт
шәфкәтле милосердный; доброжелательный
шәфәк заря
шәхес личность
шәхси личный
шәшке норка//норковый

Ы

ыгы-зыгы суматоха; переполох
ыҙа мука, мучение, страдание
ыҙаланырга, ыҙа сигергә (сик-) мучиться, маяться, страдать
ыҙан межа
ыҙгыш, талаш ссора, раздор; стычка
ыҙгышырга, талашырга ссориться
ыласын сокол//соколиный
ылау подвода, обоз
ылымык водоросль
ылыҫ хвоя
ымларга сообщать при помощи жестов, мимики
ымлык междометие
ынйы жемчуг//жемчужный
ынтылырга тянуться рукой; стремиться
ынтылыш стремление
ыңгай положительный, утвердительный; попутный
ыңгырашырга стонать; скулить
ыргак крючок
ыргытырга бросать, кидать
ыргырга прыгать
ырҙын гумно; ток
ырылдарга рычать
ырым примета
ырыҫ, бәхет счастье
ырыу род, потомство
ыскындырырга отвязывать; отпускать; упускать
ыскынырга срываться; сорваться; удирать; отцепляться
ысул способ, прием, метод
ысык роса
ысын достоверный, действительный, истинный; правда

ысынбарлыҡ действительность
ысынлап серьёзно, в самом деле
ыҫларға, ыҫҡа тоторға коптить
ыҫмала смола
ыҫпай аккуратный, опрятный
ыу яд
ыуаларға натирать, растирать
ыуалырға крошиться
ыумас затируха
ыуыныға натираться
ыуырға тереть, растереть
ышандырырға убеждать, уверять; обнадёживать
ышаныс надежда, доверие, вера
ышаныслы надёжный; уверенный
ышаныcһыҙ неблагонадёжный, ненадёжный; непрочный; неуверенный
ышанырға верить; надеяться; убеждаться
ышҡырға тереть; натирать
ышыҡ укрытие, прикрытие
ышыҡларға прикрывать, укрывать

Э

эҙ след; рубец; отпечаток
эҙләргә искать, разыскивать
эҙмә-эҙ последовательно
эҙһеҙ бесследно
эҙәрләргә преследовать; гнаться
эҙәрмән следопыт
эйе да
эйелергә наклоняться, нагибаться
эйергә I наклонить, гнуть
эйергә II, шыуырға кататься, скатываться
эйә хозяин, владелец, обладатель
эйәк подбородок
эйәләргә приживаться
эйәләшергә привыкать; обживаться; приручаться
эйәр седло
эйәрергә следовать; сопровождать; подражать
эйәртергә брать с собой
элгес вешалка
элгәс петля, крючок
элек раньше; прежде; в старину; сперва, сначала
элеккесә по-прежнему; по-старому
электән с давних пор
элемтә связь; общение **элемтә бүлеге** отделение связи
элемтәсе связист; связной
элергә вешать; застегивать; запирать
элеүле повешанный; запертый
эләгергә цепляться; попадать; доставаться
эләктерергә зацеплять; подцеплять; захватывать, ловить
энә иголка; игла
энәлек боярышник
эңер сумерки
эргә бок; место рядом; **эргәлә генә** рядом, под боком
эргәһендә у, около, возле; **өҫтәл эргәһендә** у стола, около стола
эргәһенә к, ко
эре большой, крупный; высокомерный
эреләнергә укрупняться; важничать
эремсек творог//творожный
эрен гной
эренләргә гноиться
эрергә свертываться
эс живот; внутренность; нутро//нутряной
эсемлек напиток
эсендә внутри; в течение, за; в, среди
эсергә пить; выпивать
эсерергә напоить; спаивать
эске внутренний

эскелек пьянство
эскерле злопамятный
эскерһеҙ искренний, добродушный
эслек подкладка
эсләргә подшивать подкладку
эстәлек, йөкмәтке содержание
эстән про себя; изнутри
эсәк кишка//кишечный
эсәк-ҡарын внутренности; потроха
эҫе горячий; жаркий, знойный
эҫеләй в горячем виде
эҫеләнергә становиться жарким
эҫетергә греть, подогревать
эҫергә нагреваться
эт собака//собачий
этергә толкать
этләнергә мучиться, страдать
эш работа, труд, занятие; дело
эшкинергә годиться, быть пригодным
эшкәртергә обрабатывать, возделывать; перерабатывать
эшҡыуар предприниматель
эшлекле трудолюбивый; деятельный; деловой
эшләргә работать, делать, выполнять
эшмәкәр деятель; **фән эшмәкәре** деятель науки
эшмәкәрлек деятельность
эшсе рабочий
эшсән работящий; труженик, труженица
эшһеҙ безработный; без работы, без дела
эшһеҙлек безработица
эшһөйәр трудолюбивый

Ә

ә *союз* а, но
әбей старуха, старушка
әгәр если
әҙ мало, немного
әҙер готовый; приготовленный
әҙерлек готовность; подготовка; **әҙерлек курстары** подготовительные курсы
әҙерләнергә готовиться
әҙерләргә готовить, подготовить; заготовлять; запасать
әҙерләүсе заготовитель
әҙләп, аҙлап, әҙләп кенә, әҙ-әҙләп, әҙләп-әҙләп понемногу, помалу
әҙселек меньшинство
әҙәби литературный//художественный
әҙәбиәт литература
әҙәйергә, аҙайырға уменьшаться
әҙәм человек; **әҙәм булыу** стать самостоятельным; выздороветь
әҙәмсә по-человечески
әҙәпле воспитанный
әҙәпһеҙ невоспитанный
әжәл смерть, смертный час
әйбер вещь//вещевой; товар
әйҙүк добро пожаловать, пожалуйста
әйҙә айда; давай; **әйҙә киттек** давай пошли
әйләндерергә вертеть; превращать; переворачивать; перелицовывать
әйләнергә вертеться, вращаться; переворачиваться; поворачиваться; обходить; превращаться
әйләнеш оборот; **аҡса әйләнеше** денежный оборот
әйләнә-тирә, тирә-яҡ окрестность, среда
әйтелеш произношение; звучание
әйтем поговорка; изречение
әйтергә говорить; сказать; звать; передавать
әйттерергә сватать; сватовство, помолвка

әкиәт сказка//сказочный
әкиәтсе сказитель
әкрен медленно; тихо
әкренләп тихонько, потихоньку
әкренәйергә замедляться; затихать; убавляться
әлбиттә конечно, несомненно
әле I сейчас, теперь; пока, еще; только что; **әле (әлегә) ул юҡ** пока его (ее) нет; **әле генә килде** только что пришел
әле II то...то...; **әле илай, әле көлә** то плачет, то смеется
әле III выражает просьбу: **һөйлә әле** расскажи-ка; **тыңла әле** послушай-ка
әленән-әле периодически
әллә неопределенная частица: неизвестно. (**Унда кемдәр бар? — Әллә.** Кто там есть? — Не знаю); то ли; или; либо
әмер, фарман приказ, приказание
әммә но, однако, только
әмәл, юл способ, средство
әңгәмә беседа, разговор
әңгәмәләшергә беседовать
әрем полынь
әрләргә ругать; бранить
әрсергә чистить, очищать
әрәм зря, напрасно; жаль; **әрәм итеү** тратить бесполезно; губить зря
әрәмтамаҡ дармоед
әрәм-шәрәм итергә разбазаривать
әсбап пособие
әсе кислый, горький; солёный
әсегән прокисший
әсергә киснуть, закисать; бродить
әсир пленный, пленник
әсә мать; материнский; **әсә булырға** стать матерью
әсәй мама
әҫәр I произведение
әҫәр II след, знак, отпечаток, примета **бер әҫәр ҙә ҡалмаған** не осталось и следа
әтәс петух//петушиный
әүерелергә превращаться, преображаться
әүлиә святой; предсказатель
әүрәргә увлекаться; соблазняться
әүәл, элек прежде, раньше
әүәлгесә по-прежнему
әфәнде господин
әхирәт I загробная жизнь, тот свет
әхирәт II задушевная подружка
әхлаҡ мораль, этика, нравственность
әһәмиәт значение; смысл; роль; важность
әһәмиәтле важный, существенный
әшәке пошлый; плохой; мерзавец

Ю

юғалтырға потерять; лишаться
юғалтыуһыҙ без потерь
юғалырға теряться, потеряться, исчезать
юғары высокий; высший
юғарыға вверх, ввысь
юғарынан сверху
юғиһә, юҡһа иначе, а то, в противном случае
юйғыс, юйма резинка
юйылырға стираться, исчезать
юйырға стирать, уничтожать
юҡ нет, не имеется
юҡ булырға исчезать
юҡҡа напрасно, зря
юҡһынырға скучать, тосковать
юл путь, дорога, трасса; способ, средство
юлбарыҫ тигр
юлбаҫар разбойник
юлбашсы вождь; глава; предводитель

юлдаш попутчик, спутник; товарищ
юлланырға направляться; пролегать полосками
юлларға хлопотать, ходатайствовать
юлсы путник
юлығырға попасться навстречу, встретиться
юнысҡы, юнышҡы щепка; стружка
юнырға тесать топором
юрамал нарочно
юрарға гадать; толковать; предполагать; предсказывать
юрға иноходец
юрған одеяло
юха лицемер, притворщик
юхаларға лицемерить
юшҡын накипь

Я

ябай простой, обыкновенный
ябайлаштырырға упрощать
ябайлыҡ простота
ябалаҡ сова, филин
ябығырға худеть, истощаться
ябыҡ I худой
ябыҡ II закрытый
ябылмалы закрывающийся; складной
ябынырға накрываться; окутываться
ябырылырға набрасываться, накидываться; налетать
ябырға закрывать; покрывать; запирать
ябыу I покрывало
ябыу II навес
ябыулы закрытый
яға воротник, ворот
яғымлы ласковый; приятный; приветливый
яғырға I топить; растопить
яғырға II мазать; приписывать; **икмәккә май яғыу** намазать хлеб маслом
яғыулыҡ топливо
яҙ весна; **яҙ миҙгеле** весенняя пора
яҙғы весенний
яҙғыһын, яҙын весной
яҙма писменность, письмо; письменный; **яҙма эш** письменная работа
яҙмыш судьба, участь, доля
яҙыҡ грех, провинность, ошибка
яҙылырға I записываться, подписываться; регистрироваться
яҙылырға II разминаться; распрямляться; разглаживаться
яҙылыусы подписчик; записавшийся
яҙылышырға оформлять брак
яҙырға I писать; сочинять
яҙырға II терять, лишаться; **йоҡонан яҙырға** лишаться сна
яҙырға III сбивать; трепать; распрямлять
яҙыу письмо
яҙыусы писатель
яза наказание; казнь
язаларға казнить; наказывать
яй I удобный случай; способ
яй II медленный, неторопливый; медленно
яйларға I налаживать; регулировать
яйларға II медлить, не торопиться
яйлы удобный, подходящий; благоприятный
яйһыҙ, уңайһыҙ неудобный, неловкий; неблагоприятный
яҡ сторона, край
яҡларға защищать; заступаться; поддержать
яҡлаусы защитник
яҡташ земляк

якты светлый, яркий; свет, освещение
яктылыҡ свет, освещение
яктыртырға освещать
яктырырға светать; рассветать; светлеть; проясняться
яҡшы хороший; хорошо
яҡшылап по-хорошему; хорошо, как следует
яҡшыларға улучшать
яҡшылыҡ добро, доброе дело, доброта
яҡшырырға улучшаться, налаживаться
яҡын близкий; близко
яҡынайырға, яҡынлашырға приближаться
яҡында ближний; близко
яҡындан близко
яҡынларға близиться; приближаться
яҡынлыҡ близость, близкие отношения
яҡынса приблизительно, примерно
ял I отдых; выходной, нерабочий
ял II грива
яла клевета, ложное обвинение
ялағай I зарница
ялағай II подхалим; подлиза
ялағайланырға подхалимничать, подлизываться
ялан поле, степь
яланғас голый, обнаженный; открытый
яланғасларға оголять, обнажать
яларға лизать, облизывать
ялбарырға, ялынырға, инәлергә умолять; упрашивать
ялбыр лохматый, мохнатый
ялған ложь//лживый; неправда
ялғанларға, алдарға врать, лгать
ялғарға присоединять, сцеплять; удлинять
ялҡау ленивый; лентяй
ялҡауланырға лениться
ялҡын пламя, жар
ялҡынлы горящий, пылающий
ялҡытҡыс нудный; утомительный
ялҡытырға надоедать
ялҡырға утомляться, уставать
ялларға нанимать
ялпаҡ плоский
ялсы батрак, наемный работник
ялтларға, ялтырарға, ялт-йолт итергә блестеть, сверкать
ялтырауыҡлы блестящий
ялыу жалоба
яман плохой, нехороший; злой; очень
яманларға порочить, охаивать
яманлыҡ зло, злоба, злодеяние
яманһыу грустно; тоскливо, скучно
ямғыр дождь
ямғырлы дождливый//дождевой
янарға угрожать
янау угроза
янғын пожар
яндырырға жечь; сжигать; зажигать
януар зверь
янына к, ко, на
янынан мимо, от
янында у, при, около, подле, возле, вблизи
янырға гореть; загорать
яңаҡ щека; косяк
яңғыҙ одинокий; единственный
яңғыҙлыҡ одиночество
яңғырарға звенеть, звучать
яңғыраш звучание
яңы I только что, только, недавно; впервые
яңы II новый
яңылыҡ новость
яңылыш ошибочно, неправильно; случайно
яңылышырға ошибаться, путаться; сбиться

яңынан снова, вновь; сначала, заново
яңыраҡ недавно
яңырырға обновляться; восстанавливаться
яңыса по-новому
япраҡ лист, листья
япһарырға свалить
яр берег
яра рана, ранение
ярай, ярар ладно, хорошо; можно
яраҡлашырға приспосабливаться
яраҡлы годный
яраҡһыҙ непригодный; неподходящий
яраларға ранить, поранить
яралы раненый
ярамай нельзя
ярар ладно
ярарға годиться, быть годным (пригодным); угождать
ярарлыҡ годный, пригодный
яраткан любимый; излюбленный
яратырға любить
ярашырға мириться
ярҙам помощь; поддержка
ярҙамлашырға помогать друг другу
ярҙамсы помощник
ярҙамсыл отзывчивый
ярлы бедный; бедно
ярма крупа; крупяной
ярсыҡ осколок
ярты половина; **икенсе ярты** половина второго
яртылай, яртылаш наполовину, пополам
яртышар по половине
ярһырға разъяриться, вспылить
ярһыу пылкий, горячий
яры пленка; связка
ярыҡ щель; трещина; треснувший; расколотый
ярылырға трескаться, лопаться
ярым пол-; половина
ярырға разбивать; раскалывать; рассечь; распускать (листья)
ярыш I соревнование, состязание
ярыш II рядом, возле
ярышлап рядышком
ярышырға соревноваться, состязаться
яҫтыҡ подушка
яҫы плоский
ят посторонний, незнакомый, чужой
ятаҡ общежитие
ятка наизусть
ятҡылыҡ залежь, месторождение
ятларға выучивать наизусть
ятһынырға, ятһырарға чуждаться
ятырға лежать, лечь; ложиться; пребывать
яу нападение, нашествие
яуап ответ
яуап бирергә, яуапларға отвечать
яуаплы ответственный
яуаплылыҡ ответственность
яуапсы ответчик
яуапһыҙлыҡ безответственность
яуғир боец, воин
яуҙаш однополчанин
яуларға завоевывать
яулыҡ платок
яурын плечо
яурынбаш, ҡулбаш плечо, плечи
яусы сват, сваха; **яусы ебәрергә** посылать сватов
яусыларға сватать, свататься
яуыз злой, зловредный
яуызлыҡ злодейство, злодеяние
яуым-төшөм осадки
яуынлы дождливый; ненастный
яуырға идти, падать (об осадках)
яфаларға мучить, терзать
яһалма искусственный
яһарға делать, изготовлять; устраивать; разливать
яһил, уҫал зло; злой

РУССКИЙ АЛФАВИТ

УРЫҪ АЛФАВИТЫ

Аа	Ёё	Лл	Сс	Чч	Ээ
Бб	Жж	Мм	Тт	Шш	Юю
Вв	Зз	Нн	Уу	Щщ	Яя
Гг	Ии	Оо	Фф	Ъъ	
Дд	Йй	Пп	Хх	Ыы	
Ее	Кк	Рр	Цц	Ьь	

А

авось бәлки, ихтимал
ад тамуҡ, йәһәннәм
азбука әлифба
аист ҡауҙы
аккуратный йыйнаҡ, тәртипле
аллах алла
алый ал
аксакал аҡһаҡал
анекдот көләмәс
апельсин әфлисун
аплодисменты ҡул сабыуҙар, алҡыш
арестовать ҡулға алырға
атака һөжүм

Б

баба-яга убырлы ҡарсыҡ
бабочка күбәләк
бабушка өләсәй
баловать иркәләргә
баловаться шаярырға; **не балуйся** шаярма
баня мунса
баран һарыҡ тәкәһе
барсук бурһыҡ
басня мәсәл
бегать йүгерергә, йүгереп йөрөргә
беглец ҡасҡын
бегом йүгереп
беда бәлә, ҡаза
бедный ярлы, фәҡир
бедро бот
безвредный зарарһыҙ
бездельник ялҡау
бездельничать эшһеҙ тик йөрөргә
беззубый тешһеҙ
безногий аяҡһыҙ
безоблачный болотһыҙ, аяҙ
безопасный ҡурҡынысһыҙ, хәүефһеҙ
безработный эшһеҙ
безрукий ҡулһыҙ
безусловно һис һүҙһеҙ, һис шикһеҙ
белить ағартырға
белка тейен
белый аҡ
белье кер
берег, береговой яр, яр буйы, һыу буйы
берёза ҡайын
беречь һаҡларға
бес ен, шайтан
беседа әңгәмә, һөйләшеү
беспокоиться борсолорға, хафаланырға
бесполезно файҙаһыҙ
беспорядок тәртипһеҙлек
бессовестный намыҫһыҙ, оятһыҙ
бестолковый аңра, белекһеҙ, мәғәнәһеҙ
библиотека китапхана
бить туҡмарға; ватырға; **бить посуду** һауыт-һаба ватырға; **свет бьёт в глаза** күҙгә яҡтылыҡ бәрә
благо яҡшылыҡ, бәхет
благодарить рәхмәт әйтергә (белдерергә)
благоприятный уңайлы, яйлы, күңелле
благородный намыҫлы
бледнеть ағарынырға
блестеть ялтырарға
блестящий ялтырап торған; **блестящий ответ** бик яҡшы яуап
близкий яҡын
близнецы игеҙәктәр
блюдце сынаяҡ аҫты
бог алла
богатство байлыҡ, дәүләт
богатый бай
богатырь батыр, баһадир

бодать һөҙөргә
бой һуғыш
бойкий үткер; **бойкий на язык** телгә оҫта
бок яҡ; ҡабырға; **лечь на правый бок** уң яҡҡа ятырға
болезнь ауырыу, сир
болеть ауырырға, сирләргә
болото һаҙ, һаҙлыҡ
болтать күп һөйләргә
болтун тел бешҡәһе
больно ауырттырып, ауырттырғансы
больной ауырыу, сирле
больше ҙурыраҡ; бынан һуң (кире); **больше так не буду** бынан һуң улай эшләмәм
большинство күпселек
большой ҙур, ишле, күп; **большой мяч** ҙур туп; **большая семья** ишле ғаилә; **большие деньги** күп аҡса
борец көрәшеүсе; көрәшсе
борода һаҡал
бороться көрәшергә
борьба көрәш
босой, босиком ялан аяҡ
бочка мискә
бояться ҡурҡырға
брак никах, өйләнеү
браслет беләҙек
брат ағай, ир туған
брать алырға; **брать** *кого-н.* **на работу** эшкә ҡабул итеү; **меня берёт сомнение** мин шикләнәм; **смех берёт** көлкө килә; **страх берёт** ҡурҡыта
браться тотонорға; **браться за ум** аҡылға ултырырға
бревно бүрәнә
бредить һаташырға
бриться ҡырынырға
бровь ҡаш
бросить ташларға, ырғытырға
броситься ташланырға
брызгать сәсрәтергә, бөркөргә, һиптерергә
брюки салбар
будить уятырға
будни эш көнө; көндәлек тормош
будто *союз* һымаҡ, шикелле
будущий алдағы, буласаҡ, киләсәк, киләһе
буква хәреф
букварь әлифба китабы
бульон һурпа
бумага ҡағыҙ
бурить бырауларға
буря дауыл
бусы муйынсаҡ
бутылка шешә
бык үгеҙ
быстрый шәп, тиҙ
быть булырға; **был у врача** табипта булдым; **вчера была сильная гроза** кисә көслө йәшен булды; **отец был врачом** атайым табип булған

В

важно, важный мөһим, әһәмиәтле; **это очень важно** был бик мөһим; **важный начальник** ҙур түрә
валенки быйма
валить йығырға, ауҙарырға
валяться аунарға
варежки бейәләй
варить бешерергә
вата мамыҡ
вверху өҫтә, юғарыла
вдруг ҡапыл, кинәт
ведро биҙрә
ведущий алып барыусы
ведь бит, лабаһа

вежливый ипле, әҙәпле, тәрбиәле
везде бөтә ерҙә; бөтә урында
везти алып барырға; йөрөтөргә
век быуат, йөҙ йыл
веки күҙ ҡабағы
велеть ҡушырға
великий бөйөк
вера ышаныс
верба ҡыҙыл тал
верблюд дөйә
веревка бау, арҡан
верить ышанырға
верно дөрөҫ
верность тоғролоҡ
вернуть ҡайтарырға, кире борорға
вернуться (кире) ҡайтарырға; боролорға
верный тоғро; **верный друг** тоғро дуҫ; дөрөҫ; **верное решение задачи** мәсьәләне дөрөҫ сығарыу
вертеться әйләнергә, өйрөлөргә
верхний юғары, өҫкө
верхом һыбай, ат өҫтөндә
вершина түбә, баш
вес ауырлыҡ
веселиться күңел асырға
веселый күңелле, шат, көләс
весло ишкәк
весна яҙ
весной яҙын, яҙғыһын, яҙ көнө
вести алып барырға
весть хәбәр
весы үлсәү
весь бөтөн, тотош
ветер ел
ветка ботаҡ
вечер кис
вечером кис менән, кисен, кискеһен
вечный мәңге
вешалка элгес
вешать I элергә
вешать (взвешивать) II үлсәргә
вещество матдә
вещь әйбер, нәмә
взвесить үлсәргә
взгляд ҡараш
взглянуть күҙ ташларға
вздохнуть тын алырға
взорвать шартлатырға
взрослый өлкән, оло
взрыв шартлау
взять алырға
взяться тотонорға, башларға
вид I күренеш
вид II төр
видеть күрергә
видимо моғайын
видно күренә; күренеп тора
вилка сәнскә
вилы һәнәк
вина ғәйеп
винить ғәйепләргә
висеть эленеп (аҫылынып) торорға
висок сикә
вишня сейә
включить (электричество) ҡабыҙырға, яндырырға
вкусно тәмле
владелец хужа
влажный дымлы, еүеш
влево һул яҡҡа, һулға
влиять тәьҫир итергә
влюбиться ғашиҡ булырға
вместе бергә, бергәләп
вместо урынына
вначале тәүҙә, башта
вниз түбәнгә, аҫҡа
внизу түбәндә, аҫта
внимание иғтибар; **обратить внимание** иғтибар итеү
внимательный иғтибарлы
внук ейән
внутри эстә
внутрь эскә

внучка ейәнсәр
вовремя бик ваҡытлы; ваҡытында
вода һыу
водитель йөрөтөүсе; **водитель трамвая** трамвай йөрөтөүсе
водить йөрөтөргә
воевать һуғышырға
военный хәрби
воз йөк
воздух һауа
возить ташырға
возразить ҡаршы килергә, ҡаршылашырға
война һуғыш
войско ғәскәр
войти инергә, керергә
вокруг тирә-яҡ, әйләнә-тирә
волк бүре
волна тулҡын
волноваться тулҡынланырға; **море волнуется** диңгеҙ тулҡынлана; борсолорға
волосы сәс
волшебный тылсымлы, сихырлы
воля I ихтыяр
воля II ирек
вопрос һорау
вор бур, ҡараҡ
воробей турғай
воровать урларға
ворона ала ҡарға
ворота ҡапҡа
воротник яға
воскресенье йәкшәмбе
воспитать тәрбиәләргә
восток көнсығыш
восходить ҡалҡырға; **солнце восходит в 6 часов** ҡояш сәғәт алтыла ҡалҡа
впадать ҡойорға, ҡушылырға; **Уфимка впадает в Белую** Ҡариҙел Ағиҙелгә ҡушыла
вперед алға
впереди алдан, алда
вправо уңға, уң яҡҡа
враг дошман
вредить зарар итергә; зыян килтерергә
вредный зарарлы
время ваҡыт
вручить тапшырырға
всегда һәр ваҡыт
вскочить һикереп менергә (торорға)
вспомнить иҫкә төшөрөргә
встать торорға, аяҡҡа баҫырға
встретить осратырға, тап итергә
встретиться осрашырға
встреча осрашыу
вторник шишәмбе
второй икенсе
вчера кисә
выборы һайлау
выбрать һайларға, һайлап алырға
выбросить ташларға, ырғытырға
вывести сығарырға, алып сығырға
выгнать ҡыуырға, ҡыуып сығарырға
выдумать уйлап табырға, уйлап сығарырға
вызвать саҡырып сығарырға
выиграть оторға
выйти сығырға, сығып китергә
выключить һүндерергә
вылить ҡойорға, түгергә
вымыться йыуыныға
вынести сығарырға, алып сығырға
вынуть тартып алырға
вынырнуть ҡалҡырға, ҡалҡып сығырға
выписать яҙып алырға
выпить эсергә
выпустить сығарырға
вырасти үҫергә
выручить ҡотҡарырға
высокий бейек

выстрелить атырға
выступить сығыш яһарға
вытащить тартып алырға
вытереть һөртөргә, һөртөп алырға
выучить ятларға, ятка белергә
вычесть алырға; тоторға; тотоп алып калырға
выше бейегерәк, юғарырак
выяснить асыкларға
вязать бәйләргә
вянуть шиңергә, һулырға

Г

гадюка кара йылан
галка сәүкә
гасить һүндерергә; **гасить свет** утты һүндереү
гаснуть һүнергә
гвоздика кәнәфер
гвоздь сөй, каҙак; **вешать на гвоздь** сөйгә (каҙакка) элергә
где кайҙа
где-то кайҙалыр
герой батыр
гибель һәләкәт, үлем
гибнуть һәләк булырға
глава I башлык (*руководитель*)
глава II бүлек (*раздел книги*)
главный төп, иң мөһим; **главная мысль** төп фекер; баш; **главный врач** баш врач
глагол *грам.* кылым
гладить I үтекләргә
гладить II һыйпарға (*ласкать*)
гладкий шыма, тигеҙ
глаз күҙ
гласный *лингв.* һуҙынкы; **гласный звук** һуҙынкы өн
глина балсык
глотать йоторға
глубокий тәрән
глупость йүләрлек
глупый ахмак, йүләр
глухарь һуйыр
глухой һаңғырау
глухонемой һаңғырау, телһеҙ
глядеть карарға
гнать кыуырға, ҡыуып сығарырға
гнаться кыуып барырға
гнездо оя
гнилой серек
гнуть бөгөргә
говорить һөйләргә
говядина һыйыр ите
год йыл
голова баш
голод аслык
голодный ас
голос тауыш
голосовать тауыш бирергә
голубой зәңгәр, күк
голубь күгәрсен
голый яланғас
гора тау
горбатый бөкрө
гордиться ғорурланырға, мактанырға
гордость ғорурлык
гордый ғорур
горе кайғы, хәсрәт
горевать кайғырырға
гореть янырға
горизонт офоҡ
горло боғаз, тамаҡ
горный таулы
город кала
горох борсаҡ
горький әсе
горячий әсе, кайнар; кыҙыу
господин әфәнде
госпожа ханым
гостеприимный ҡунаксыл
гостинец күстәнәс
гость ҡунаҡ
государство дәүләт

готовить әҙерләргә; **готовить уроки** дәрестәрҙе әҙерләргә; **стряпать** бешерергә
готовиться әҙерләнергә
готовый әҙер
грабить таларға
грабли тырма
град боҙ, борсаҡ
грамотный уҡый-яҙа белеүсе; белемле
грач ҡара ҡарға
греметь күкрәргә (*о громе*); яңғырарға (*о музыке*); шалтырырға (*о посуде*)
грести ишергә
греть йылытырға
греться йылынырға
грех гөнаһ
гречиха ҡарабойҙай
гриб бәшмәк
гроза йәшен
грозить ҡурҡытырға, янарға
грозный ҡаты, уҫал
гром күк күкрәү
громкий ҡаты, көслө; **громкий голос** көслө тауыш; **громко скажи** ҡысҡырып әйт; **громкие слова** яңғырауыҡ һүҙҙәр
грубый тупаҫ
грудь күкрәк, түш
груз ауырлыҡ; йөк
грузить тейәргә
группа төркөм
грустить күңелһеҙләнергә
грустный күңелһеҙ
грусть ҡайғы, һағыш
грызть кимерергә
грядка түтәл
грядущий киләсәк, алдағы
грязный бысраҡ; **грязное белье** бысраҡ кейем; **грязная дорога** батҡаҡ юл
губа ирен
губить һәләк итергә
гулять йөрөргә; күңел асырға
гуманный кешелекле
густой ҡуйы; йыш
гусь ҡаҙ

Д

да *частица* эйе
давно әллә ҡасан, күптән
даже *частица усил.* хатта
далеко алыҫ, йыраҡ
дань яһаҡ
дар бүләк
дарить бүләк итергә
даром буш, бушлай
дать бирергә
двадцать егерме
дважды ике рәт, ике тапҡыр
дверь ишек
двести ике йөҙ
двигать күсерергә
двигаться хәрәкәт итергә
движение хәрәкәт
двое икәү
двойка ике; икеле билдәһе (*оценка*)
двор йорт-ҡура
дворец һарай
двоюродный ике туған
девочка ҡыҙыҡай; ҡыҙ бала
девушка ҡыҙ
девяносто туҡһан
девятнадцать ун туғыҙ
девять туғыҙ
девятьсот туғыҙ йөҙ
дед, дедушка олатай
деепричастие *грам.* хәл ҡылым
действие эш, хәрәкәт
действительно ысынлап та
действительность ысынбарлыҡ
действовать эш итергә;
делать эшләргә; яһарға

делец эшмәкәр
делить бүлергә
делиться бүленергә
дело эш; йомош; **у меня к вам дело** минең һеҙгә йомошом бар
деловой эшлекле
день көн
деньги аҡса; **живые деньги** ҡул-аҡса
дергать тартырға
деревня ауыл
дерево ағас
держать тоторға, тотоп торорға
держаться тотонорға, тотоноп торорға
десять ун
дети балалар
детство балалыҡ; **детские годы** балалыҡ йылдары
дешево арзан, осһоҙ
деятельность эшлекле
дикий ҡырағай; ҡыр; **дикая утка** ҡыр өйрәге
дисциплина тәртип
дитя бала
длинный оҙон
для *предлог* (*ради*) өсөн; **для тебя** һинең өсөн
дневник көндәлек
днём көндөҙ
дно төп
добавить өҫтәргә
добиться ирешергә
добраться барып етергә
добро яҡшылыҡ, изгелек; (*имущество*) байлыҡ, мал
добрый шәфҡәтле, рәхимле, яҡшы
добыть табырға, булдырырға
доверие ышаныс
доверить ышанырға
доверчивый ышаныусан
довольный ҡәнәғәт, риза
догадливый зирәк, һиҙгер
догадаться белергә, һиҙеп алырға
догнать ҡыуып етергә
договор килешеү
договориться килешергә
доделать эшләп бөтөрөргә
дождаться көтөргә, көтөп алырға
дождь ямғыр
доить һауырға
дойти барып етергә
доказать иҫбатларға
долбить соҡорға, тишергә
долг бурыс; **воинский долг** ғәскәри бурыс; **взять в долг** бурысҡа алыу
долго оҙаҡ
должен бурыслы
должно тейеш, кәрәк
долина үҙән, туғай (*речная*)
доложить һөйләп бирергә; белдереү
доля өлөш; яҙмыш
дом өй, йорт
дома өйҙә
домой өйгә
допросить яуап алырға
допустить рөхсәт итергә; фараз итергә; юл ҡуйырға
дорога юл
дорого ҡиммәт
доска таҡта
доставить алып барып ҡуйырға, алып барырға, килтереп ҡуйырға (бирергә)
достаточно етерлек; булды, етте
достать алырға; табырға
достижение ҡаҙаныш, уңышлыҡ
достоинство яҡшы яҡ, яҡшы сифат
достойный лайыҡлы
досыта туйғансы
дотронуться тейергә, ҡағылырға
дочка, дочь ҡыҙ(ым)
драгоценный, ценный ҡиммәтле
дразнить үсекләргә

драться һуғышырға
древний боронғо
дремать йоқомһорарға
дрова утын
дрожать қалтырарға, дерелдәргә
друг дуҫ
другой бүтән, башҡа; икенсе
дружба дуҫлыҡ
дружить дуҫ булырға, дуҫлашырға
дружный дуҫ, татыу
дуб имән
думать уйларға
дурак ахмаҡ, йүләр
дуть өрөргә, иҫергә; **ветер дует** ел иҫә (өрә)
духовный рухи
душа рух, күңел
душица мәтрүшкә
душный бөркөү, эҫе
дым төтөн
дыня ҡауын
дыра тишек, ярыҡ
дышать тын алырға
дядя ағай
дятел тумыртҡа

Е

еда аш, ашамлыҡ; **перед едой** аш (ашау) алдынан; **много еды было** ашамлыҡ күп булды
единица бер; берле (*оценка*)
единственный берҙән-бер
единство берҙәмлек
единый берҙәм
ёж терпе
ежевика ҡара бөрлөгән
ежегодно йыл һайын
ездить йөрөргә; барырға
еле көскә
ель, елка шыршы
если *союз* әгәр, әгәр ҙә
естественный тәбиғи
есть I ашарға
есть II (*быть*) бар
ехать барырға
ещё тағы, тағы ла

Ж

жаба әрмәнде
жаворонок һабан турғайы
жадный ҡомһоҙ, һаран
жажда эске килеү
жалеть ҡыҙғанырға, йәлләргә
жалить сағырға
жалоба ялыу; зарланыу
жаловаться зарланырға, ошаҡларға
жаль, жалко ҡыҙғаныс, йәл
жарить ҡурырға, ҡыҙҙырырға
жарко эҫе, ҡыҙыу, ҡайнар
жатва ураҡ өҫтө
ждать көтөргә, көтөп торорға
жевать сәйнәргә
желание теләк
желать теләргә
железо тимер
желток йомортҡа һарыһы
жёлтый һары
желудок ашҡаҙан
жемчуг ынйы
жена ҡатын, бисә
жениться өйләнергә
женщина ҡатын, ҡатын-ҡыҙ
жеребёнок ҡолон, ҡолонсаҡ
жертва ҡорбан
жест ым, ҡул хәрәкәте
жесткий ҡаты
жестокий аяуһыҙ, ҡаты күңелле (бәғерле)
жечь яндырырға
живой тере
живот эс, ҡорһаҡ
животновод мал ҡараусы
животное хайуан

жидкий шыйыҡ; һирәк
жизнь тормош, ғүмер
жилище торлаҡ
жилье йәшәү урыны, торлаҡ
жир май
жирный майлы, һимеҙ
житель йәшәргә, торорға
жужжать безелдәргә, гөжләргә
жук ҡуңыҙ
журавль торна
журчать сылтырарға

З

забава ирмәк, мәрәкә, йыуаныс
забить ҡағырға, ҡаҙакларға, сөйләргә; **забить гвоздь** ҡаҙаҡ ҡағыу
заблудиться аҙашырға
заболеть ауырып китергә, сирләргә
заботиться хәстәрлек күрергә, кайғыртырға
забор ҡойма
забрать алырға, алып китергә
забросить ташларға, ырғытырға
забыть онотороға
завернуть төрөргә, урарға
завещать васыят итергә
завидно көнләшерлек, күҙ кызырлык; **ему стало завидно** уның көнсөллөгө килеп китте
завидовать көнләшергә
завоевать яулап алырға; **завоевать победу** еңеүгә ирешеү
завтра иртәгә
завтрак иртәнге аш ашарға
завязать бәйләргә, төйнәргә
загадать загадку йомак әйтергә
загадка йомаҡ
заглавие исем, баш
загореться янып китергә
загородить кәртәләп алырға
задать задание эш бирергә
задача бурыс, максат; **ставить задачу** бурыс итеп ҡуйыу; мәсьәлә; **решить задачу** мәсьәлә сығарыу
задержать тотоу, тотоп тороу
задержаться һуңларға
задеть тейеп китергә
задний артҡы, арттағы
задуматься уйланырға
задумчивый уйсан
зажечь яндырырға, ҡабыҙырға
зажить төҙәлергә
заикаться тотлоғорға
зайти инергә, инеп сығырға
заказать заказ бирергә
закаляться сынығырға
закат байырға, батырға (*о солнце*)
заклеить йәбештерергә
заключение һығымта, һөҙөмтә, йомғаҡ
заключить ябырға; һөҙөмтә (һығымта, йомғаҡ) яһарға; төҙөргә; **заключить договор** килешеү төҙөргә
закончить тамамларға, бөтөрөргә
закопать күмергә
закрепить нығытырға, нығытып ҡуйырға
закрутить борорға
закрыть ябырға, бикләргә
залезть менергә
заменить алмаштырырға
замёрзнуть туңырға; **река замерзла** йылға туңған; өшөргә; **у меня руки замерзли** ҡулдарым өшөнө
заметить күреп ҡалырға
заметка билдә, тамға; ҡыҫҡа мәкәлә
заметно күренеп торған
замечание иҫкәрмә, шелтә
замечательный иҫ киткес

замок йоҙаҡ, бик
замолчать шымырға, туктарға
заморозки ҡырау
замуж (выйти) кейәүгә сығырға
замысел ниәт, уй, теләк
занавес шаршау, пәрҙә
занимательный ҡыҙыҡлы
заново яңынан
заноза сүп
занятой (человек) эше күп
занятый буш булмаған
занять I бурыска алып тороу
занять II алыу; **работа заняла весь день** был эш бөтә көндө алды
заняться шөғөлләнергә, эшләй башларға
запад көнбайыш
запасти алдан әҙерләргә
запах еҫ
запачкать бысратырға
запереть бикләргә
запеть йырлап ебәрергә
записать яҙырға, яҙып ҡуйырға
записаться яҙылырға
заплатить түләргә
запомнить хәтерҙә ҡалдырырға
запретить тыйырға
запрячь егергә
запустить I ебәрергә, осорорға
запустить II ташландыҡ хәлгә килтерергә; ташлап ҡуйырға
запятая өтөр
заработать эшләп табырға
заразиться йоҡторорға
заразный йоғошло
заранее алдан
зарасти үлән баҫып китергә
заря таң
заседание ултырыш
заслуга күрһәткән хеҙмәт
заслуженный урынлы, хаҡлы; атҡаҙанған
заслужить ирешергә, лайыҡ булырға
засохнуть киберге, корорға
застегнуть каптырырға, элергә
застенчивый оялсан
затем һуңынан
зато ләкин
затопить I яғырға; яғып ебәрергә
затопить II һыу баҫырға
зачеркнуть һыҙырға, һыҙып ташларға
зачислить алырға, ҡабул итергә
защитить яҡларға, һаҡларға
заявление белдерергә; ғариза
заяц ҡуян
звание исем
звать саҡырырға; исемләргә, атарға
звезда йондоҙ
звенеть шылтырарға; яңғырарға
зверь йыртҡыс
звонить шылтыратырға
звонкий яңғырауыҡлы, яңғырап торған
звук тауыш
звучать яңғырарға
здесь бында, ошонда
здешний бындағы, урындағы
здороваться һаулашырға
здоровый һау, сәләмәт, иҫән
здоровье һаулыҡ, сәләмәтлек, иҫәнлек
зеленеть йәшелләнергә
зеленый йәшел
зелень йәшеллек
земля Ер (*планета*); ер (*суша*) тупраҡ; ер, ил (*страна*)
земляника ҡайын еләге
зеркало көҙгө
зерно бөртөк, ашлыҡ бөртөгө
зима ҡыш
зимний ҡышҡы
зимой ҡышын

злиться асыуланырға, асыу килергә
зло уҫаллыҡ, яманлыҡ; бәлә; асыу
злой уҫал, яман; асыулы
змея йылан
знак билдә, тамға
знакомиться танышырға
знакомый таныш
знаменитый атаҡлы
знамя байраҡ
знание ғилем; белем
знать белергә
значение мәғәнә
значит тимәк
зола көл
золото алтын
зрачок күҙ ҡараһы
зрелище күренеш; тамаша
зрелый өлгөргән
зрение күреү
зритель тамашасы
зря юҡҡа, бушҡа
зуб теш
зять кейәү

И

ива тал
иголка, игла энә
игра уйын
играть уйнарға
идти барырға; китергә; килергә; **снег идёт** ҡар яуа; **это платье тебе идёт** был күлдәк һиңә килешә; **из трубы идёт дым** торбанан төтөн сыға
избрать һайларға
известие хәбәр, белдереү
известный билдәле, танылған; таныш
извиниться ғәфү үтенергә
издалека алыҫтан
издать баҫырға; баҫтырырға; баҫып сығарырға (*о книге*)
издеваться мәсхәрә (мыҫҡыл) итергә; көлөргә
изложить һөйләп бирергә
изменить I үҙгәртергә
изменить II хыянат итергә
измерить үлсәргә
изморозь бәҫ, ҡырау
измучиться ыҙаларға, интегергә
изобилие байлыҡ, муллыҡ
изобразить һүрәтләргә; күрһәтергә
изобрести уйлап сығарырға
изредка һирәк-һаяҡ
изумруд зөбәржәт
изучить өйрәнергә, тикшерергә
изысканный нәфис, нәзәкәтле
изящный нәфис, һылыу
икать осколоҡ тоторға
именно нәк, тап
иметь эйә булырға, бар булырға
имущество мөлкәт
имя исем; (*известность*) исем, дан; **имя существительное** исем
иначе башҡаса
индюк күркә
иней бәҫ
иногда ҡайһы (бер) саҡта
иной башҡа, бүтән
иностранец сит ил кешеһе
инструмент ҡорал
интересный ҡыҙыҡлы; **интересная книга** ҡыҙыҡлы китап; (*привлекательный*) һөйкөмлө, сибәр
интересоваться ҡыҙыҡһынырға
ирония аҫтыртын көлөү
искать эҙләргә
исключить сығарырға
искра сатҡы, осҡон
искренний ысын күңелдән
искусный бик оҫта
искусственный яһалма

искусство сәнғәт
испачкать бысратырға
испечь бешерергә
исполнить башҡарырға
использовать файҙаланырға
испортить боҙорға
исправить төҙәтергә
испугать ҡурҡытырға
испытать һынарға; баштан кисерергә
исследовать тикшерергә
истина дөрөҫлөк
истребить ҡырып бөтөрөргә
история тарих; хәл, ваҡиға
источник шишмә; сығанаҡ
исчезнуть юҡ булырға
итак тимәк
итог һөҙөмтә, һығымта

К

каблук үксә
каждый һәр бер, һайын; **на каждом шагу** аҙым һайын
казаться күренергә, тойолорға
казнить язаларға
как нисек, кайһылай
как-нибудь нисек булһа ла
какой ниндәй, нисек
калечиться имгәнергә
калина балан
калитка бәләкәй ҡапҡа
камень таш
капать тамырға, тамсыларға
капля тамсы
капризный мыжыҡ, көйһөҙ
капуста кәбеҫтә
карандаш ҡәләм
карась табан балыҡ
караулить ҡараулларға, һаҡларға
карий ҡуңыр (о глазах)
карман кеҫә
картавить һаҡау һөйләшергә
картина һүрәт, рәсем
касаться тейергә, тейҙерергә
катать тәгәрәтергә, тәгәрәтеп йөрөтөргә
кататься йөрөргә (*на машине*); шыуырға (*на лыжах*); (*валяться*) тәгәрәргә
качать (*ребенка*) тирбәтергә, бәүетергә; һелкетергә (*ногой*); сығарырға (*воду*)
качаться тирбәлергә, сайкалырға, һелкенергә
качество сифат, зат
каша бутҡа
кашель йүткерек
кашлять йүткерергә
каяться үкенергә
квакать баҡылдарға
кидать ташларға, ырғытырға
кинжал хәнйәр
кипеть ҡайнарға
кислый әсе
кисть ҡул суғы; бумала
кишка эсәк
клад хазина, байлыҡ
кладбище зыярат
кланяться баш эйергә; инәлергә
класть һалырға, яткырырға, урынлаштырырға
клевать (*о птице*) суҡырға; (*о рыбе*) ҡабырға, сиртергә
клевета ғәйбәт, яла
клеветать яла яғырға
клеить йәбештерергә
клей елем
клеймить тамға һалырға
клеймо тамға
клён саған
клетка ситлек
клубника ер еләге
клубок йомғаҡ
клумба сәскә түтәле
клюква мүк еләге

ключ I асҡыс
ключ II шишмә
клясться ант итергә
клятва ант
книга китап
кнут сыбыртҡы
кобыла бейә
ковать сүкергә
ковёр балаҫ
ковш сүмес, ижау
ковыль ҡылған
когда ҡасан
коготь тырнаҡ
кожа тире
коза кәзә
козёл кәзә тәкәһе
козлёнок кәзә бәрәсе
кол ҡаҙыҡ, бағана
колдовать сихырларға
колдун, колдунья сихырсы
колебаться сайҡалырға; һелкенергә; икеләнергә
колено тубыҡ
колесо тәгәрмәс
количество һан
колодец ҡоҙоҡ
колокол ҡыңғырау
колокольчик ҡыңғырау сәскә
колос башаҡ
колотить һуғырға
колоть I сәнсергә, ҡаҙарға
колоть II ярырға; **колоть дрова** утын ярырға
колыбель бишек, сәңгелдәк
колыхаться тулҡынланырға, һелкенергә
кольцо дүңгәләк, ҡулса; йөҙөк
колючий сәнскеле
комар серәкәй
комната бүлмә
комок төйөр, киҫәк
конец аҙаҡ, сик, сит, ахыр; ос, ҡырый, яҡ
конечно әлбиттә
конник атлы
конница алты ғәскәр
конопля киндер
контроль тикшереү
конура эт ояһы
кончить бөтөрөргә, тамамларға
кончиться бөтөргә, тамамларға
конь ат; **конюх** ат ҡараусы
копать ҡаҙырға, соҡорға
копейка тин
копить йыйырға
копна күбә, сүмәлә
коптить ҡоромларға, ыҫларға; ҡаҡларға
копыто тояҡ
коренной төп
корень төп, тамыр
коричневый ҡөрән
корка ҡабыҡ; тыш
корм мал аҙығы
кормить ашатырға
коробка тартма, ҡап
корова һыйыр
коромысло көйәнтә
короткий ҡыҫҡа
короче говоря ҡыҫҡаһы, ҡыҫҡаһын әйткәндә
корь ҡыҙылса
коса I толом, сәс үреме
коса II салғы
косилка бесән сапҡыс
косить сабырға
коситься ҡырын ҡарарға
косой ҡыя, салыш, ҡыйыш, ҡырын (*о взгляде*)
костёр ут, костёр
кость һөйәк
который ҡайһы
кочевать күсеп йөрөргә
кочевой күсмә
кочевье (стоянка) йәйләү, ҡышлау, яҙлау, көҙләү

кошка бесәй
край сит, сик; **на самом краю** иң ситтә; ер, як; **тёплые края** йылы яктар
крайний ситке, ситтәге
крапива кесерткән
красивый матур, һылыу, сибәр
красить буярға
краситься буянырға
краска буяу
краснеть ҡыҙарырға
красный ҡыҙыл
красота матурлыҡ
красть урларға
краткий ҡыҫҡа
крепить ныҡытырға
крепкий ҡаты, ныҡ, таҙа
кривой ҡыйыш, салыш
крик тауыш
кричать ҡысҡырырға
кровь ҡан
кроить бесергә
кролик йорт ҡуяны
кроме *предлог* башҡа
крот һуҡыр сысҡан
крошить турарға, ваҡларға
крошка валсыҡ
круг түңәрәк, йомро
круглый түңәрәк, йомро
кругом тирә-яҡ
кружево селтәр
кружиться әйләнергә
кружок түңәрәк
крупа ярма
крупный эре
крутиться әйләнергә
крутой (обрывистый) текә; **крутой берег** текә яр; (*внезапный*) ҡапыл, кинәт; **крутой поворот дороги** юлдың кинәт боролошо; (*суровый*) ҡаты; **крутой нрав** ҡаты холоҡ
крыло ҡанат
крыльцо баҫҡыс, болдор
крыса ҡомаҡ
крыть ябырға
крыша ҡыйыҡ, түбә
крышка ҡапҡас
кстати урынлы
кто кем
кто-то кемдер
кубарем тәкмәсләп
куда ҡайҙа
куда-то ҡайҙалыр
кудри бөҙрә сәс
кудрявый бөҙрә
кузнец тимерсе
кузнечик сиңерткә
кукла ҡурсаҡ
кукушка кәкүк
кулак йоҙроҡ
кумыс ҡымыҙ
куница һуҫар
купаться һыу инергә
купить һатып алырға
курить тартырға
курица тауыҡ
кусать тешләргә
кусок киҫәк, һыныҡ, өлөш
куст ҡыуаҡ
кутать төрөргә
куча өйөм
кушанье ашамлыҡ
кушать ашарға

Л

ладно ярай, ярар
ладоши: хлопать в ладоши ҡул сабырға
лазить, лезть менергә; үрмәләргә (*вверх*); төшөргә (*вниз*)
лай өрөү
ландыш инйы сәскә
лапа табан, тәпәй
лапша туҡмас

ласкать иркәләргә
ласковый һөйкөмлө, иркә
ласточка карлуғас
лаять өрөргә
лгать алдарға
лебеда алабута
лебедь аҡҡош
лев арыҫлан
левша һулаҡай
левый һул
лёгкие үпкә
лёгкий еңел, анһат; **лёгкая задача** еңел мәсьәлә; **лёгкая простуда** бер аҙ һалҡын тейҙереү
лёд боҙ
ледяной боҙло
лежать ятырға
лейка һиптергес
лекарство дарыу
ленивый, лентяй ялҡау
лента таҫма
лень ялҡаулыҡ
лепить әүәләп яһарға
лес урман
лесник урмансы
лестница баҫҡыс
лета (*годы*) йыл, йылдар; йәш; **мне десять лет** миңә ун йәш
летать осорға
летний йәйге
лето йәй
летом йәй көнө, йәйен, йәйгеһен
лечить дауаларға, дарыуларға
лечиться дауаланырға
лечь ятырға
леший шүрәле
либо йәки
ливень ҡойма яуын
лизать яларға
ликвидировать бөтөрөргә
линия һыҙыҡ
линять уңырға
липа юкә; **липовый мед** йүкә балы
лиса төлкө
лист япраҡ
лиственница ҡарағас
литература әҙәбиәт
лить ҡойорға, ағыҙырға; түгергә; **лить воду** һыу түгеү; **дождь льёт** ямғыр ҡоя
лицо бит, йөҙ
личность кеше, шәхес
лишить мәхрүм итергә
лишний артыҡ
лишь бары, тик
лоб маңлай
ловить тоторға, ауларға
ловкий сос
лодка кәмә
лодырь ялҡау
ложка ҡалаҡ
ложь ялғанлыҡ, алдау
локоть терһәк
ломать һындырырға, ватырға
лопата көрәк
лопнуть ярылырға, шартларға
лось мышы
лохматый йөнтәҫ
лошадь ат, йылҡы
луг болон, туғай
лужа күләүек
лук I (*овощ*) һуған
лук II (*оружие*) йәйә; **стрелять из лука** йәйәнән атыу
луна ай
луч нур, яҡтылыҡ
лучше яҡшыраҡ
лыжи саңғы
лысый ялтыр; ялтыр баш **лысая голова;** ҡаҡ, яланғас; **лысая гора** (ҡаҡ) яланғас тау
льдина зур боҙ
любимый һөйгән, яратҡан
любитель яратыусы; һәүәҫкәр
любить яратырға, һөйөргә
любоваться һоҡланырға

любовь мөхәббәт, яратыу, һөйөү
любознательный кыҙыкһыныусан
любой теләһә ниндәй, теләһә кем
люди кешеләр
лягушка тәлмәрйен

М

мазать һыларға, яғырға
маленький бәләкәй, бәләкәс
малина курай еләге
мало әҙ, аҙ
малыш бәләкәй бала, сабый
мальчик малай, ир бала
мама әсәй
масло май
мастер оҫта
махать һелтәргә, болғарға
мачеха үгәй әсә
мёд бал
медведь айыу
медленно яй, аҡрын, әкрен
медь баҡыр, еҙ
между араһында; **между делом** эш араһында
мел аҡбур, бур
мелкий вак
мелочь ваҡ аҡса; ваҡ төйәк
мель һай урын (ер)
мельком тиҙ генә
мельник тирмәнсе
мельница тирмән
меньше бәләкәйерәк
менять алмаштырырға
меняться алмашырға
мера үлсәм, үлсәү; **мера длины** оҙонлоҡ үлсәүе; (*предел*) сама; **знать меру** сама белеү; (*мероприятие*) сара; **принять меры** сара күреү
мёрзлый туң
мёрзнуть туңырға, өшөргә
мерить (*измерять*) үлсәү; (*примерять*) үлсәп ҡарау
мертвец үлек, мәйет
мёртвый үлек, үлгән
месить иҙергә, баҫырға
мести һеперергә
местность урын, ер, як
местный урындағы, бындағы
место урын
местоимение алмаш
месть үс, кан
месяц ай
метель буран, өйөрмә
меткий мәргән
метла һепертке
мех йәнлек тиреһе
меч кылыс
мечеть мәсет
мечта хыял, уй
мечтать хыялланырға
мешать I камасауларға
мешать II бутарға
мешок ток
милосердие шәфкәт, мәрхәмәт
милостыня хәйер
милый яғымлы, һөйкөмлө
мимо эргәһенән
миновать үтергә, уҙырға, үтеп китергә
минувший үткән
мир I донъя
мир II татыулык, татыу, дуҫ; **жить в мире** татыу йәшәү
мирить килештерергә, яраштырырға
мириться килешергә, ярашырға
мирный тыныслык һөйөүсе
младший кесе
мнение фекер
много күп
многочисленный күп һанлы
множить кабатларға
могила кәбер, гүр

могучий кеүәтле, бик көслө
можно мөмкин
мозг мейе
мозоль һөйәл
мокнуть һыуланырға
мокрый дымлы, еүеш, һыулы
молитва доға
молиться намаҙ уҡырға; табынырға
молния йәшен
молодежь йәштәр
молодец һәйбәт, шәп
молодой йәш
молодость йәшлек
молоко һөт
молот (ҙур) сүкеш
молотить ашлыҡ һуғырға
молоток сүкеш
молоть ваҡларға, тартырға
молчаливый өндәшмәҫ, шым
молчать өндәшмәҫкә, шымырға, тынырға
момент ҡыҫҡа ваҡыт, тиҙ
монета акса
моргать күҙ ҡыҫырға
море диңгеҙ
морковь кишер
мороз һалҡын, һыуыҡ
морозить туңдырырға
моросить быҫҡаҡларға
морщина йыйырсыҡ
мост күпер
мотать урарға
мотив көй, моң
мохнатый ялбыр, йөнтәҫ
мочалка йыуғыс
мочить еүешләргә, сылатырға
мочь булдыра алырға, эшләй алырға
мощность көс, кеүәт
мощный кеүәтле, көслө
мрачный караңғы; күңелһеҙ; **мрачный вид** күңелһеҙ сырай
мстить үс ҡайтарырға
мудрый аҡыллы, төплө
муж ир
мужество батырлыҡ
мужественный ғәйрәтле, көслө
мужчина ир кеше, ир-ат
мука I он
мука II ғазап, ыҙа
муравей ҡырмыҫҡа
мусор сүп, сүп-сар
мутный болғансыҡ (һыу)
муха себен
мучить ыҙалатырға, яфаларға
мчаться елергә, осорға, сабырға, шәп барырға
мыло һабын
мыслить уйларға, фекерләргә
мысль уй, фекер
мыть йыуырға
мыться йыуынырға
мычать мөңрәргә
мышь сысҡан
мягкий йомшаҡ
мясо ит
мятый (*об одежде*) таушалған, бөтәрләнгән
мять иҙергә, бөтәрләргә, баҫырға
мяукать мыяуларға (*о кошке*)
мяч туп

Н

на I өҫтөндә
на II мә
наблюдать күҙәтергә
набрать йыйырға, йыйып алырға
набросать ташларға
наброситься ташланырға
набухать бүртергә, күбергә
навалиться ауырлыҡ менән баҫырға; ябырылырға
навек мәңгегә
наверно моғайын, бәлки

наверх үргә, өскә
наверху өстә
навес лапаҫ
навести (порядок) тәртип урынлаштырырға
навестить хәл белергә
наводнение һыу баҫыу
навоз тиреҫ
навсегда мәңгегә
навстречу ҡаршы, ҡаршыға
наглый оятһыҙ, тупаҫ
наглядный асыҡ, күренеп торған
наградить бүләкләргә
нагреть йылытырға
нагрузить тейәргә, тейәп тултырырға
нагрузка эш, йөкләмә
надежный ышаныслы
надеть кейенергә
надеяться өмөтләнергә, ышанырға
надо кәрәк
надоесть йөҙәтергә, теңкәгә тейергә
надписать тышына яҙырға
нажать баҫырға, ҡыҫырға
назавтра иртәгәһенә
назад артҡа
название исем, атама
назвать атарға, исем ҡушырға
назло юрамал, асыу итеп
назначить ҡуйырға, билдәләргә
наиграться туйғансы уйнарға
наизусть ятҡа, яттан
найти табырға
наказание яза
наказать язаларға, яза бирергә
накануне бер көн элек (алда)
накаркать һөйләнеп бәлә килтерергә
накачать һурҙырып сығарырға
наклеить йәбештерергә
наклониться эйелергә, бөгөлөргә
наколоть ярырға, ярып ташларға (*о дровах*)
накопать ҡаҙып алырға
накопить йыйырға, тупларға
накормить ашатырға
накосить сабырға, сабып алырға
накраситься буянырға
накрошить ваҡларға, турарға
накрыть ябырға, ҡапларға
наладить төҙәтергә, рәтләргә
налево һулға
налегке еңелсә
налететь ташланырға
налить ҡойорға, һалырға
наложить һалырға, ҡуйырға
намазать һыларға, яғырға
намекнуть ситләтеп әйтергә
наметить билдәләргә
намотать еүешләргә, һыуларға
нанять ялларға
наоборот киреһенсә
наобум уйламай
наотрез ҡырҡа, бөтөнләй
напасть һөжүм итергә; ябырылырға, ташланырға; тап булырға, төшөргә; **напасть на след** эҙенә төшөргә
напев көй, моң
наперекор ҡаршы, кире
написать яҙырға, яҙып бөтөрөргә
напиток эсемлек
напиться һыуһынды ҡандырырға; иҫерергә
напоить эсерергә
наполнить тултырырға
напомнить иҫенә төшөрөргә
направить йүнәлтергә, ебәрергә
направление йүнәлеш, яҡ, ыңғай
направо уңға, уң яҡҡа
напрасно тейешһеҙгә
например мәҫәлән
напротив ҡаршыла; киреһенсә
напрямик тура

напрячься көсәнергә
напугать ҡурҡытырға
напугаться ҡурҡырға, өркөргә
напутать бутарға
наравне бер тиң
нарвать өҙөп алырға
нарезать турарға, киҫергә
наречие рәүеш
нарисовать һүрәт төшөрөү
народ халыҡ
нарочно юрамал
нарубить ҡырҡып ташларға
нарушить боҙорға, бүлдерергә
наряд купшы (матур) кейем
нарядиться купшы кейенергә
нарядный купшы, матур
насекомое бөжәк
население халыҡ
насильно көсләп, көслөк менән
насквозь үтәнән-үтә
наслаждаться рәхәтләнергә, кинәнергә
наслаждение рәхәт, кинәнес
наследник вариҫ
наследство мираҫ
насмехаться көлөргә
насмешка мыҫҡыл, мыҫҡыллап көлөү
насморк тымау
насмотреться туйғансы ҡарарға
насорить сүпләп бөтөргә
наспех ҡабалан
настежь шар асыҡ
настичь ҡыуып етергә
настойчивый ныҡышмалы
настольный өҫтәлгә ҡуя торған; һәр ваҡыт кәрәкле
настоять ныҡышырға
настоящий хәҙерге; бына тигән; ысын; **настоящий друг** ысын дуҫ
настроение кәйеф
настроить I төҙөп ҡуйырға
настроить II көйләү
наступать баҫырға; һөжүм итергә
насущный иң мөһим, кәрәкле
насчет тураһында
насыпать тултырырға, һалырға; һибергә, түгергә; һалырға; өйөргә
натаскать ташып ҡуйырға
натопить яғып йылытырға
наточить үткерләргә
натуральный тәбиғи
наугад тәүәкәлләп
наука фән, ғилем
научить өйрәтергә
научиться өйрәнергә
научный фәнни, ғилми
нахал оятһыҙ
находить табырға
национальный милли
нация милләт
начало баш
начальный баштағы, башланғыс
начать башларға
начаться башланырға
начертить һыҙырға
неблагодарный кәҙер белмәгән
небо күк
небрежный иғтибарһыҙ; өҫтән-мөҫтән
неважно әһәмиәтһеҙ
невежа тупаҫ, әҙәпһеҙ
невежда наҙан
неверный ышанысһыҙ; (*неправильный*) яңылыш
невесёлый күңелһеҙ
невеста кәләш; еткән ҡыҙ
невестка килен
невинный ғәйепһеҙ
невкусный тәмһеҙ
невозможно мөмкин түгел
неволя ҡоллоҡ, ирекһеҙлек
невоспитанный тәрбиәһеҙ
невпопад урынһыҙ, урынһыҙға

невредимый һау, сәләмәт, имен
невыгодно файҙаһыҙ
негде урын юҡ
негодный ҡәбәхәт, әшәке (кеше)
неграмотный уҡый-яҙа белмәгән; наҙан; белемһеҙ
недавно күптән түгел
недалеко яҡын, алыҫ (йыраҡ) түгел
недаром юҡҡа, юҡҡа ғына
неделя аҙна
недобросовестный намыҫһыҙ
недобрый яуыз, уҫал, яман, насар
недоверчивый ышанмаусан
недовольный ризаһыҙ
недолго тиҙ, оҙаҡ (оҙаҡҡа) түгел
недоразумение аңлап етмәү, хата
недорогой осһоҙ, арзан
недостаток етешһеҙлек, кәмселек
недостаточно етерлек булмаған, етерлек түгел
недостойный лайыҡ түгел
недоумевать аптырарға
неженатый өйләнмәгән
нежилой кеше тормаған; кеше йәшәмәгән
нежный һөйкөмлө, яғымлы; йомшаҡ; нескә, иркә
незабудка күгәрсен күҙ
независимый бойондороҡһоҙ
незаметно беленмәй, беленмәҫлек
незрелый өлгөрмәгән
неизвестно билдәһеҙ
неинтересный ҡыҙыҡ булмаған, күңелһеҙ; **неинтересно** ҡыҙыҡ түгел
неисправимый төҙәлмәҫлек
некогда ваҡыт юҡ
некоторый, некоторые ҡайһы бер; ҡайһы берҙәре
некрасивый йәмһеҙ, насар
некстати ваҡытһыҙ, урынһыҙ
некуда урын юҡ
некурящий тәмәке тартмаусы
неласковый ҡырыҫ; яғымһыз
нелёгкий еңел булмаған
неловко уңайһыҙ
нельзя ярамай, мөмкин түгел
немало байтаҡ, аҙ түгел
немного бер аҙ, аҙыраҡ
немой телһеҙ
немолодой йәш түгел, йәш булмаған
ненавидеть күрә алмаҫҡа
ненадежный ышанысһыҙ
ненадолго бер аҙға, ҡыҫҡа ваҡытҡа
ненастье, непогода йонсоу көн
ненужный кәрәкһеҙ
необдуманный уйланылмаған
необеспеченный тәьмин ителмәгән
необитаемый кеше йәшәмәй торған
необразованный белемһеҙ, наҙан
необходимо кәрәк, тейеш
необъятный сикһеҙ
необыкновенный ғәҙәттән тыш
неожиданно көтмәгәндә, ҡапыл
неопытный тәжрибәһеҙ
непогода, ненастье йонсоу көн
непокорный буйһонмаусан, баш бирмәүсән
неполный кәм, тулы булмаған
непонятно аңлашылмау
неправда дөрөҫ түгел, ялған
неправильный яңылыш, дөрөҫ булмаған
непрерывно туҡтауһыҙ
неприветливый һөмһөҙ, ҡараңғы сырайлы
неприятель дошман
неприятный насар, күңелһеҙ
неразборчивый танымаҫлыҡ
неразговорчивый әҙ һүҙле, һөйләшмәҫ

неразлучный айырылмаҫ
нерешительный ҡыйыуһыҙ
неровный тигеҙһеҙ
неряха шаҡшы, бысраҡ
несерьёзный еңел аҡыллы, етди булмаған
несколько бер нисә
нескромный тыйнаҡһыҙ, әҙәпһеҙ
несмотря ҡарамаҫтан
несознательный аңһыҙ
несоответствие тура килмәү
нести алып барырға
нестись йүгерергә, елергә
несчастливый, несчастный бәхетһеҙ
несчастье бәхетһеҙлек, ҡайғы-хәсрәт
нет юҡ
неторопливый яй, һалмаҡ, ашыҡмаҫ
неточный дөрөҫ булмаған
неудача уңышһыҙлыҡ
неудобный уңайһыҙ, яйһыҙ
неужели ысынмы, шулаймы
неумелый белдекһеҙ
нехорошо яҡшы түгел
нечаянно осраҡлы; яңылыш
неясно асыҡ түгел
нигде бер ҡайҙа ла
низкий тәпәшәк, түбән
никак нисек тә
никогда бер ваҡытта ла
никто бер кем дә
никуда бер ҡайҙа ла
нитка еп
ничто бер нәмә лә
ничего арыу, яман түгел; ярай; бер нәмә лә
нищий хәйерсе
но ләкин, әммә
новоселье өй туйы
новость яңылыҡ
новый яңы
нога аяҡ
ноготь тырнаҡ
нож бысаҡ
ножка тәпәй
ножницы ҡайсы
ножовка ҡул бысҡыһы
нора өң
норка шәшке
нос танау
носить кейергә; йөрөтөргә
носовой платок ҡульяулыҡ
ночевать ҡунырға, йоҡларға, төн үткәрергә
ночь төн
ночью төндә
ноша йөк
нравиться оҡшарға
нравственный әхлаҡи, рухи
нужда мохтажлыҡ
нуждаться мохтаж булырға
нужно кәрәк
нырять сумырға
нюхать еҫкәргә
нянчить бала ҡарарға
няня бала ҡараусы

О

оба (обе) икеһе (лә)
обаятельный һөйкөмлө
обвалиться емерелергә
обвинение ғәйепләү, хөкөмгә тартыу
обвинить ғәйепләргә
обгон уҙыу
обдумать уйлап хәл итергә
обед төшкө аш, төшкөлөк
обезьяна маймыл
обернуть төрөргә, урарға
обернуться боролоп ҡарарға
обёртка тышлыҡ, тыш
обеспечить тәьмин итергә

обещать вәғәҙә итергә (бирергә), һүҙ бирергә
обжечь бешерергә, яндырырға
обида үпкә
обидеться үпкәләргә, хәтер калырға
обидчивый үпкәсел
обильный бик күп, мул
облако болот
область өлкә
облачный болотло
облепиха һырғанаҡ
облик киәфәт, тышҡы күренеш
облить өҫтөнә түгергә
облиться койонорға
обличить фашларға
обложка тыш, тышлыҡ
обломок һыныҡ, киҫәк
обман алдау
обманщик, лжец, лгун алдаксы
обмануть алдарға, ялғанларға
обменяться алмашырға
обморок, падать в обморок һуштан яҙырға
обмотать урарға, сырмарға
обнять ҡосаҡларға, ҡосаҡҡа алырға
обобщить дөйөмләштерергә, йомғаҡларға
обогатиться байырға
обогнать уҙып (үтеп) китергә
обозначить билдәләргә, тамғаларға
обойти уратып уҙырға
оболочка ҡабыҡ
обработать эшкәртергә
образ киәфәт, йөҙ
образец өлгө, үрнәк
образование уҡыу, белем алыу, мәғариф
образованный белемле, уҡымышлы
образовать барлыҡҡа килтерергә, булдырырға, ойоштороға, төҙөргә
обратить внимание иғтибар итергә
обратиться мөрәжәғәт итергә
обратно кире
обрезать ҡыҫҡартырға, ҡырҡып (киҫеп) алырға
обрыв текә яр
обряд йола, ғөрөф-ғәҙәт
обследовать тикшерергә
обслуживать хеҙмәтләндерергә
обстоятельства ваҡиға, хәл, шарт
обсуждение тикшереү
обсудить фекер алышырға
обувь аяҡ кейеме
обуться аяҡҡа кейергә
обучение уҡытыу, өйрәтеү
обучить уҡытырға, өйрәтергә
общаться аралашырға, ҡатнашырға
общежитие ятаҡ, дөйөм торлаҡ
общение аралашыу, ҡатнашыу
общество йәмғиәт
общий дөйөм, уртаҡ
объединить берләштерергә
объём күләм
объехать урап үтергә; уҙып китергә; әйләнеп сығырға
объявить иғлан итергә, белдерергә
объявление белдереү
объяснить аңлатырға, төшөндөрөргә
обыграть оторға, еңеп сығырға
обыскать тентергә, эҙләргә
обычай йола, ғөрөф-ғәҙәт
обычно ғәҙәттә
обязанность бурыс, вазифа, йөкләмә
обязательно әлбиттә, һис шикһеҙ
овёс һоло
овладеть алырға, булдырырға

овощи йәшелсә
овраг йырын, соҡор
овца һарыҡ
оглохнуть һаңғырауланырға
оглядеться ян-яҡҡа ҡаранырға
оглянуться әйләнеп (боролоп) ҡарарға
огонь ут, ялҡын
огород йәшелсә баҡсаһы
огорчить ҡайғыртырға, йәнде көйҙөрөргә
ограбить таларға
ограда кәртә, ситән, ҡойма
ограничиться сикләнергә
огромный бик ҙур
огурец ҡыяр
одевать кейенергә
одежда кейем, кейем-һалым
одеть кейендерергә
одеться кейенергә
один бер
одинаковый бер төрлө
одиннадцать ун бер
одинокий яңғыҙ
однажды бер ваҡыт, бер заман
однако ләкин, шулай ҙа
одновременно бер үк ваҡытта
одобрить маҡтарға, хупларға
одуванчик бәпембә
ожёг бешеү
ожог бешкән урын
озеро күл
озимый ужым, ужым баҫыуы
озорник шаян, тыйнаҡһыҙ
оказаться (*обнаруживаться, выясниться*) булып сығырға; (*очутиться*) булырға
окно тәҙрә
оклеить йәбештерергә
около йәнәш, янында, эргәһендә
окончание аҙағы
окраина сит
окрестность тирә-яҡ; тирә-йүн
окружить ҡамарға, солғап алырға; уратып алырға
окружность түңәрәк әйләнәһе
окунь алабуға
окучить күмергә
олень болан
омут соңғол, упҡын
онеметь телдән яҙырға
они улар
опасно, опасный ҡурҡыныс
опасть ҡойолорға, ҡойолоп төшөргә
опилки бысҡы табы
описать тасуирларға, яҙып бирергә
оплатить түләргә
опоздать һуңларға, һуңға ҡалырға
опозорить хур итергә
опомниться иҫкә (һушҡа) килергә
оправдать (*доказать невиновность*) аҡларга, ғәйепһеҙ тип табырға; (*быть достойным чего-л.*) аҡларға; **оправдать доверие** ышанысты аҡларға
определение билдәләмә
определить билдәләргә, асыҡларға
опровергнуть кире ҡағырға
опросить һорашырға
опубликовать баҫтырырға, баҫтырып сығарырға
опустить төшөрөргә
опуститься төшөргә
опухоль шеш
опыт тәжрибә
опытный тәжрибәле
опять тағы, ҡабат
оранжевый ҡыҙғылт һары
орган ағза
организация ойошма
организованный ойошҡан, берҙәм
организовать ойошторорға
орёл бөркөт

орех сәтләүек
оружие корал
оса һағыҙак
осадки яуым-төшөм
осветить яктыртырға
освещение яктылык
освободить коткарырға, азат итергә
освоить үҙләштерергә
осёл ишәк
осенний көҙгө
осень көҙ
осенью көҙ көнө
осина усак
оскорбить хур (мыҫкыл) итергә
ослабеть хәлһеҙләнергә, көсһеҙләнергә
ослепнуть һукырайырға
осмотреть карап сығырға
основа нигеҙ; төп
основать нигеҙ һалырға
основной төп, асыл, иң мөһим
особенно бигерәк тә
особенность үҙенсәлек
особый үҙенә башка
оставить калдырырға
остановиться туктарға, туктарлырға
остановка тукталыш
остаться калырға
осторожно һак, абай
остров утрау
острота үткер һүҙ
острый үткер; осло
остынуть һыуынырға
осудить ғәйепләргә
осушить киптерергә, короторға
осуществить тормошка ашырырға
отара һарык көтөүе
отважный батыр, кыйыу
отвезти алып барырға, алып барып куйырға
ответ яуап
ответить яуап бирергә
ответственный яуаплы
отвлекать бүлдерергә
отвыкнуть һыуынырға, оноторға
отгадать уйлап табырға
отдать бирергә; кайтарып (кире) бирергә
отдельно айырым, башка
отдохнуть ял итергә, ял итеп алырға
отдых ял
отец атай
отзывчивый ярҙамсыл, кеше хәленә кереүсән (инеүсән)
отказать кире кағырға
отказаться баш тартырға, таныырға
открыть асырға
открыться асылырға
откуда кайҙан, кайһы ерҙән
откуда-то әллә кайҙан, кайҙандыр
откусить тешләп алырға
отличаться айырылырға, айырылып торорға
отличие айырма
отлично бик яҡшы
отменить бөтөрөргә, туктатырға
отметить билдәләргә
отметка билдә
отнести алып барырға, алып барып бирергә
отношение мөнәсәбәт, караш
отнять тартып алырға, көсләп тартып алырға; (*вычесть*) алырға
отойти китергә, ситкә китергә
отомстить үс алырға
оторвать өҙөргә, өҙөп алырға
оторваться өҙөлөргә, өҙөлөп төшөргә
отправить ебәрергә, һалырға, оҙатырға
отправиться китергә; кузғалып китергә
отпуск ял
отпустить ебәрергә; кайтарырға
отравить ағыуларға

отрезать ҡырҡырға, киҫергә
отрицательный кире; каршы; насар; **отрицательная характеристика** насар характеристика
отрицать кире ҡағырға
отросток үренде, үҫенте
отрубить сабып өҙөргә, киҫеп алырға
отрывок өҙөк, өҙөмтә
отскочить ситкә тайпылырға, ҡаҡлығырға
отстать артта ҡалырға
отступит сигенергә, сигергә
отсутствовать булмаҫҡа
отсюда бынан, ошонан, ошо ерҙән
оттепель епшек көн
оттого что шуға күрә, шунлыҡтан
оттенок төҫ, төҫмөрләнеш
оттолкнуть этеп ебәрергә
оттуда унан, шунан
отчего ниңә
отчизна ватан
отчим үгәй атай
официальный рәсми
оформить рәсмиләштерергә
охота һунар
охотиться ауларға, ауға йөрөргә
охотник һунарсы
охотно бик теләп
охрана һаҡ, һаҡсы
охранять һаҡларға
оценить баһаларға, баһа бирергә
оценка (*мнение*) баһа; (*отметка*) билдә
очень бик
очередь сират
очистить таҙаларға, таҙартырға
очки күҙлек
очнуться иҫкә килергә
очутиться булырға, барып сығырға
ошибиться яңылышырға
ошибка хата, яңылыш

П

паводок ташҡын
падать коларға, йығылырға
падеж килеш
падчерица үгәй ҡыҙ
палец бармаҡ
палка таяҡ
память хәтер, зиһен, иҫ
паника ҡурҡыу
папа атай
папоротник абаға
пар быу, пар
парень егет
пасека умарталыҡ
пастбище көтөүлек
пасти көтөргә
пастух көтөүсе
пасынок үгәй ул
паук үрмәксе
паутина үрмәксе ауы
пахарь игенсе, һабансы
пахать һөрөргә
пахнуть еҫ сығырға
пачка төргәк, ҡап, бәйләм, пачка
пачкать бысратырға
пачкаться бысранырға, бысрарға
пашня һөрөлгән ер
певец йырсы, йыраусы
пена күбек
пень төп, түңгәк
пепел көл
первенец баш бала
первенство беренселек
первый беренсе
перебить бүлдерергә, өҙөргә
перевести күсерергә, (аша) сығарырға
перевернуться түңкәрелергә; түңкәрелеп китергә

перевести күсерергә; (*переслать деньги*) ебәрергә, күсерергә; (*на другой язык*) тәржемә итергә
перевод тәржемә итеү; күсереү
переводчик тәржемәсе
перевязать бәйләргә
перегнать уҙырға, уҙып китергә
переговоры һөйләшеү
перед алдына, ҡаршыһына
передать тапшырырға; әйтергә
передача тапшырыу
передвинуть күсерергә
переделать үҙгәртеп эшләргә (яһарға)
передний алғы
передовой алдынғы
передумать кире уйларға
переехать (аша) сығырға; (*переселиться*) күсерергә
пережить кисерергә, баштан кисерергә, татырға
перейти үтергә, (аша) сығырға
перемена үҙгәреш, үҙгәреү; (*перерыв*) тәнәфес, ял
перемениться үҙгәрергә
перенести күсерергә
переночевать төн үткәрергә
переодеться кейем алмаштырырға
переписать күсереп яҙырға
переписываться хат яҙышырға
переправа кисеү
переправиться (аша) сығырға
перепрыгнуть (аша) һикерергә, ырғырға
перепутать бутап бөтөргә, бутап бөтөрөргә
переработать эшкәртергә, эшләргә
перерыв тәнәфес
пересадить күсерергә, күсереп ултыртырға
пересесть күсеп ултырырға
пересказать һөйләп бирергә
пересмотреть яңынан ҡарарға; яңынан ҡарап сығырға
переставить күсереп ҡуйырға
перестать туҡтарға, ташларға
перестроить үҙгәртеп ҡорорға
переулок тыҡрыҡ
переход аша сығыу урыны
перец борос
перечеркнуть һыҙып ташларға
перечислить исемләп һанап сығырға
перечитать яңынан уҡып сығырға
перешагнуть аша атлап сығырға
период осор, дәүер, ваҡыт
перо ҡауырһын
песня йыр
песок ҡом
пестрый ала, сыбар
петля элмәк
петух әтәс
петь йырларға
печаль ҡайғы, хәсрәт
печатать баҫырға; баҫтырырға
печень бауыр
печка, печь мейес
печь I мейес
печь II бешерергә
пешком йәйәү, йәйәүләп
пиво һыра
пила бысҡы
пилить бысырға
писатель яҙыусы
писать яҙырға
письменный яҙма, яҙыу, яҙылған
письмо хат
питаться ашарға; ашап-эсергә
пить эсергә
пища аҙыҡ, ашамлыҡ, ризыҡ
плавать йөҙөргә
плакать иларға
пламя ялҡын

плата хаҡ
платить түләргә
платный түләүле
платок яулыҡ
платье катын-ҡыҙ күлдәге, күлдәк
плач илау
плевать төкөрөргә
племя ҡәбилә; тоҡом
плести үрергә
плечо ҡулбаш, иңбаш
пловец йөҙөүсе
плод емеш
плот һал
плотина быуа
плотник балта оҫтаһы
плотно ныҡ, тығыҙ
плохо насар, яман
площадка майҙансыҡ
площадь майҙан
плуг һабан
плыть йөҙөргә, йөҙөп барырға
плясать бейергә
пнуть тибергә
победа еңеү
победитель еңеүсе
победить еңергә
побежать йүгерергә, йүгереп китергә
побелить ағартырға
побережье яр буйы
поблагодарить рәхмәт әйтергә
побледнеть ағарынырға
поведение тәртип
поверить ышанырға
повернуть борорға; әйләндерергә
повернуться боролорға, әйләнергә
поверхность өҫ(т), йөҙ; **поверхность земли** ер өҫтө
повесить элеп (аҫып) ҡуйырға
повести алып барырға
по-видимому күрәһең
поворот боролма; боролош
повсюду һәр ерҙә, һәр ҡайҙа
повторить ҡабатларға
повысить күтәрергә
погасить һүндерергә
погибнуть һәләк булырға
поговорить һөйләшергә, һөйләшеп алырға
поговорка әйтем
погода көн, көндәр, һауа; һауа торошо
погреб баҙ
погрузить тейәргә
погубить һәләк итергә, әрәм итергә
погулять йөрөргә, йөрөп килергә
под аҫтына, аҫтынан
подарить бүләк итергә
подарок бүләк
подать бирергә, алып бирергә
подвал иҙән аҫты
подвести алып килергә; алдарға, уңайһыҙ хәлгә ҡалдырырға
подвиг батырлыҡ
подвинуть күсерергә
подготовить әҙерләргә
подержать тотоп торорға
поддержать тотоп алырға; ярҙам итергә
поддержка ярҙам
подземелье ер аҫты
подкова даға
подлежащее эйә
подлец әҙәм аҡтығы, әшәкә
подлизаться ярамһаҡланырға, ялағайланырға
подлинный төп, нөсхә
подложить аҫтына һалырға
подложный ялған
подлый кәбәхәт, яуыз
подмести һеперергә
подножие итәк; **подножие горы** тау итәге
подножка баҫҡыс; аяҡ салырға

поднять күтәрергә, күтәреп алырға
подняться менергә, күтәрелергә
подобрать (ярағанын) һайлап алырға; йыйып алырға
подогреть йылытырға
подождать көтөргә, көтөп торорға
подозревать шикләнергә
подозрительный шикле
подойти яҡын килергә
подоконник тәҙрә төбө
подол итәк
подорожник юл япрағы
подписаться ҡул ҡуйырға; яҙылырға; **подписаться на газету** газетаға яҙылыу
подпись ҡултамға
подражать оҡшатырға
подрезать киҫеп ҡыҫҡартырға
подробный тулы, ентекле
подровнять тигеҙләргә
подросток үҫмер
подруга дуҫ, әхирәт
подружиться дуҫлашырға
подряд рәттән
подсказать әйтеп ебәрергә
подсчитать һанарға, иҫәпләргә
подтвердить раҫларға, дөрөҫләргә
подточить үткерләргә
подтянуть тартырға, тарта бирергә
подумать уйларға, уйлап алырға
подушка мендәр
подхалим ялағай
подчеркнуть аҫтына һыҙырға
подшить тегергә, тегеп ҡуйырға
подъём күтәрелеш; дәрт; уяныу
подъехать килергә, килеп туҡтарға
поездка сәфәр, барып ҡайтырға
поесть ашап алырға
поехать китергә, барырға
пожалеть йәлләргә, ҡыҙғаныырға
пожаловаться зарланырға, һуҡранырға
пожалуйста зинһар, зинһар өсөн; рәхим итегеҙ
пожар янғын
пожелать теләргә
поженить өйләндерергә
пожилой оло йәштәге
позабыть оноторға
позавчера әлекке көн
позади артта
позвать саҡырырға
позвонить шалтыратырға; **позвонить по телефону** телефондан шалтыратыу
поздно һуң
поздороваться һаулашырға
поздравить ҡотларға, тәбрикләргә
позор оят, хурлыҡ, мәсхәрә
позориться оятҡа (хурлыҡҡа) ҡалырға
поиграть уйнап алырға
поиск эҙләү
поить эсерергә
пойти барырға
пока әлегә, хәҙергә
показать күрһәтергә
показаться күренергә; тойолорға
поклонник хөрмәтләүсе, хөрмәт итеүсе, ололаусы; яратыусы
покой тынлыҡ, тып-тын; тыныслыҡ
покойник үлек, мәйет
покойный үлгән, мәрхүм
поколение быуын, нәҫел
покорить буйһондорорға, еңергә
покрасить буярға
покраснеть ҡыҙарырға
покрывало япма
покрыть ябырға; йәйергә
покупатель һатып алыусы
покупать һатып алырға
пол иҙән
полдень төш ваҡыты
поле ялан, баҫыу
полезный файҙалы

полететь осоп китергә
ползти шыуышырға
полить һыу һибергә
полка кәштә
полно туп-тулы, күп
полночь төн уртаһы
полный тулы
половина ярты, яртыһы
половник ижау, сүмес
положение урын, торош; хәл
положительный ыңғай
положить һалырға, ҡуйырға, һалып ҡуйырға
полосатый буй-буй, буйлы
полоскать сайҡарға
полотенце таҫтамал
полоть утарға
полтора бер ярым
полуостров ярымутрау
получить алырға
получиться килеп сығырға
полчаса ярты сәғәт
полынь әрем
польза файҙа, табыш
пользоваться файҙаланырға
полюбить яратырға, ғашиҡ булырға
поляна аҡлан
помешать I ҡамасауларға
помешать II болғарға, бутарға
помещение йорт, бина
помиловать ғәфү итергә, ярлыҡарға
поминки үлгән кешене иҫкә төшөрөү ашы
помирить яраштырырға, килештерергә
помнить хәтерҙә (иҫтә) тоторға
помножить ҡабатларға
помочь ярҙам итергә
помощник, помощница ярҙамсы
помощь ярҙам
понедельник дүшәмбе
понемногу әҙләп
понести күтәреп алып китергә
понизить (*сделать более низким*) түбәнәйтергә; (*уменьшить*) кәметергә; **понизить цены на товар** тауар хаҡын төшөрөү
понимать аңларға
понравиться оҡшарға
понятно аңлайышлы; аңлашыла
понять аңларға, төшөнөргә
попасть тейергә, тейҙерергә; (*очутиться*) барып сығырға
попасться эләгергә, тотолорға
пополам уртаға, урталай
попугай тутыйғош
пора ваҡыт, саҡ; **пора на работу** эшкә барырға ваҡыт
порвать йыртырға
поровну тигеҙ, тигеҙләп
порог тупһа
порода тоҡом, нәҫел
портить боҙорға
портрет һүрәт
поручение эш, йомош
поручить йөкмәтергә, эш ҡушырға
порядок тәртип
порядочный намыҫлы, һәйбәт, яҡшы
посадить ултыртырға
посвятить арнарға, бағышларға, бирергә
поселить урынлаштырырға
посередине уртала
посетить килеп (барып) сығырға
посеять сәсергә
послать ебәрергә
после аҙаҡтан, аҙаҡ
последний аҙаҡҡы, һуңғы
последствие эҙемтә, һөҙөмтә
послезавтра иртәнән һуң (һуңға)
пословица мәҡәл
послушный тыңлаусан

послышаться ишетелергә; ишетеләп калырға
посмотреть ҡарарға
пособие ҡулланма, китап, әсбап
посоветовать кәңәш бирергә; кәңәш итергә
посоветоваться кәңәшләшергә
посол илсе
посолить тоҙларға
поспеть өлгөрөргә
посреди уртаһында, араһында
поссориться талашырға, ирешергә
поставить баҫтырып ҡуйырға; ҡуйырға
постель урын; **постельные принадлежности** урын кәрәк-яраҡтары
постепенно аҡрынлап, әйләп
постоянный һәр ваҡыт, өҙлөкһөҙ
постричь сәс алырға, сәс ҡырҡырға
постричься сәс алдырырға (ҡырҡтырырға)
построить төҙөргә, һалырға
поступить эшләргә; (*устроиться, зачислиться*) инергә, керергә
поступок (эшләнгән) эш-ҡылыҡ
посуда һауыт-һаба; һауыт
посчитать һанарға, иҫәпләргә
потерять юғалтырға
пот тир
потеть тирләргә
поток ағым, ташҡын
потолок түбә, түшәм
потом һуңынан, аҙаҡтан, аҙаҡ, унан һуң
потомок нәҫел, тоҡом
потому шуға күрә, шуның өсөн
потребоваться кәрәк булырға
потрогать тотоп ҡарарға
поужинать киске ашты ашарға (ашап алырға)
похвалить маҡтарға
походка йөрөш, атлау
похожий оҡшаш
похоронить күмергә, ерләргә
похудеть ябығырға
поцеловать үбергә, үбеп алырға
почва тупраҡ, ер
почему ниңә, ни өсөн, ни сәбәпле
почетный хөрмәтле
починить йүнәтергә, төҙәтергә
почистить таҙартырға
почка I бөрө
почка II бөйөр
почтить хөрмәтләргә, хөрмәт күрһәтергә
почувствовать тиҙергә, тойорға
пощадить аяу; һаклап ҡалырға; йәлләргә
поэт шағир
поэтому шуға күрә
появиться күренергә, килеп сығырға
поясница бил
правда дөрөҫ, хаҡ, ысын
правило ҡағиҙә
правильно дөрөҫ
правительство хөкүмәт
править идара итергә
право хоҡуҡ
правый уң, уң яҡ
праздник байрам
праздновать байрам итергә
превратить әйләндерергә, әүрелдерергә
преграда ҡаршылыҡ, тотҡарлыҡ
предать хыянат итергә; һатырға
предел сик
предисловие баш һүҙ, инеш һүҙ
предложение I тәҡдим
предложение II *грам*. һөйләм
предложить тәҡдим итергә
предмет нәмә, әйбер
предсказать алдан әйтергә

представитель вәкил
представить тапшырырға, бирергә, күҙ алдына килтерергә
представиться танышырға, үҙен таныштырырға
представление тамаша, спектакль
предупредить иҫкәртергә, алдан әйтергә, иҫкәртеп куйырға
предшествовать алдынан (алдан) булырға
прежде тәүҙә, элек, башта
презирать яратмаҫҡа
прекрасно бик яҡшы, ифрат шәп
прекратить туктатырға
преодолеть еңеп сығырға
преподаватель уҡытыусы
преподавать уҡытырға
преподнести бирергә, бүләк итеп бирергә
препятствие ҡаршылыҡ, тоткарлыҡ
прервать бүлергә, өҙөргә
преследовать ҡыуып барырға; эҙәрләргә
преступление енәйәт
преступник енәйәтсе, енәйәт эшләүсе
при эргәһендә, янында
прибавить өҫтәргә, ҡушырға
прибить ҡаҙаҡларға
приблизиться яҡынларға, яҡынайырға, яҡын килергә
прибыть килергә; килеп етергә
привезти алып килергә, килтерергә
привет сәләм
приветливый алсаҡ, асыҡ йөҙлө
приветствие сәләм
привлечь яҡын килтерергә, үҙенә тартырға
привыкнуть өйрәнергә
привычка ғәҙәт
привязать бәйләргә
пригласить саҡырырға
пригнать ҡыуып килтерергә, ҡыуып алып килергә
пригодиться кәрәк булырға
приготовить әҙерләргә
придраться бәйләнергә
придумать уйлап табырға
приехать килергә, ҡайтырға
прижать ҡыҫырға, баҫырға
признак билдә
признаться һөйләп бирергә, танырға
прийти килергә
прикрепить беркетергә
прилежный тырыш
прилететь осоп килергә
прилив һыу ҡалҡыу
приложение ҡушымта
применить ҡулланырға
пример өлгө, үрнәк
примерить үлсәргә, үлсәп ҡарарға
примета билдә, һынамыш
примечание иҫкәрмә
примириться ярашырға, килешергә
принести алып килергә, килтерергә
принять алырға
приобрести һатып алырға
природа тәбиғәт
присвоить үҙләштерергә
присесть (*опуститься*) сүкәйергә; (*сесть*) ултырып алырға
прислать ебәрергә
прислушаться ҡолаҡ һалырға; тыңларға
присмиреть тынырға, тынысланырға
присоединить ҡушырға, берләштерергә
приспособиться яраҡлашырға
приступить башларға, тотонорға, керешергә

присудить хөкөм итергә; карар сығарырға
присутствовать булырға, катнашырға
присяга ант
притвориться һабышырға
притихнуть шымырға, тынырға
приток ҡушылдык
приучить өйрәтергә, күндерергә
прихватить эләктерергә, эләктереп алырға
причастие сифат кылым
причесать тарарға, сәс тарарға
причина сәбәп, һылтау
пришить тегергә, тегеп ҡуйырға
приятно рәхәт, һәйбәт, якшы
пробовать һынарға, һынап карарға; тәмләргә; тәмләп карарға
пробраться сак-сак үтергә; йәшеренеп кенә үтергә
провалиться төшөргә, төшөп китергә; емерелергә; уңышһыҙлыкка осрарға
проверить тикшерергә
проветрить елләтергә
проводить I үткәрергә
проводить II оҙатырға, оҙата барырға
проводы оҙатыу
проглотить йоторға, йотоп ебәрергә
проголосовать тауыш бирергә
прогулка саф һауала йөрөп килеү
продавец һатыусы
продать һатырға
продолжать дауам итергә
продукт емеш; аҙык-түлек, аҙык, ашамлык
продумать якшылап уйларға
проехать уҙырға, үтергә
прозрачный үтә күренеүсән
проиграть отолорға, еңелергә
произведение әҫәр
произнести әйтергә
произойти булырға, тыуырға, килеп сығырға
пройти үтергә, сығырға
пролив боғаҙ
пролить түгергә, түгеп бөтөрөргә
проложить (провести) һалырға, үткәрергә
промочить һыуларға, сылатырға, һыу үткәрергә
пропасть упкын
пропасть юғалырға, юк булырға
прописать теркәргә, яҙҙырырға
просить һорарға, үтенергә
проснуться уянырға
просо тары
проспать йоклап калырға
проспорить оттороға, отолорға
простить ғәфү итергә, кисерергә
проститься хушлашырға, һаубуллашырға
просто анһат, еңел, ябай
простор киңлек, иркенлек
простота ябайлык
простуда һыуык (һалкын) тейҙерергә
простыня япма
просьба һорау, үтенеү, үтенес
протекать ағырға
против каршыла, каршы, каршыһында
противник каршы (дошман) кеше
проучить өйрәтергә, кәрәген бирергә, яза бирергә
прохладно һалкынса, еләҫ
прочитать укып сығырға
прочный нык; ныклы, тоторокло
прошедший үткән, уҙған
прошлогодний былтырғы, үткән йылғы
прошлый үткән, уҙған
прощай һау бул! хуш! **прощайте** һау булығыҙ, хушығыҙ

проявить күрһәтергә, белдерергә
прыгнуть һикерергә, ырғырға
прямо тура, туп-тура
прятаться йәшенергә, йәшеренергә, касырға
птица кош
пугаться куркырға, өркөргә
пуговица төймә, һиҙәп
пустить ебәрергә, сығарып ебәрергә
пустой буш
пусть әйҙә
пустяк юк нәмә
путать бутарға; сеймәлдерергә
путешествие сәйәхәт, ил гиҙеү
путь юл
пчела бал корто
пчеловод умартасы
пшеница бойҙай
пшено тары ярмаһы
пылать дөрләп янырға
пыль туҙан, саң
пытать яфаларға, ғазапларға
пытаться тырышырға
пьяный иҫерек
пятерка, пять (*цифра*) биш; (*школьная отметка*) бишле билдәһе
пятка үксә
пятнадцать ун биш
пятница йома
пятно тап
пять биш
пятьдесят илле
пятьсот биш йөҙ

Р

раб кол
работа эш, хеҙмәт
работать эшләргә
работник эшсе, хеҙмәткәр
рабочий эшсе
рабство коллок
равенство бер тигеҙ булыу; тигеҙлек
равнина тигеҙлек
равный тигеҙ, тиң, бер үк
рад шат
радовать кыуандырырға, шатландырырға
ради хакына, өсөн
радостный шат, шатлыклы
радость шатлык, кыуаныс
радуга йәйғор
раз I кабат; бер
раз II *нареч*. бер вакыт
раз III *союз* икән
разбаловаться артык иркәләнергә
разбить ватырға, ярырға; эштән сығарырға; кыйратырға; бүлгеләргә; корорға
разбиться ватылырға, ярылырға, емерелергә
разбогатеть байырға
разбросать таратып ташларға, таратырға
разве ни; икән; әллә
разведать асыкларға, белергә
развеселиться күңел асырға
развитие үҫеш
развить үҫтерергә, нығытырға; көсәйтергә
развиться үҫергә, нығырға, алға китергә
развлечься күңел асырға
развязать сисергә, ыскындырырға
разгадать яуабын табырға, юрарға
разглядеть карап күрергә, айырырға, танырға
разговаривать һөйләшергә
разговор һөйләшеү, һүҙ
разгромить тар-мар итергә, емерергә
разгрузить йөктө бушатырға
раздать таратырға, өләшергә

раздеться сисенергә
раздолье киңлек
раздумать кире уйларға
раздумывать икеләнергә, уйларға
разжечь тоҡандырырға
разлить түгергә; тултырырға; ҡойорға
различаться айырылырға, айырылып торорға
различный төрлө, төрлө-төрлө
разложить таратып һалырға, бүлеп һалырға
разломать ватырға, һындырырға
размер зурлыҡ, күләм
разница айырма, айырмалыҡ
разногласие килешә алмаусылыҡ, ҡапма ҡаршылыҡ
разнообразный төрлө-төрлө, һәр төрлө
разный төрлө
разоблачить фаш итергә
разобрать алып бөтөрөргә; рәткә һалырға; тикшерергә
разобраться аңларға, айышына төшөнөргә
разогнать ҡыуырға
разогреть йылытырға
разойтись таралырға; айырылышырға
разорвать йыртырға, йыртып сығарырға
разорваться йыртылырға, йыртылып китергә
разоружить ҡоралһыҙландырырға
разочаровать күңелен ҡайтарырға
разработать эшкәртергә
разрезать ҡырҡырға, турарға; тураҡларға; киҫергә
разрешение рөхсәт
разрешить рөхсәт итергә
разрубить сабырға (сап-); сабып өҙөргә
разрушить емерергә, ҡыйратырға, боҙарға
разум аҡыл
разумный аҡыллы
разъехаться таралырға
разъяриться ярһырға
разъяснить аңлатырға
рай ожмах, йәннәт
рак ҡыҫала
рана яра, йәрәхәт
раненый яралы, йәрәхәтле
ранить яраларға, йәрәхәтләргә
ранний иртәнге, иртә
рано иртә; иртүк
раньше иртәрәк, алдараҡ
раскинуться һуҙылып ятырға; урынлашырға
расклеить йәбештереп бөтөрөргә
расколоть ярырға, ярып бөтөрөргә
раскопать ҡаҙырға, ҡаҙып ташларға; (ҡаҙып) табырға
раскрыть асырға, асып ҡуйырға; фаш итергә, асырға; асып һалырға
раскупить һатып алып бөтөрөргә
расписать яҙып ҡуйырға; яҙып сығырға
расписаться ҡул ҡуйырға
расплакаться илап ебәрергә
расплатиться түләп бөтөрөргә
расположить урынлаштырырға, ҡуйырға
распоряжаться идара итергә, башҡарырға
распоряжение бойороҡ, күрһәтмә
расправиться яза бирергә, кәрәген бирергә
распределить (разделить) бүлергә, өләшергә; (*разместить*) урынлаштырырға, билдәләргә; (*систематизировать*) төркөмләргә, тәртипкә килтерергә

распространить таратырға, киңәйтергә
распрячь туғарырға
распустить таратырға, таратып ебәрергә
распуститься (сәскә) атырға, (япраҡ) ярырға
рассадить урынлаштырырға, ултыртырға
рассвет таң, таң атыу
рассказ хикәйә
рассказать һөйләргә, һөйләп бирергә
рассказчик һөйләүсе
расследовать тикшерергә
рассмотреть ҡарарға; тикшерергә; ентекләп ҡарарға
расспросить белешергә, һорашырға, һораштырырға
расставить урынлаштырырға, ҡуйырға
расстаться айырылышырға
расстегнуть ысҡындырырға, сисеп (асып) ебәрергә
расстилаться йәйелеп ятырға
расстояние алыҫлыҡ, йыраҡлыҡ
расстрелять атырға
расстроиться кәйеф китергә, күңел төшөрөргә
рассуждать уйларға, фекер йөрөтөргә
рассчитаться иҫәпләшергә
рассыпать сәсергә, түгергә
рассыпаться сәселергә, һибелергә
расстаять ирергә, ireп бөтөргә
растение үҫемлек
растеряться юғалырға, юғалып бөтөргә; ҡаушарға, ҡаушап ҡалырға
растеряха асыҡ ауыҙ, ебегән
расти үҫергә, буйға етергә
растительность үҫемлек, үҫемлектәр донъяһы
растянуться оҙонайырға, һуҙылырға; дауам итергә, барырға; (*лечь вытянувшись*) һуҙылып ятырға
расходовать (тратить) тоторға, тотонорға (*потреблять*) бөтөргә
расцвести сәскә атырға, сәскәләнергә
расческа тараҡ
расчет иҫәпләшеү
расчетливый (*бережливый*) һаҡсыл; (*осмотрительный*) һаҡ, уйлап эшләүсән, алдан иҫәпләп эшләүсән
расчистить таҙартырға, әрсергә
расширить киңәйтергә
рваный өҙгөләнгән
рвать йолҡорға; өҙөргә
рваться йыртылырға, өҙөлөргә
ребенок бала
ребро ҡабырға
реветь үкерергә, олорға
ревновать көнләшергә
редкий һирәк
редька торма
резать киҫергә, телергә, ҡырҡырға; һуйырға
резкий әсе; киҫкен; (*грубый, дерзкий*) тупаҫ, ҡырыҫ
результат һөҙөмтә
река йылға, һыу
рекомендовать тәҡдим итергә; кәңәш итергә
религия дин
ремень ҡайыш
репа шалҡан
речь (*язык*) тел; (*выступление*) телмәр; (*разговор*) һүҙ, әңгәмә, һөйләшеү
решительный тәүәккәл
решить ҡарар итергә; хәл итергә

ржаветь тутығырға
ржаной арыш
ржать кешнәргә
ринуться ташланырға
рис дөгө
рисковать тәүәкәлләргә
рисовать рәсем (һүрәт) яһарға, рәсем (һүрәт) төшөрөргә
рисунок рәсем
ровно (гладко) тигеҙ, тип-тигеҙ; (*одинаково, равномерно*) бер тигеҙ
рог мөгөҙ
род ырыу; зат, тоҡом
родина (*отечество*) тыуған ил, ватан; (*место рождения*) тыуған ер
родинка миң
родительный падеж эйәлек килеш
родить бала табырға; барлыҡҡа килтерергә
родиться тыуырға
родник шишмә
родной туған, бер туған; **родные** ағай-эне, туғандар
родня нәҫел-нәсәп, туғандар
родственник кәрҙәш, туған
рожь арыш
розовый ал, алһыу
рой күс
рок яҙмыш, тәҡдир
ронять төшөрөп ебәрергә
роса ысыҡ
рост үҫеү, үҫеш; буй, кәүҙә
росток шытым, үҫенде
рот ауыҙ
роща бәләкәй урман
рубанок йышҡы
рубашка күлдәк
рубить ҡырҡырға; сабырға
рубль һум, тәңкә
ругать әрләргә
ругаться әрләшергә, талашырға
ружье мылтыҡ
рука ҡул
рукав ең; тармаҡ
рукавица бейәләй
руководитель етәксе
руководить етәкселек итергә
рукопись кульяҙма
румяный алһыу
ручей инеш, шишмә
ручка тотҡа, һап
рыба балыҡ
рыбак балыҡсы
рыжий ерән
рысь һеләүһен
рыть ҡаҙырға
рычать үкерергә, ырылдарға
рябина миләш
ряд рәт; саф, рәт; **построиться в ряд** сафҡа теҙелеү; күп кенә, байтаҡ, бер нисә
рядом (возле) эргәһендә, янында, йәнәш

С

сабля ҡылыс
сад баҡса
садиться ултырырға
сажа ҡором
сажать ултыртырға
салазки сана
сало май, туң май
сам үҙем, үҙең, үҙе
самовар самауыр
самолюбие намыҫ, үҙ-үҙен яратыу
самостоятельный үҙ аллы
самоуверенный үҙенә артыҡ ышанған
самый тап, нәҡ; нәҡ үҙе
сани сана
сапоги итек
сатана иблес
сахар шәкәр

сбежать ҡасырға, ҡасып китергә
сберечь һаҡларға, һаҡлап торорға
сбить һуғып сығарырға, һуғып төшөрөргә; яҙлыҡтырырға
сбросить ташларға, ырғытырға; алып ташларға
свадьба туй
свалить ҡолатырға, ауҙарырға; (*бросить в одно место*) ташларға, түгергә
свалиться ҡолап (йығылып) төшөргә; аяҡтан йығылырға
сварить бешерергә
сват яусы, димсе; ҡоҙа
сватать яусыларға, ҡыҙ әйттерергә
сведения мәғлүмәт
свежий яңы
свекла сөгөлдөр
свекор ҡайны
свекровь ҡәйнә
сверкать балҡырға, йымылдарға
сверлить быраулларға
сверло бырау
свернуть боролорға
сверстник йәштәш, ҡорҙаш
сверток төргәк
сверх өҫтөнә, өҫтөнән
сверху өҫтә
сверчок өй сиңерткәһе
свет I яҡтылыҡ, яҡты
свет II донъя, ер йөҙө
светать таң атырға, яҡтыра башларға
светить яҡтыртырға
светло яҡты
свеча шәм
свидание күрешеү, осрашыу
свидетель шаһит
свидетельство күрһәтеү; таныҡлыҡ
свинина суска ите
свинья суска
свист һыҙғырыу
свистеть һыҙғырырға, ыжғырырға (*о ветре*); (*о птицах*) һайрарға
свисток һыҙғыртҡыс
свобода азатлыҡ, ирек, иреклек
свободно иркен
своевременный ваҡытында, ваҡытлы
свой үҙ
свойство үҙенсәлек; һыҙат
связать бәйләргә, бәйләп ҡуйырға
связаться бәйләнергә; бәйләнеш торорға; бәйләнешкә инергә
связь бәйләнеш
святой изге
священный изге, мөҡәддәс
сговориться һүҙ ҡуйышырға; килешергә
сгореть янырға
сгоряча ҡыҙып китеп, ҡыҙыулыҡ менән
сгрести тырнап өйөргә; күбәләргә (*сено*)
сдать тапшырырға, бирергә; **сдать книги в библиотеку** китаптарҙы китапханаға тапшырырға; **сдать с рубля двадцать копеек** бер һумдан егерме тин ҡайтарып бирергә
сдвинуть (*переместить*) күсерергә, шылдырырға; (*сблизить*) йәнәш ҡуйырға
сделать (*изготовить*) эшләргә, яһарға
сдержать торорға; туҡтатырға
сдуру аҡылһыҙланып
себя, у себя үҙендә; **про себя** үҙ алдына
север төньяҡ
северо-восток төньяҡ-көнсығыш
северо-запад төньяҡ-көнбайыш
сегодня бөгөн
седеть сәс ағарырға
седой аҡ, сал, ағарған

сейчас хәҙер
секрет сер
секретный йәшерен, серле
село ауыл
семнадцать ун ете
семьдесят етмеш
семьсот ете йөҙ
семья ғаилә
семя, семена орлоҡ
сено бесән
сенокос (*косьба*) бесән сабырға; (*время косьбы*) бесән ваҡыты, бесән өҫтө
сердечный ысын йөрәктән (күңелдән); ысын, иң яҡын
сердитый асыулы, уҫал
сердиться асыуланырға
сердце йөрәк
серебро көмөш
серебряный көмөш, көмөштән яһалған
середина урта, ярты, урталыҡ
сережка алҡа
серп ураҡ
серый һоро, буҙ
серьезно ысынлап
сестра апай (*старшая*); һеңле (ҡарындаш) (*младшая*)
сесть ултырырға; **сесть на стул** ултырғысҡа ултырыу; тотонорға; **сесть за работу** эшкә тотонорға; (*о птице, насекомом*) ҡунырға, ултырырға
сеть ау; **закинуть сеть** ау һалырға
сеялка сәскес
сеять сәсергә
сжать I (*уплотнить*) ҡыҫырға, һығырға; (*сомкнуть губы, пальцы* и т.п.) йоморға, ҡымтырға; төйнәргә
сжечь II яндырырға, үртәргә
сзади арттан, артҡы яҡтан
сидеть ултырырға; **сидеть на стуле** ултырғыста ултырырға; **сидеть без дела** эшһеҙ ултырырға
сила көс, хәл, ғәйрәт
силой көсләп
сильный көслө, ҡеүәтле; (*твердый, стойкий*) ҡаты; **сильная воля** ҡаты ихтыяр
синий күк, зәңгәр
синица ҡарабаш турғай
ситец ситса
сито иләк
сиять (*ярко светить; блестеть*) ялтырарға, баҙларға, ялтырап торорға; (*о глазах, лице* и т.п.) янырға, балҡырға
сказание хикәйәт
сказать әйтергә
сказитель сәсән, әкиәтсе
сказка әкиәт
сказочник әкиәтсе, әкиәт оҫтаһы
сказуемое *грам*. хәбәр
скакать һикерергә, ырғырға; (*ехать быстро, вскачь*) сабырға; (*участвовать в скачках*) сабышырға
скакун йүгерек, сабыш аты
скала ҡая, ҡая таш
скалка уҡлау; туҡмас таяғы
скатерть ашъяулыҡ
скатиться тәгәрәп төшөргә
скачка (*быстрая езда на лошади*) сабырға; **обычно** *мн*. **скачки спорт.** бәйге, ат сабыштырыу
скверно иң насар, яман
сквернословить әшәке һүҙ әйтергә, һүгенергә
сквозь арҡыры, аша, үтә
скворец сыйырсыҡ
скворечник сыйырсыҡ ояһы
скинуть ташларға, төшөрөргә
скиснуть ойорға, әсергә; **молоко скисло** һөт әсегән

складка бөрмә; **юбка со складками** бөрмәле юбка
склеить йәбештерергә
склонение *грам.* килеш менән үҙгәреү
скобка *грам., мат.* йәйә
сковорода таба
сколотить ҡағырға, ҡағып беркетергә
скользить тайғаҡ, тайғалаҡ
сколько күпме, ни саҡлы, ни тиклем
скончаться үлергә
скопить йыйырға, туплырға
скоро тиҙ, йәһәт
скороговорка тиҙ һөйләү
скорость тиҙлек
скорый тиҙ, етеҙ, шәп, йәһәт
скот, скотина мал, мал-тыуар
скотник, скотница, скотовод малсы, мал ҡараусы
скрепить ныҡытырға, беркетергә
скромный баҫалҡы, инсафлы; **скромный человек** баҫалҡы кеше; ябай
скрываться касып (боҫоп) йәшәргә; йәшеренергә, йәшеренеп ятырға
скрыть йәшерергә, йәшереп ҡуйырға
скрыться касырға
скука эс бошоу, күңелһеҙ булыу
скупой һаран, ҡарун
скучать һағынырға, яманһыуларға
скучно күңелһеҙ
скушать ашап бөтөргә, ашап бөтөрөргә
слабеть көсһөҙләнергә, хәлһеҙләнергә
слабость көсһөҙлөк, хәлһеҙлек
слабый көсһөҙ, хәлһеҙ; насар; йомшаҡ
слава дан, шөһрәт
славно яҡшы
сладкий татлы; шәкәрле; **сладкий чай** шәкәрле сәй
слева һулдан
слегка еңелсә, аҙ ғына
след эҙ
следить күҙәтергә, күҙәтеп торорға
следом артынса, артынан, эҙенән
следствие I һөҙөмтә
следствие II *юр.* тикшереү
следующий киләһе; сираттағы; киләсәк; икенсе; **на следующий день** икенсе көндө
слеза күҙ йәше
слезть төшөргә; **слезть с дерева** ағастан төшөргә
слепить I сағылдырырға
слепить II әүәләп яһарға; йәбештерергә
слепой һуҡыр
слететь осоп төшөргә; колап төшөргә
сливки һөт өҫтө; ҡаймаҡ
слить ҡойорға
слишком, очень бигерәк
словарь һүҙлек
словно кеүек
слово һүҙ
словом ҡыҫҡаһы
слог ижек
сложить өйөргә, өйөп ҡуйырға; **сложить дрова в сарай** утынды һарайға өйөп ҡуйырға; *мат.* ҡушырға; (*построить*) һалырға, сығарырға; **сложить печь** мейес һалырға (*сығарырға*); (*сочинить*) сығарырға; **сложить песню** йыр сығарырға; көй яҙырға; бәкләргә
сложноподчиненный *грам.* эйәртеүле ҡушма һөйләм

сложный ҡушма; **сложное предложение** ҡушма һөйләм; (*многообразный*) катмарлы; (*трудный*) ауыр, ҡыйын, ҡатмарлы, буталсыҡ
сломать ватырға, һындырырға
слон фил
слуга хеҙмәтсе
служба хеҙмәт
служить хеҙмәт итергә
слух ишетеү; хәбәр
случай ваҡиға; осраҡ
случайно көтмәгәндә, уйламағанда, осраҡлы рәүештә
случиться булырға; **что случилось** нимә булды
слушать тыңларға
слышать ишетергә, ишетеп торорға
слышно ишетелеү
слюна шайыҡ, һеләгәй
смелость батырлыҡ, ҡыйыулыҡ
смелый ҡыйыу, батыр, тәүәккәл
сменить алмаштырырға
смертельный үлемесле; бик ҡаты, бик ныҡ
смерть үлем, әжәл
сметана ҡаймаҡ
смех көлөү
смешать ҡатыштырырға, ҡатнаштырырға; бутарға; яңылыштырырға
смешно көлкө
смеяться көлөргә
смородина ҡарағат
сморщиться сирылырға, йөҙ һытырға
смотреть ҡарарға, ҡарап сығырға; күҙәтергә, һаҡларға, ҡарарға
смочь булдырырға, булдыра алырға
смысл мәғәнә
смыть йыуырға, йыуып төшөрөргә
смягчить йомшартырға
смять таушалдырырға (*одежду*); тапарға (*постель*)
снаружи тыштан, тышҡы яҡтан
сначала тәүҙә, башта, элек
снег ҡар
снегирь ҡыҙыл түш
Снегурочка Ҡарһылыу
снежинка ҡар бөртөгө
снизить кәметергә, төшөрөргә
снизу аҫтан
снимок рәсем, һүрәт
сниться төшкә инергә
сноп көлтә
сноха килен
снять сисергә, алырға, алып ташларға
собака эт
соблюдать һаҡларға, тоторға; **соблюдать правила движения** хәрәкәт итеү ҡағиҙәләрен һаҡларға
соболезнование ҡайғы уртаҡлашыу
соболь кеш
собрание йыйылыш
собрать йыйылырға; йыйып алырға
собраться йыйылырға
событие ваҡиға
сова өкө
совершенствовать яҡшыртырға, камиллаштырырға
совершить эшләргә, яһарға
совесть намыҫ, выждан, оят
совет кәңәш
советовать кәңәш бирергә
совещаться кәңәшләшергә
совместно бергәләп, бергәләшеп
совок һоҫҡо
современник замандаш, ҡорҙаш
современный хәҙерге, хәҙерге заман; бер осорҙа йәшәгән
совсем бөтөнләй
согласиться риза булырға, килешергә, күнергә
согласование *грам*. ярашыу

согласовать тура килтерергә; һөйләшергә
согнать ҡыуырға, ҡыуып ебәрергә
согнуть кәкерәйтергә, бөгөргә
согреть йылытырға, эҫетергә
согреться йылынырға
содействовать булышырға, булышлыҡ итергә; ярҙам итергә
содержать ҡарарға, тәрбиәләргә, аҫырарға
соединить ҡушырға, берләштерергә
сожалеть үкенергә, ҡыҙғанырға
созвездие йондоҙлоҡ
создать булдырырға, барлыҡҡа килтерергә, төҙөргә
сознаваться йәшермәй әйтеп бирергә, әйтеп бирергә
сознание иҫ, һуш
сознательный аңлы
сойти төшөргә
сойтись осрашырға, юлығырға
сок һут
сокол ыласын
сократить ҡыҫҡартырға, кәметергә, әҙәйтергә
сокровища хазина, байлыҡ
солгать алдарға, алдашырға
соленый тоҙло
солить тоҙларға
солнечный ҡояшлы
солнце ҡояш
соловей һандуғас
солома һалам
соль тоҙ
сом йәйен
сомневаться шикләнергә
сомнительный шикле
сон йоҡо
сообразить төшөнөргә, аңларға
сообщить хәбәр итергә
сопровождать оҙатырға, оҙата барырға
сопротивляться ҡаршы торорға
сор сүп
сорвать өҙөргә, йолҡорға
сорваться ысҡынырға, төшөп китергә
соревнование ярыш, ярышыу
сорить сүпләргә
сорный сүп, ҡый, сүпле
сорок ҡырыҡ
сорока һайыҫҡан
сосать имергә, һурырға
сосед күрше
соскочить ырғып (һикереп) торорға
соскучиться һағынырға
сослать һөрөргә, һөргөнгә ебәргә
сосна ҡарағай
составить теҙергә; төҙөргә
состояние хәл, хәл-торош
состоять торорға
состязание ярыш
сотня йөҙ, йөҙлөк, йөҙ һум
сотовый кәрәҙле; **сотовый мед** кәрәҙле бал
соты кәрәҙ
сотый йөҙөнсө
соха һуҡа
сохнуть кибергә
сохранить һаҡларға, һаҡлап ҡалырға
сочетаться тура килергә
сочинить яҙырға; **сочинить стихи** шиғыр яҙыу
сочувствовать аңларға, ҡыҙғанырға
союз I берләшмә
союз II теркәүсе
спальня йоҡо бүлмәһе
спасибо рәхмәт
спасти ҡотҡарырға, ҡотҡарып алып ҡалырға
спастись ҡотолорға
спать йоҡларға
специалист белгес
спешить ҡабаланырға, ашығырға
спина арҡа

списать күсерергә, күсереп яҙырға
список исемлек
спичка, спички шырпы
сплотить беркетергә; берләштерергә
сплошь тотош
спокойно тыныс, тын
спор бәхәс
спорить бәхәсләшергә
способ ысул, әмәл
способный булдыклы, зирәк
споткнуться һөрөнөргә, эләгергә, абынырға
справа уңдан, уң яктан
справедливый ғәҙел
справиться булдырырға, хәлдән килергә
спросить һорарға, һорашырға
спрыгнуть һикерергә, һикереп төшөргә
спрягаться *грам*. зат, заман, һан, килеш менән үҙгәрергә
спряжение үҙгәреү; **изменение имен существительных по падежам, склонение существительных** исемдәрҙең килеш менән үҙгәреүе
спрятать йәшерергә, йыйып ҡуйырға
спустить төшөрөргә, төшөрөп ебәрергә; ысҡындырырға; **спустить собак с цепи** эттәрҙе сынйырҙан ысҡындырып ебәреү
спутать бутарға
спутник юлдаш
сравнение *лит*. сағыштырыу
сравнить сағыштырырға, сағыштырып ҡарарға
сражение һуғыш, һуғышыу
сразиться һуғышырға, ярышырға
срамить хурларға, оятлы итергә
среда I тирә-як, әйләнә-тирә
среда II шаршамбы
среди уртаһында; **среди ночи** төн уртаһында; араһында; **среди друзей** дуҫтар араһында
средний урталағы, урта
средство сара, әмәл, юл
срезать киҫергә, киҫеп алырға
срок ваҡыт
срочный ашығыс, кисектергеһеҙ
сруб бура
ссора ыҙғыш, талаш
ссылка һөргөн
ставить ҡуйырға; баҫтырып ҡуйырға
ставни тәҙрә ҡапҡасы
стадо көтөү
сталь корос
стамеска тишкес, йоҡа ҡасау
стараться тырышырға
стареть картайырға, олоғайырға; иҫкерергә
старик ҡарт
старинный боронғо, күптәнге
старость картлыҡ
старуха карсыҡ, әбей
старше олораҡ, өлкәнерәк
старшеклассник, старшеклассница юғары синыфта уҡыусы
старший оло, өлкән
старый карт, картайған; (*давний*) элекке, күптәнге; иҫке, иҫкергән
стать I торорға, баҫырға; **стать на ноги** аяҡка баҫыу
стать II булырға
статья мәкәлә
стая көтөү, өйөр; туп (*птиц*)
ствол (*дерево*) олон; воен. көбәк
стебель һабаҡ
стекло быяла
стеклянный быяла
стелить йәйергә
стемнеть ҡараңғыланырға, ҡараңғы төшөргә
степень дәрәжә
степной дала
степь дала

стереть һөртөргә, юйырға
стеречь һакларға
стесняться оялырға, тартынырға
стих шиғыр
стихнуть тымырға, шымырға
стихотворение шиғыр
сто йөҙ
стоить торорға; **книга стоит три рубля** китап өс һум тора
стойкий нык, сыҙамлы
стол өҫтәл
столб бағана
столетие быуат
столица баш ҡала
столкнуться бәрелешергә, төкөшөргә
столовая ашхана
столько шул тиклем, шул саҡлы
стонать ыңғырашырға
стоп тукта, туктап тор
стопа табан
стопка (*кучка*) өйөм
сторож ҡарауылсы, һаҡсы
сторожить ҡарауылларға, һаҡларға
сторона яҡ
стоять торорға, баҫып торорға
страдать ыҙаланырға, ғазапланырға, яфаланырға
страна ил; яҡ
страница бит
странно ғәжәп
страсть дәрт, көслө теләк
страх ҡурҡыу, ҡот осоу, ҡурҡыныс
страшно ҡурҡыныс, ҡот осарлыҡ
стрела уҡ
стрелка тел; **часовая стрелка** сәғәт теле; (*ж-д.*) **стрелка**; (*стебель*) көпшә
стрелять атырға
стремиться ашҡынырға, ынтылырға
стремление ынтылыш
стричь ҡырҡырға, киҫергә
строгий талапсан, ҡаты
строитель төҙөүсе
строить төҙөргә, һалырға
стройка төҙөлөш
строка юл; **начинать с красной строки** яңы юлдан башлау; **красная строка** ҡыҙыл (яңы) юл
струна ҡыл
стукнуть һуғырға
стукнуться бәрелергә, төкәшергә
стул ултырғыс
стучать шаҡырға, ҡағырға
стыд оят, ғәрлек
стыдиться оялырға
стыдно оят
суббота шәмбе
сугроб көрт
судить *юр*. хөкөм итергә; ғәйепләргә
судорога көҙән йыйырырға, аяҡ тартышырға
судьба яҙмыш, тәҡдир
сук ботаҡ
сумашедший аҡылдан яҙған
сумерки эңер, эңер ваҡыты
суметь эшләй алырға, булдыра алырға; ҡулдан килергә
суровый уҫал, ҡаты бәғерле; **суровый человек** ҡаты күңелле кеше; (*крайне строгий*) ҡаты; **суровый приговор** ҡаты хөкөм; ҡаты, ауыр; **суровая зима** һалҡын ҡыш
суслик йомран
сутки тәүлек
сутулый көмрә, бөкрө
суть асыл, айыш
сухо ҡоро
сухой ҡоро, киппән
суша ҡоро ер
сушить киптерергә
существовать булырға, бар булырға
схватить тотоп (эләктереп) алырға
схватка алыш, бәрелеш, һуғыш
сходить барып килергә

сходство окшашлык, окшаш булыу
сцена сәхнә
сцепить тағырға, эләктерергә
счастливый бәхетле
счастье бәхет
счет һан, иҫәп
считать һанарға, иҫәпләргә
считаться иҫәпләшергә; һаналырға; иҫәпләнергә; **он считается хоршим учеником** ул яҡшы уҡыусы һанала
сшить тегергә
съедобный ашарға яраҡлы, ашарлык
съезд, курултай королтай
съездить барып килергә, барып кайтырға
съесть ашарға, ашап бөтөргә
съехать төшөргә, түбән төшөргә, шыуып төшөргә; кыйшайырға
сыграть уйнарға, уйнап алырға
сын ул; **сынок** улым
сыпать тултырырға, һалырға; һибергә, сәсергә
сырой еүеш, дымлы
сытный туклыклы
сытый тук
сюда бында, был якка

Т

табак тәмәке
таинственный серле
тайком йәшерен, һиҙҙермәй генә
тайна сер
тайный йәшерен
так шулай
также шулай ук
такой ошондай, бындай
там унда, тегендә
танец бейеү
таскать ташырға
тащить ташырға, алып барырға (килергә)
таять ирергә
твердый ҡаты; ныклы
твой, твое, твоя һинең
творить булдырырға, барлыкка килтерергә
творог эремсек
творчество ижад
тезка аҙаш
теленок быҙау
темнеть ҡарайырға; ҡараңғылаңырға
темно ҡараңғы
тень күләгә
теперь хәҙер, әле
тепло йылы
тереть ышкырға, ыуырға
терпение түҙергә, сыҙарға
терять юғалтырға
теряться юғалырға, юғалып ҡалырға
тесно тар, ҡыҫыҡ, ҡыҫтау
тесто ҡамыр
тесть ҡайны
тетерев ҡор
тетрадь дәфтәр
тетя апай; инәй
течение ағым, ағыш
течь ағырға (аҡ-), ағып ятырға
теща ҡәйнә
тигр юлбарыҫ
тире һыҙыҡ
тихий әкрен, шым
тише әкренерәк
тишина тынлыҡ
ткань туҡыма
ткать туҡырға
ткач, ткачиха туҡыусы
товарищ иптәш
тогда ул саҡта, ул ваҡытта
то есть йәғни
тоже шулай уҡ
толкать этергә, төртөргә
толковать аңлатырға, төшөндөрөргә
толковый аҡыллы, башлы; төплө
толком иплəп, рәтләп

толпа халыҡ төркөмө
толстый йыуан
только ни бары
тонкий йоҡа, нәҙек
тонуть батырға
топить I яғырға
топить II батырырға
топливо яғыулыҡ
тополь тирәк
топор балта
топорище балта һабы
топтать тапарға
торговать һатырға, һатыу итергә
торговец һатыусы
торговля һатыу, сауҙа
торжественный тантаналы
торопиться ҡабаланырға, ашығырға
тоска һағыш, һағыныу
тоскливый күңелһеҙ, һағышлы
тосковать һағынырға
тот анау
тотчас шунда уҡ
точить үткерләргә
точка нөктә; урын
точно I (*пунктуально*) нәҡ, тап, дөрөҫ
точно II кеүек, һымаҡ, шикелле
тошнить күңел болғанырға, ҡоҫҡо килергә
трава үлән
травить ағыуларға; һөсләтергә
травма яра
требовать талап итергә, һорарға
тревога шом, шомланыу
тревожить борсорға
тренировать өйрәтергә, күнектерергә
третий өсөнсө
трещать шатырҙарға
трещина ярыҡ
три өс
тридцать утыҙ
трижды өс тапҡыр
трогать (*прикасаться*) тейергә; (*начинать движение*) ҡуҙғалырға (*вызвать сочувствие*) йәлләтергә
трое өсәү
тройка өс, өслө
тропинка һуҡмаҡ
труба торба; морйә (*печная*)
труд хеҙмәт, эш
трудиться эшләргә, хеҙмәт итергә
трудность ауырлыҡ
трудный ауыр, ҡыйын
труп үлек, мәйет
трус ҡурҡаҡ
тряпка сепрәк
трясти һелкергә, һелкетергә
трястись ҡалтырарға, дерелдәргә
туда шунда, шул яҡҡа
туловище кәүҙә
тупой үтмәҫ; мәғәнәһеҙ, туң; тупой взгляд мәғәнәһеҙ ҡараш
тусклый тоноҡ
тут бында, ошонда
туча болот
тушить һүндерергә
тысяча мең
тьма ҡараңғылыҡ
тяжело ауыр
тяжелый ауыр
тяжесть ауырлыҡ
тянуть тартырға
тянуться һуҙылырға (*в длину*); дауам итергә
тяпка тәпке

У

убавить кәметергә
убегать ҡасырға, йүгереп китергә
убедить ышандырырға
убежать ҡасырға, ҡасып китергә
уберечь һаҡларға, һаҡлап алып ҡалырға
убить үлтерергә

убрать алып ҡуйырға; йыйып алырға
уважать хөрмәтләргә, хөрмәт итергә; ихтирам итергә
увеличить арттырырға, ҙурайтырға, күбәйтергә
уверенный ышаныслы
увести алып китергә
увидеть күрергә, күреп ҡалырға
увлекательный мауыҡтырғыс, ҡыҙыҡлы
увлечение мауығыу; мауыҡҡан эш (йәғни шөғөл)
увлечься бирелергә, мауығырға, мауығып китергә
увянуть һулырға
угадать белергә; алдан белергә
угаснуть һүнергә
уговорить күндерергә
угол мөйөш; сат, сатлыҡ
уголь күмер
угощение һый-хөрмәт
угостить һыйларға, ҡунаҡ итергә
угрожать ҡурҡытырға
угроза ҡурҡытыу, янау
угрюмый ҡараңғы сырайлы; ҡараңғы
удар һуғыу, сабыу, бәреү
ударение баҫым; баҫым билдәһе
ударить һуғырға (һуҡ-), тондорорға, бәрергә
удариться һуғылырға, төкөргә, бәрелергә
удаться уңышлы булырға (бөтөргә)
удача уңыш
удачный уңышлы
удержать тоторға, тотоп алырға
удивительный иҫ киткес
удивиться ғәжәпләнергә, хайран (таң) ҡалырға
удить ҡармаҡ һалырға, ҡармаҡларға
удобный уңайлы, яйлы
удобрение ашлама
удобрить ашларға, тиреҫләргә
удовольствие рәхәт, шатлыҡ, ләззәт
удочка ҡармаҡ
уехать китергә
уж туҙбаш йылан
ужалить сағырға, тешләргә
ужас ҡот осҡос, ҡурҡыныс
уже инде
ужин киске аш
уздечка йүгән
узел төйөн
узкий тар
узнать белергә, белешергә
узор биҙәк
уйти китергә, сығып китергә
указать матурларға, биҙәргә
украшение биҙәү, матурлау әйберҙәре (йәки нәмәләре)
укрепить ҡапларға, ябырға; йәшерергә
укрыться ябынырға, ҡапланырға
уксус һеркә
укусить тешләргә
улей умарта
улететь осоп китергә
улечься ятырға
улица урам
уложить һалырға, яткырырға
улучшить яҡшыртырға
улыбаться йылмайырға, көлөмһөрәргә
улыбка йылмайыу
ум аҡыл
умелый оҫта
уменьшить бәләкәйләтергә, кәметергә, аҙайтырға
умереть үлергә, вафат булырға
уметь белергә, булдыра алырға
умный аҡыллы, башлы
умыться йыуынырға
унести алып китергә
унизить кәмһетергә, хурларға
уничтожить юҡ итергә, бөтөрөргә
унывать моңайырға, бойоғорға, күңел төшөрөргә

упасть ҡоларға, йығылырға, ауырға
уплатить түләргә
уплыть йөҙөп китергә; әкрен генә китергә
упомянуть иҫкә (йәки телгә) алырға, иҫкә төшөрөргә
упорный ныҡыш, ныҡышмалы
употребить ҡулланырға, файҙаланырға
управлять идара итергә, етәкселек итергә
упражнение күнегеү, күнекмә
упрекать шелтәләргә, үпкә белдерергә
упрямиться киреләнергә
упрямый кире, үҙһүҙле, тиҫкәре
ураган ҡойон, көслө дауыл
уровень кимәл
уровнять тигеҙләргә
урожай уңыш
урок дәрес
уронить төшөрөп ебәрергә, ысҡындырып ебәрергә
усвоить көсәйтергә
ускакать һикерә-һикерә китергә; тиҙ генә китеп барырға
ускорить тиҙләтергә
условие шарт, талап
услышать ишетергә
уснуть йоҡларға, йоҡлап китергә
успеть өлгөрөргә, етешергә
успех уңышлы
успокоить тынысландырырға, йыуатырға
усталый арыған
установить урынлаштырырға, ҡуйырға
устареть иҫкерергә
устать арырға, талырға
устойчивый тотороҡло, ныҡ
устроить ойоштторорға; рәтләргә
усы мыйыҡ
утащить һөйрәп алып китергә; урларға, урлап китергә
утверждать раҫларға
утка өйрәк
утонуть батырға
уточнить асыҡларға
утренний иртәнге
утро иртә
утром иртә менән, иртәнсәк
ухаживать ҡарарға
ухо ҡолаҡ
уход I китеү
уход II ҡарау
уцелеть имен (иҫән) ҡалырға
участвовать ҡатнашырға
участник ҡатнашыусы
участь яҙмыш
учащийся уҡыусы
учеба уҡыу
учебник дәреслек
ученик, ученица, учащийся уҡыусы
ученый ғалим
учесть иғтибарға алырға; иҫәпкә алырға
учитель уҡытыусы
учить өйрәтергә, уҡытырға
учиться өйрәнергә, уҡырға
ущерб зарар, зыян
ущипнуть семтергә
уютный уңайлы, йыйнаҡ
уяснить асыҡларға

Ф

фальшивый ялған
фартук алъяпҡыс
фиалка миләүшә
филин ябалаҡ
финик хөрмә
фрагмент өҙөк
фрукты емеш
фундамент нигеҙ

Х

хамство оятһыҙлыҡ
хаос тәртипһеҙлек

характер холоҡ, тәбиғәт
хвалить маҡтарға
хватать эләктерергә, эләктереп алырға
хвататься тотонорға, йәбешергә
хватить етергә
хвость ҡойроҡ
хитрить хәйләләргә, хәйлә ҡорорға
хитрый хәйләкәр
хищник йыртҡыс
хладнокровный һалҡын ҡанлы, тыныс
хлеб икмәк
хлопать (аплодировать) сәпәкәйләргә, ҡул сабырға
хлопок мамыҡ
хлопотать юлларға, ҡайғыртырға, хәстәрләргә
хлопоты мәшәҡәт
ходить йөрөргә, барырға
ходьба йөрөү
хозяин хужа, эйә
хозяйничать хужалыҡ итергә, хужа булырға
хозяйство хужалыҡ
холм ҡалҡыулыҡ
холод һыуыҡ, һалҡын
холодильник һыуытҡыс
холодно һыуыҡ, һалҡын
холостой буйҙаҡ
хоронить ерләргә, күмергә
хороший яҡшы, һәйбәт
хотеть теләргә
хоть булһа ла, ҡарамаҫтан
хохотать шарҡылдап (ҡысҡырып) көләргә
храбрый батыр, ҡыйыу
хранить һаҡларға, тоторға
хромать аҡһарға, сатанларға
хромой сатан, аҡһаҡ
худеть ябығырға
художественный матур, нәфис
худой ябыҡ, арыҡ
хуже яманыраҡ, насарыраҡ

Ц

цапля селән
царапать тырнарға
царь батша
цвести сәскә атырға
цвет I төҫ; **красный цвет** ҡыҙыл төҫ
цвет II, цветок сәскә
цветной төҫлө
цветок сәскә, гөл
целебный шифалы, файҙалы
целиком тулыһынса, бөтөн көйө, бөткәнсә
целиться төҙәргә, тоҫҡарға
целовать үбергә (үп-)
целый тулы, бөтөн
цель маҡсат, моратх, теләк
цельный бөтөн
цена баһа, хаҡ
ценить баһаларға, баһа бирергә, хаҡ ҡуйырға
ценный ҡиммәтле
центр үҙәк
центральный үҙәк, үҙәктәге
цепочка сылбыр
цепь сынйыр; **железная цепь** тимер сынйыр
церковь сиркәү
цитата өҙөмтә
цифра һан
цыпленок себеш

Ч

чаепитие сәй эсеү
чай сәй
чайка аҡсарлаҡ
чайная сәйхана
час сәғәт
часовой һаҡсы
частенько йыш ҡына
частица *грам.* киҫәксә
частный айырым, хосуси, шәхси
частушка таҡмаҡ

частый, часто йыш
часть өлөш, киҫәк, бүлек
часы сәғәт
чашка сынаяҡ
чей кемдеке, кемдең
человек кеше, әҙәм
человечество кешелек донъяһы
чепуха юҡ нәмә, буш һүҙ
червь, червяк селәүсен
через аша, арҡыры
черемуха муйыл
черепаха гөбөргәйел
чересчур артыҡ
черешня һары сейә
черновик ҡаралама
черный (*о цвете*) ҡара; (*темный*) ҡараңғы
черствый ҡатҡан, иҫкергән
черт шайтан
чертить һыҙырға
чеснок һарымһаҡ
честный намыҫлы, тоғро, ғәҙел
честь намыҫ
четверг кесаҙна
четверка, четыре (*отметка*) дүрт, дүртле билдәһе
четвертый дүртенсе
четверть сирек, дүрттән бер
четкий асыҡ
чинить (*исправить*) төҙәтергә, йүнәтергә, ямарға
число һан
чистить таҙартырға
чисто таҙа, саф
чистота таҙалыҡ, сафлыҡ
читатель уҡыусы
читать уҡырға
чтить хөрмәтләргә
что нәмә, ни
чтоб, чтобы өсөн
чувство тойғо, хис
чувствовать һиҙергә, тойорға
чудесный ғәжәп, иҫ киткес
чудной сәйер, әкәмәт
чудо мөғжизә
чужой сит, ят; башҡа
чулки ойоҡ
чуткий һиҙгер; һаҡ, уяу
чуть саҡ-саҡ, саҡ ҡына
чучело ҡараҫҡы
чуять һиҙергә, тойорға

Ш

шаг аҙым
шагнуть (шагать) атларға
шагом атлап, аҙымлап
шакал сүл бүреһе
шалить шаярырға
шалун шуҡ, шаян
шапка бүрек, кәпәс
швырять ырғытырға, атып бәрергә
шевелить ҡыбырлатырға, ҡыймылдатырға, ҡуҙғатырға
шелестеть ҡыштырларға, шыптырларға
шелк ебәк
шелуха ҡабыҡ
шептать шыбырларға, бышылдарға
шерсть йөн
шест колға
шестнадцать ун алты
шесть алты
шестьдесят алтмыш
шея муйын, үңәс
шило беҙ
шипеть ыҫылдарға, ышылдарға
широкий киң, яҫы; иңле
шить тегергә
шишка шешек, шеш, күбеү
шквал дауыл
школа мәктәп
школьник, школьница уҡыусы
шкура тире
шмель иңкеш
шов йөй
шорох ҡыштырҙау
шрам яра эҙе, йөй
штора пәрҙә

шторм дауыл
штука дана; баш, бөртөк
шуба тун
шум тауыш, шау-шыу
шуметь тауышланырға, шауларға
шумно тауыш, шау-шыу
шуршать кыштырларға
шустрый сос, теремек
шутить шаяртырға
шутка уйын, шаяртыу
шутя шаярып ҡына

Щ

щавель ҡуҙғалаҡ
щадить һаҡларға, йәлләргә
щедрый йомарт
щека яңаҡ
щекотать кытыкларға
щель ярык
щенок көсөк
щепка юнышҡы
щипать семтергә; суҡырға
щипсы кыҫҡыс
щит калкан
щука суртан
щуриться күҙ кыҫырға

Э

экзамен имтихан; һынау
экономика иктисад
экономить һаҡ тоторға
экономический иктисади
эксперимент тәжрибә
экстренный ашығыс, кисектер-
геһеҙ
эмоция хис, тойғо
энергия көс, кеүәт
эпоха дәүер, заман, осор
эта, этот был, ошо
этаж кат
это был
эхо яңғыраҡ, шаңдау

Ю

юг көньяҡ
юго-восточный көньяҡ-көнсығыш
юго-запад көньяк-көнбайыш
юность йәшлек, йәш сак
юноша үҫмер, йәш егет
юный йәш
юрта тирмә

Я

яблоко алма
яблоня алмағас
явиться килергә, килеп сығырға (сыҡ-)
явление күренеш
являться булып торорға (һаналырға)
явный асыктан-асык
ягненок бәрәс
ягода еләк
яд ағыу
ядовитый ағыулы
язык тел
языкознание тел белеме, тел ғилеме
яйцо йомортка
яма соҡор
январь ғинуар
янтарь гәрәбә
яркий якты, яп-якты
яростный асыулы
ярость асыу
ясно асык; якты
ясный асык
ястреб карсығa
ячмень арпа
ящерица кеҫәртке
ящик йәшник, тартма

БАШКИРСКО-РУССКИЙ РАЗГОВОРНИК

БАШКОРТСА-УРЫҪСА ҺӨЙЛӘШЕҮ

I. МӨРӘЖӘҒӘТ ҺҮҘҘӘРЕ
ОБРАЩЕНИЯ

Ҡәҙерле дуҫтар! — Дорогие друзья!

Хөрмәтле хеҙмәттәштәр! — Уважаемые коллеги!

Иптәштәр! — Товарищи!

Әфәнделәр! — Господа!

... әфәнде! — Господин ...!

... ханым! — Госпожа ...!

Егеттәр! Йәш кешеләр! — Ребята! Молодые люди!

Балалар! — Дети!

Әсәй! Әсәкәйем! — Мама! Мамочка!

Атай! Атаҡайым! — Папа! Папочка!

Өләсәй! — Бабушка! Бабуля!

Олатай! — Дедушка!

СӘЛӘМЛӘШЕҮ
ПРИВЕТСТВИЕ

Һаумыһығыҙ! — Здравствуйте!

Хәйерле иртә! — Доброе утро!

Хәйерле көн! — Добрый день!

Хәйерле киҫ! — Добрый вечер!

Сәләм! — Привет!

Һеҙҙе күреүемә шатмын! — Рад(а) Вас видеть!

Һеҙ нисек йәшәйһегеҙ? — Как поживаете?

Эштәрегеҙ нисек? — Как дела?

Һеҙҙең һаулығығыҙ нисек? — Как Ваше здоровье?

Хәлдәрегеҙ нисек? — Как поживаете?

Ғаиләгеҙ ни хәлдә? — Как Ваша семья?

Рәхим итегеҙ! — Добро пожаловать!

ТАНЫШЫУ
ЗНАКОМСТВО

Һеҙҙең менән танышырға рөхсәт итегеҙ! — Позвольте представиться!

Минең исемем Загир Давлетов. — Меня зовут Загир Давлетов.

Һеҙҙең менән танышыуға бик шатмын. — Очень рад(а) с Вами познакомиться.

Минең дуҫым (ирем, катыным) менән таныштырырға рөхсәт итегеҙ! — Разрешите представить моего друга (мужа, жену)!

Мине Һеҙҙең дуҫығыҙ менән таныштырығыҙ әле! — Познакомьте меня с Вашим другом!

Һеҙҙе ... менән таныштырырға рөхсәт итегеҙ! — Позвольте познакомить Вас с ...!

Исемегеҙҙе белергә мөмкинме? — Позвольте узнать, как Вас зовут?

Һеҙҙең исемегеҙ кем? — Как Вас зовут?

Һеҙҙең турала мин күп ишеткәнем бар. — Я много слышал о Вас.

ҺОРАУ, ҮТЕНЕС

ПРОСЬБА

Зинһар, керегеҙ! — Пожалуйста, заходите!

Тәҙрәне асығыҙсы! — Пожалуйста, откройте окно!

Миңә китап бирегеҙсе! — Дайте мне книгу, пожалуйста!

Китергә рөхсәт итегеҙ? — Разрешите идти?

Инергә мөмкинме? — Можно войти?

Һуңламағыҙ! — Не опаздывайте!

Минең хатымды ебәрә алмаҫһығыҙмы? — Не могли бы Вы отправить мое письмо?

Рәхим итеп юл күрһәтегеҙсе! — Будьте любезны, покажите мне дорогу!

Минең ярҙам итеүемә һеҙ ҡаршы түгелме? — Вы не возражаете, если я Вам помогу?

Зинһар, онота күрмәгеҙ! — Пожалуйста, не забудьте!

Был ҡәләмде алырға мөмкинме? — Можно мне взять этот карандаш?

Мин ял итер инем, сәй эсер инем. — Мне бы хотелось попить чаю.

РӘХМӘТ ҺҮҘҘӘРЕ

БЛАГОДАРНОСТЬ

Рәхмәт. — Спасибо.

Ҙур рәхмәт. — Большое спасибо.

Килгәнегеҙ өсөн рәхмәт! — Спасибо, что пришли!

Рәхмәт әйтмәһәгеҙ ҙә була! — Не стоит благодарности!

Мин һеҙгә бик рәхмәтлемен! — Я Вам очень благодарен!

Мин һеҙгә бик бурыслымын. — Я Вам очень обязан.

Рәхмәтемде белдерер өсөн һүҙҙәр етмәй. — Не знаю, как мне Вас благодарить!

Һеҙ яҡшы күңелле. — Вы очень добры.

Мин бик ҡәнәғәтмен. — Я очень доволен.

Һеҙгә оҡшағанға бик шатмын. — Рад(а), что Вам понравилось.

ҒӘФҮ ҮТЕНЕҮ

ИЗВИНЕНИЕ

Зинһар өсөн, ғәфү итегеҙ! — Извините, пожалуйста!

Ғәфү итегеҙ! — Простите!

Ғәфү үтенәм! — Прошу прощения!

Һуңлағаным өсөн ғәфү итегеҙ! — Извините, что я опоздал(а)!

Һеҙҙе бүлдергәнем өсөн ғәфү итегеҙ! — Простите, что перебиваю Вас!

Һеҙҙе тоткарлаған өсөн ғәфү итегеҙ! — Извините, что задерживаю Вас!

Зинһар, асыуланмағыҙ! — Пожалуйста, не сердитесь!

Һеҙҙе көттөргәнем өсөн ғәфү итегеҙ! — Извините за задержку.

Ҡамасаулағаным өсөн ғәфү итегеҙ! — Извините, что беспокою вас.

Ғәфү итегеҙ, мин һеҙҙе рәнйетергә теләмәгәйнем! — Извините, я не хотел Вас обидеть!
Бик йәл! — Очень жаль!
Беҙ ғәфү үтенәбеҙ. — Мы приносим свои извинения.

ТЫНЫСЛАНДЫРЫУ
УТЕШЕНИЕ

Һеҙ ғәйепле түгел. — Вы не виноваты.
Бер нәмә лә эшләп булмай! — Ничего не поделаешь!
Был турала иҫегеҙгә төшөрмәгеҙ! — Не вспоминайте об этом!
Төшөнкөлөккә бирелмәгеҙ! — Не падайте духом!
Ҡыҙғаныс! — Я очень сожалею!
Бөтәһе лә һәйбәт булыр! — Все будет хорошо!
Йә, йә, ҡайғырмағыҙ! — Ну, ну, не огорчайтесь!

АЛДАН ИҪКӘРТЕҮ
ПРЕДОСТЕРЕЖЕНИЕ

Һаҡ булығыҙ! — Будьте осторожны!
Һаҡ булығыҙ, баҫҡыс! — Осторожно, ступенька!
Тотоноғоҙ! — Держитесь!
Паспорттарығыҙҙы онотмағыҙ!— Не забудьте ваши паспорта!
Дәрестәрҙе калдырмаһағыҙ яҡшыраҡ булыр ине! — Вам бы лучше не пропускать занятия!

МАҠТАУ ҺҮҘҘӘРЕ
КОМПЛИМЕНТЫ

Һеҙҙең өйөгөҙ бик күркәм! — У вас прекрасный дом!
Һеҙгә оҡшаймы? — Вам нравится?
Һеҙгә оҡшағаны өсөн мин бик шатмын! — Рад(а), что Вам понравилось!
Ул бик сибәр ҡыҙ! — Она прелестная девушка!
Ул бик матур егет. — Он симпатичный парень!
Һеҙ шундай эш һөйөүсән! — Вы так трудолюбивы!
Ул аш-һыуҙы оҫта әҙерләй! — Она прекрасно готовит!
Ниндәй тәмле бәлеш! — Какой вкусный пирог!
Һеҙҙең күлдәгегеҙ бик матур! — Какое на Вас красивое платье!
Һеҙгә ул бик килешә! — Оно Вам очень идет!

ХУПЛАУ
ОДОБРЕНИЕ

Яҡшы фекер (уй)! — Хорошая мысль!
Бик шәп! — Замечательно!
Бик яҡшы! Бик һәйбәт! — Превосходно!
Дөрөҫ! — Правильно!
Яҡшы эшләнгән! — Здо́рово!
Һеҙҙең яҡтан төплө уйланылған. — Разумно с Вашей стороны!

РИЗАЛЫҠ БЕЛДЕРЕҮ
СОГЛАСИЕ

Әлбиттә. — Конечно.
Мин һеҙҙең менән риза. — Я с Вами согласен.
Һеҙ хаҡлы. — Вы правы.
Мин дә шулай уйлайым. — Я думаю так же.
Нәҡ шулай. — Именно так.
Дөп-дөрөҫ. —Совершенно верно.
Яҡшы. — Хорошо.

Ҙур теләк менән. — С удовольствием.
Беҙ каршы түгелбеҙ. — Мы не против.
Бик яҡшы. — Очень хорошо.
Һеҙҙең тәкдимегеҙ беҙҙе кәнәғәтләндерә. — Ваше предложение нас устраивает.
Һис шикһеҙ. — Несомненно.
Әлбиттә. — Разумеется.
Мөмкин. Ярай. — Можно. Ладно.
Шатланып. — С радостью.
Рәхим итегеҙ. — Пожалуйста.
Эйе, был дөрөҫ. — Да, это правда.
Килештек. — Договорились.

ХУПЛАМАУ
НЕОДОБРЕНИЕ

Үҙегеҙ ғәйепле! — Сами виноваты!
Был һеҙҙең хата! — Это Ваша ошибка!
Һеҙгә оят булырға тейеш! — Вам должно быть стыдно!
Уйлап кына ҡара! — Подумать только!
Нисек кулығыҙ барҙы?! — Как Вы могли?!
Был һеҙҙең яҡтан аҡылһыҙлыҡ! — Это было очень неразумно с Вашей стороны!
Һеҙгә быны эшләргә кәрәкмәҫ ине! — Вам не следовало этого делать!
Ошондай ахмаҡлыҡ әйтергә! — Сказать такую глупость!

РИЗА БУЛМАУ, КИРЕ ҠАҒЫУ
НЕСОГЛАСИЕ, ОТКАЗ

Мин һеҙҙең менән килешмәйем. — Я не согласен с Вами.
Һеҙ яңылышаһығыҙ. — Вы ошибаетесь.
Һис тә улай түгел. — Ничего подобного.
Мин улай әйтмәҫ инем. — Я бы этого не сказал.
Мин баш тартам. — Я отказываюсь.
Беҙ каршыбыҙ. — Мы против.
Беҙ теләмәйбеҙ. — Мы не хотим.
Мин булдыра алмам. — Я не смогу.
Кәрәкмәй. — Не надо.
Был мөмкин түгел. — Это невозможно.
Ярамай. — Нельзя.
Мин белмәйем. — Я не знаю.
Юҡ, был беҙгә бармай. — Нам это не подходит.
Дөрөҫ түгел. — Неверно.
Киреһенсә. — Наоборот.
Ғәфү итегеҙ, мин икенсе төрлө уйлайым. — Простите, но я думаю иначе.

САКЫРЫУ
ПРИГЛАШЕНИЕ

Һез бөгөн кис буш булаһығыҙмы? — Вы свободны сегодня вечером?
Эйе, буш булам. — Да, свободна (ден).
Театрға барырға теләмәйһегеҙме? — Не хотите пойти в театр?
Бик яҡшы булыр ине. — Это было бы очень приятно.
Беҙ һеҙҙе киноға сакырабыҙ. — Мы приглашаем вас в кино.
Әйҙәгеҙ беҙҙең менән барайык! — Пойдемте с нами!
Кайҙа (касан) осрашабыҙ? — Где (когда) мы встретимся?

Һеҙгә был ваҡыт уңайлымы? — Вас устраивает это время?

Рәхмәт, ләкин был ваҡытта мин буш булмайым! — Спасибо, но в это время я буду занят.

Һеҙҙе бейеүгә саҡырырға мөмкинме? — Можно пригласить Вас на танец?

Һеҙ саф һауала йөрөп килергә теләйһегеҙме? — Хотите пойти на прогулку?

Ҙур теләк менән. — С удовольствием.

Һеҙ ял көндәрендә нимә эшләйһегеҙ? — Что Вы делаете в выходные?

Пляжға барабыҙмы? — Пойдем на пляж?

Бик яҡшы булыр ине. — Было бы очень хорошо.

Шәмбе көндә нимә эшләргә уйлайһығыҙ? — Какие у вас планы на субботу?

Беҙгә ҡунаҡҡа килегеҙ! — Приходите к нам в гости!

Юҡ, килә алмайым. — Нет, я не смогу прийти.

Саҡырыуығыҙҙы шатланып ҡабул итәм. — С радостью принимаю Ваше приглашение.

Иртәгә осрашайыҡ әле! — Давайте встретимся завтра!

Беҙгә киләһе йыл тағы ла килегеҙ! — Приезжайте к нам в следующем году!

КОТЛАУҘАР
ПОЗДРАВЛЕНИЯ

Байрам менән ҡотлайбыҙ! — Поздравляем с праздником!

Һеҙҙе ҡотлайбыҙ! — Поздравляем Вас!

Рәхмәт, һеҙҙе лә. — Спасибо, и Вас также.

Яңы йыл менән! — С Новым годом!

Тыуған көнөгөҙ ҡотло булһын! — Поздравляем с днем рождения!

Никах менән ҡотлайбыҙ! — Поздравляем с днем бракосочетания!

Еңеү көнө менән! — С днем Победы!

1 Май байрамы менән! — С праздником 1 Мая!

Уңыштарығыҙ менән! — Поздравляю Вас с успехом!

Бәхетле булығыҙ! — Будьте счастливы!

Тиҙерәк һауығығыҙ (сәләмәтләнегеҙ)! — Выздоравливайте скорее!

Байрамығыҙ күңелле үтһен! — Желаю Вам приятно провести праздник!

Һеҙгә бәхет теләйем! — Желаю Вам счастья!

Күңелле ял итегеҙ! — Счастливо отдохнуть!

Һеҙгә уңыштар теләйем! — Желаю Вам успехов!

ТӘҠДИМДӘР, ҮТЕНЕСТӘР
ПРЕДЛОЖЕНИЯ, ПРОСЬБЫ

Ҡара(ғыҙ)! — Смотри(те)!

Тыңла(ғыҙ)! — Слушай(те)!

Шаулама(ғыҙ)! — Не шуми(те)!

Ин(егеҙ)! — Войди(те)!

Килегеҙ бында! — Подойдите сюда!

Киттек! — Пошли! Пойдем!

Кит(егеҙ)! — Уходи(те)!

Туҡтатығыҙ! — Прекратите!

Башлайыҡ! — Начнем!

Миңә шылтырат(ығыҙ)! — Позвони(те) мне.

Һаҡ бул(ығыҙ)! — Будь(те) осторожны!

Ваҡытты әрәм итмә(геҙ)! — Не трать(те) время!

Ял итәйек! — Отдохнем!

Көтөп тороғоҙ! — Подождите!

Тегендә бар(ығыҙ)! — Иди(те) туда!

Камасауламағыҙ! — Не мешайте!

Китмә(геҙ)! — Не уходи(те)!

Онотма(ғыҙ)! — Не забудь(те)!

Һуңлама(ғыҙ)! — Не опоздай(те)!

Ҡабатла(ғыҙ)! — Повтори(те)!

Миңә күрһәтегеҙ ... — Покажите мне ...

ХУШЛАШЫУ
ПРОЩАНИЕ

Һау булығыҙ! — До свидания!

Хушығыҙ! — До свидания!

Хуш булығыҙ! — Прощайте!

Осрашҡанға тиклем! — До встречи!

Иртәгәгә тиклем! — До завтра!

Тиҙҙән осрашҡанға тиклем! — До скорой встречи!

Кискә тиклем! — До вечера!

Киләһе йылда осрашҡанға тиклем! — До встречи в следующем году!

Осрашҡанға тиклем! — До встречи!

Һау булығыҙ! — Всего доброго!

Тыныс йоҡо! — Спокойной ночи!

Хәйерле юл! — Счастливого пути!

Уңыш теләйем! — Удачи Вам!

Яңынан осрашҡанға тиклем! — До новых встреч!

Хәҙергә! — Пока!

Ғаиләгеҙгә сәләм әйтегеҙ! — Передайте привет Вашей семье!

Динәгә сәләм тапшырығыҙ! — Передайте привет Дине!

Нәфисәгә сәләм! — Привет Нафисе!

Фәриткә сәләм әйтегеҙ! — Передайте привет Фариту.

Миңә китергә кәрәк. — Мне надо идти.

Китергә ваҡыт. — Пора уходить.

Беҙгә тағы ла килегеҙ! — Приезжайте к нам еще!

Беҙҙе онотмағыҙ! — Не забывайте нас!

II. ШӘХСИ МӘҒЛҮМӘТТӘР
ЛИЧНЫЕ ДАННЫЕ

КЕШЕ. УНЫҢ ТЫШҠЫ КИӘФӘТЕ
ЧЕЛОВЕК. ЕГО ВНЕШНОСТЬ

Ул оҙон буйлы (тәпәш, уртаса буйлы). — Он (она) высокий(ая) (невысокий(ая), среднего роста).

Уның күҙҙәре ниндәй төҫтә? — Какого цвета его (ее) глаза?

Уның күҙҙәре ҡара (зәңгәр, һоро, йәшел). — У него (нее) черные (синие, серые, зеленые) глаза.

Уның сәсе ниндәй төҫтә? — Какого цвета его (ее) волосы?

Уның сәсе ҡара (ҡорән, ағарған, һары). — У него (нее) черные (каштановые, седые, светлые) волосы.

Уның сәсе турамы әллә бөҙрәме? — У него (нее) прямые или кудрявые волосы?

Уның танауы тура (оҙон, йәмшек). — У него (нее) нос прямой (длинный, курносый).

Ул һөйкөмлө ҡыҙ. — Она симпатичная девушка.

Ул оҙон буйлы һәм киң яурынлы. — Он высокий и широкоплечий.

Уның йылмайыуы бик яғымлы. — У него милая улыбка.

Һеҙҙең улығыҙ үҙегеҙгә оҡшаған. — Ваш сын похож на Вас.

ЙӘШ
ВОЗРАСТ

Һеҙгә нисә йәш? — Сколько Вам лет?

Миңә егерме туғыҙ (ун алты) йәш. — Мне двадцать девять (шестнадцать) лет.

Һеҙҙең әсәйегеҙгә нисә йәш? — Сколько лет Вашей матери?

Уға ҡырҡ биш (алтмыш ете) йәш. — Ей сорок пять (шестьдесят семь) лет.

Һеҙҙең ҡыҙығыҙға (улығыҙға) нисә йәш? — Сколько лет Вашей дочери (сыну)?

Уға өс (ун) йәш. — Ей (ему) три (десять).

Һеҙ ҡайһы йылда тыуғанһығыҙ? — В каком году Вы родились?

Мин мең туғыҙ йөҙ илленсе йылда тыуғанмын. — Я родился в 1950 году.

Ул мең туғыҙ йөҙ алтмыш дүртенсе йылдың март айында тыуған. — Он родился в марте 1964 года.

Ҡыҙығыҙ (улығыҙ) ҡайһы йылда тыуған? — Когда родилась(ся) Ваша дочь (сын)?

Ул бер мең туғыҙ йөҙ етмеш туғыҙынсы йылдың ун икенсе августында тыуған. — Он(а) родился(ась) двенадцатого августа 1979 года.

Миңә тиҙҙән ун һигеҙ йәш тула. — Мне скоро исполнится восемнадцать лет.

Кем йәшерәк (олораҡ)? — Кто моложе (старше)?

Мин ике йәшкә йәшерәк (биш йәшкә олораҡ). — Я на два года моложе (на пять лет старше).

Беҙ йәштәштәр. — Мы ровесники.

Улар — игеҙәктәр. — Они близнецы.

Ул йәш (оло) күренә. — Он(а) выглядит моложе (старше) своих лет.

ПРОФЕССИЯ
ПРОФЕССИЯ

Һеҙ эшләйһегеҙме? — Вы работаете?

Мин эшләйем (эшләмәйем). — Я (не) работаю.

Һеҙ кем булып эшләйһегеҙ? — Кем Вы работаете?

Мин уҡытыусы. — Я учитель.

Беҙ хеҙмәттәштәр. — Мы коллеги.

Һеҙҙең ирегеҙ (ҡатынығыҙ) кем булып эшләй? — Кем работает Ваш муж (жена)?

Минең ирем эшсе. — Мой муж рабочий.

Минең ҡатыным хужабикә. — Моя жена домохозяйка.

Мин эшемде бик яратам. — Я очень люблю свою работу.

Миңә эшем оҡшай. — Мне нравится моя работа.

Һеҙҙең һөнәрегеҙ ниндәй? — Какая у Вас профессия?

Мин төҙөүсе (рәссам, китапханасы, тел белгесе). — Я строитель (художник, библиотекарь, языковед).

Ул яҙыусы (ғалим, хәбәрсе, нефтсе). — Он писатель (ученый, корреспондент, нефтяник).

Һеҙ кайҙа эшләйһегеҙ? — Где Вы работаете?

Мин заводта (банкыла, институтта, «ашығыс ярҙам»да) эшләйем. — Я работаю на заводе (в банке, институте, «скорой помощи»).

Һеҙ үҙегеҙҙең һөнәрегеҙ буйынса күптән эшләйһегеҙме? — Давно Вы работаете по своей специальности?

Күпме акса алаһығыҙ? — Сколько Вы зарабатываете?

Һеҙ пенсияламы? — Вы на пенсии?

ЙӘШӘҮ УРЫНЫ
МЕСТОЖИТЕЛЬСТВО

Һеҙ кайҙан килдегеҙ? — Откуда Вы?

Һеҙ кайҙа йәшәйһегеҙ? — Где Вы живете?

Ниндәй калала йәшәйһегеҙ? — В каком городе Вы живете?

Мин ауылда йәшәйем. — Я живу в деревне.

Мин ... калаһында йәшәйем. — Я живу в городе ... .

Ниндәй урамда йәшәйһегеҙ? — На какой улице вы живете?

Мин Кейекбаев урамында йәшәйем. — Я живу на улице Киекбаева.

Ниндәй һанлы йортта йәшәйһегеҙ? — Какой номер Вашего дома?

Ниндәй һанлы фатирҙа йәшәйһегеҙ? — Какой номер Вашей квартиры?

Мин ун етенсе һанлы йортта, алтынсы һанлы фатирҙа торам. — Я живу в доме № 17, в квартире № 6.

Һеҙ нисәнсе катта йәшәйһегеҙ (тораһығыҙ)? — На каком этаже Вы живете?

Мин өсөнсө катта йәшәйем (торам). — Я живу на третьем этаже.

МӘКТӘП
ШКОЛА

Был урта мәктәпме әллә башланғысмы? — Это начальная или средняя школа?

Был махсус мәктәп. Унда күп фәндәрҙе инглиз телендә укыталар. — Это спецшкола с преподаванием ряда предметов на английском языке.

Беҙҙең мәктәптә бер мең укыусы укый. — В нашей школе тысяча учащихся.

Һеҙҙең синыфта нисә укыусы? — Сколько учеников в вашем классе?

Беҙҙең синыфта утыҙ укыусы. — В нашем классе тридцать учеников.

Һин нисек укыйһың? — Как ты учишься?

Миңә тарих менән инглиз теле еңел бирелә. — Мне легко даются история и английский язык.

Уҡыу йылы ҡасан башлана? — Когда начинается учебный год?

Йәйге (ҡышҡы) каникулдар ҡасан башлана? — Когда начинаются летние (зимние) каникулы?

Йәйге каникулдар июндә башлана. — Летние каникулы начинаются в июне.

Ҡышҡы каникулдар ғинуарҙа башлана. — Зимние каникулы начинаются в январе.

Дәрестәр ҡасан башлана? — Когда начинаются занятия?

Дәрестәр туғыҙынсы яртыла башлана. — Занятия начинаются в половине девятого.

Бөгөн һеҙҙең нисә дәрес була? — Сколько уроков у вас сегодня?

Мине директор бүлмәһенә алып барығыҙ. — Проведите меня в кабинет директора.

Уҡытыусылар бүлмәһенә нисек үтергә? — Как пройти в учительскую?

Мин уҡыу-уҡытыу эштәре мөдире менән һөйләшергә теләйем. — Я хочу поговорить с завучем.

Физика кабинеты ҡайҙа? — Где находится кабинет физики?

Һин нисәнсе синыфта уҡыйһың? — В каком классе ты учишься?

Мин алтынсы (унынсы) синыфта уҡыйым. — Я учусь в шестом (десятом) классе.

ДӘРЕС
УРОК

Һаумыһығыҙ, балалар! — Здравствуйте, ребята!

Ултырығыҙ! — Садитесь!

Бөгөн кем дежур? — Кто сегодня дежурит?

Синыфта кем юҡ? — Кто отсутствует?

Дәрескә бөтәһе лә килгән. — На занятие пришли все.

Синыфта Ләйсән Валеева юҡ. — В классе нет Ляйсан Валеевой.

Уға нимә булған? — Что с ней?

Ул ауырый. — Она болеет.

Дәресте башлайбыҙ. — Начинаем урок.

Өйгә ниндәй эш бирелгән ине? — Что было задано на дом?

Кем өйгә эшен эшләмәне? — Кто не сделал домашнее задание?

Беҙ бөтәбеҙ ҙә өйгә эште эшләнек. — Мы все выполнили домашнее задание.

Мин өйгә эште эшләмәнем. — Я не выполнила домашнее задание.

Ни өсөн һин өйгә эште эшләмәнең? — Почему ты не сделала домашнее задание?

Мин уны аңламаным. — Я его не поняла.

Мин үткән дәрестә булманым. — Меня не было на прошлом занятии.

Мин ауырыным. — Я болела.

Был эште алдағы дәрескә эшләрһең. — К следующему занятию выполнишь это задание.

Хәҙер беҙ үткән теманы ҡабатларбыҙ. — Сейчас мы повторим прошлую тему.

Кем яуап бирә? — Кто будет отвечать?

Һин яуап бирә алаһыңмы? — Ты можешь ответить?

Ҡул күтәрегеҙ! — Поднимите руки!

Таҡтаға сыҡ! — Иди к доске!
Дөрөҫ яҙ! — Пиши правильно!
Таҡтаны һөрт! — Сотри с доски!
Шәберәк (яйыраҡ) яуап бир! — Отвечай быстрее (медленнее)!
Бында хата ҡайҙа? — Где здесь ошибка?
Кем хатаны төҙәтә? — Кто исправит ошибку?
Тағы бер тапҡыр ҡабатла! — Повтори еще раз!
Бөгөн беҙ диктант яҙабыҙ (контроль эш эшләйбеҙ). — Сегодня мы будем писать диктант (контрольную работу).
Иғтибар менән тыңлағыҙ! — Слушайте внимательно!
Һеҙгә бөтәһе лә аңлашыламы? — Вам все понятно?
Һин быны аңлайһыңмы? — Ты это понимаешь?
Мин аңламайым. — Я не понимаю.
Мин был теманы тағы бер аңлатырмын. — Я объясню эту тему еще раз.
Өйгә эште яҙып алығыҙ! — Запишите домашнее задание.
Дәрес бөтмәне әле. — Урок еще не закончился.
Дәрес бөтөргә ике минут ҡалды. — До конца урока осталось две минуты.
Дәрес бөттө. — Урок окончен!
Сәғәт етелә ата-әсәләр йыйылышы була. — В семь часов состоится родительское собрание.
Һинең атайың (әсәйең) сәғәт өскә мәктәпкә килһен. — Пусть твой отец (мать) придет к 3 часам в школу.
Һау булығыҙ! — До свиданья!

КИТАПХАНА
БИБЛИОТЕКА

Китапханаға нисек барырға? — Как пройти в библиотеку?
Яҡын тирәлә китапхана бармы? — Где ближайшая библиотека?
Китапхана мөйөштән боролғас та. — Библиотека за углом.
Һеҙҙең китапханала уҡыу залы бармы? — В вашей библиотеке есть читальный зал?
Һеҙҙә белешмә әҙәбиәт ҡайҙа? — Где у вас справочная литература?
Мине белешмәләр ҡыҙыҡһындыра. — Меня интересуют справочники.
Мин уҡыусы билеты алырға теләйем. — Я хочу получить читательский билет.
Бланкыны тултырығыҙ әле, зинһар. — Заполните бланк, пожалуйста.
Мин каталог менән эшләп алырға теләйем. — Я хочу поработать с каталогом.
Мин гәзит уҡып алырға теләйем. — Я хочу почитать газеты.
Минең периодик баҫмаларҙы ҡараштырғым килә. — Мне хочется просмотреть периодические издания.
Һеҙҙе ниндәй әҙәбиәт ҡыҙыҡһындыра?— Какая литература Вас интересует?
Мине ҡыҙыҡһындыра... — Меня интересует ...
Мин был китапты алырға теләйем. — Я хочу взять эту книгу.
Миңә был китаптар кәрәк. — Мне нужны эти книги.

Ошо китапты уҡығыҙ! — Прочтите эту книгу!

Мин уны уҡыным инде. — Я уже ее прочитал(а).

Һеҙгә был китап оҡшанымы? — Вам понравилась эта книга?

Мин был китапты күпме үҙемдә тота алам? — Сколько я могу держать эту книгу у себя?

Был китапты күрһәтелгән ваҡытҡа тиклем ҡайтарығыҙ! — Верните книгу до указанного срока!

Мине ... яңы хикәйәләре ҡыҙыҡһындыра. — Меня интересуют новые рассказы ... .

Был китапты мин ҡайҙан таба алам? — Где я могу найти эту книгу?

МАУЫҒЫУ
УВЛЕЧЕНИЯ

Ял сәғәттәрен һеҙ нисек үткәрәһегеҙ? — Как Вы проводите свободное время?

Эштән һуң һеҙ нимә эшләйһегеҙ? — Что Вы делаете после работы?

Мин әҙәбиәт менән ҡыҙыҡһынам. — Я интересуюсь литературой.

Миңә китап уҡыу (музыка тыңлау, телевизор ҡарау) оҡшай. — Мне нравится читать книги (слушать музыку, смотреть телевизор).

Мин футбол (хоккей, баскетбол) көйәрмәне. — Я футбольный (хоккейный, баскетбольный) болельщик.

Мин яңғырауыҡлы музыканы яратмайым. — Я не люблю громкую музыку.

Һеҙ ни менән мауығаһығыҙ? — Чем Вы увлекаетесь?

Мин музыка (спорт, кино, театр) менән мауығам. — Я увлекаюсь музыкой (спортом, кино, театром).

Һеҙ шиғриәт (музыка, сәйәхәт итергә) яратаһығыҙмы? — Вы любите поэзию (музыку, путешествия)?

Һеҙ ниндәй ҙә булһа музыка ҡоралында уйнайһығыҙмы? — Вы играете на каком-либо инструменте?

Мин пианинола (скрипкала, гитарала, аккордеонда) уйнайым. — Я играю на пианино (скрипке, гитаре, аккордеоне).

Һеҙ был йырҙы беләһегеҙме? — Вы знаете эту песню?

Йырлап күрһәтеүегеҙҙе һорайбыҙ! — Просим Вас спеть!

Һеҙҙең яратҡан шөғөлөгөҙ ниндәй! — Какое Ваше любимое занятие?

Мин бильярд (шахмат, теннис) уйнарға яратам. — Я люблю играть в бильярд (шахматы, теннис).

Мин маркалар (значоктар, открыткалар, ваҡ аҡсалар) йыйым. — Я собираю марки (значки, открытки, монеты).

III. КАЛА БУЙЛАП СӘЙӘХӘТ ИТЕҮ
ПУТЕШЕСТВИЕ ПО ГОРОДУ

АЭРОПОРТ
АЭРОПОРТ

Зинһар, мине аэропортҡа алып барығыҙ! — Отвезите меня в аэропорт, пожалуйста!

Теркәү урыны ҡайҙа? — Где регистрация?

Ҡасан самолетка ултырта башлайҙар? — Когда посадка?

Рейс кисектерелә. — Рейс откладывается.

Рейс булмаясаҡ. — Рейс отменяется.

... киләһе рейс ҡасан була? — Когда следующий рейс на ...?

Был ниндәй самолет? Ул күпме кеше һыйҙыра? — Какого типа этот самолет? Сколько пассажиров он вмещает?

Самолет тура ... осамы? — Самолет летит прямо до ... ?

Һәр пассажирға үҙе менән күпме багаж алырға рөхсәт ителә? — Сколько багажа разрешается брать с собой каждому пассажиру?

Миңә икенсе самолетка күсеп ултырырға кәрәк булырмы? — Будет ли у меня пересадка?

Мин рейсты алыштыра аламмы? — Могу я поменять рейс?

Миңә бер яҡҡа ғына билет. — Мне нужен билет в одну сторону.

Минең өс урынлыҡ багажым бар. — У меня три места багажа.

Миңә артыҡ багаж өсөн түләргә кәрәкме? — Мне нужно доплачивать за лишний багаж?

Миңә быны салонға алырға мөмкинме? — Я могу взять это в салон?

Минең багажым ватылған. — Мой багаж поврежден.

Багажды ҡайҙан алырға? — Где можно получить багаж?

Багаж һаҡлау камераһы ҡайҙа? — Где камера хранения?

Ҡайҙан багаж арбаһын алырға була? — Где можно взять тележку?

Самолет әле генә килде. — Самолет только что прибыл.

Минең урыным ҡайҙа? — Где мое место?

Мин урынымды алмаштыра аламмы? — Могу я сменить свое место?

Осоу ваҡыты күпме? — Какова продолжительность полета?

Төшкө аш ҡасан була? — Когда будет обед?

Эсергә берәй нәмә булмаҫмы? — Можно что-нибудь попить?

Миңә һыу (кофе, һут, сәй) бирегеҙ әле! — Можно воды (кофе, сока, чаю)?

Зинһар, гәзиттәр, минераль һыу килтерегеҙ! — Принесите, пожалуйста, газеты, минеральной воды!

Ҡайыштарығыҙҙы эләктерегеҙ! — Пристегните ремни!

Беҙ ҡасан ултырырға тейешбеҙ? — Когда мы должны приземлиться?

Ҡайһы автобус ҡалаға тиклем бара? — Какой автобус идет до города?

Аэропорттан ҡалаға тиклем алыҫмы? — Аэропорт далеко от города?

ТИМЕР ЮЛ ВОКЗАЛЫ
ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНЫЙ ВОКЗАЛ

Тимер юл вокзалына нисек барырға? — Как проехать к железнодорожному вокзалу?

Ҡайҙа билет кассаһы? — Где билетная касса?

Әйтегеҙ әле, көтөп тороу бүлмәһе ҡайҙа? — Скажите, пожалуйста, где зал ожидания?

Һаҡлау камераһы ҡайҙа? — Где камера хранения?

Ҡайҙа расписание? — Где расписание?

Миңә вокзалда сәғәт унда булырға кәрәк. — Я должен быть на вокзале в десять часов.

Һеҙҙең поезд сәғәт нисәлә китә? — Когда отходит ваш поезд?

Миңә ... тиклем, купеға билет алырға кәрәк. — Я хотел бы взять билет до ..., купейный.

Зинһар, миңә бер яҡҡа ғына билет бирегеҙ. — Пожалуйста, билет в один конец.

Миңә алтынсы июлгә ике билет бирегеҙсе! — Дайте, пожалуйста, два билета на 6 июля.

... тиклем билет күпме тора? — Сколько стоит билет до ...?

Зинһар, миңә аҫҡы (өҫкө) урындарҙы бирегеҙ әле! — Мне, пожалуйста, нижнюю (верхнюю) полку!

Был тура бара торған поезмы? — Это поезд прямого сообщения?

Беҙ алдан билет алып ҡуя алабыҙ. — Мы можем заказать билеты заранее.

Зинһар, миңә ике балалар билеты бирегеҙ әле! — Два детских билета, пожалуйста!

Бына һеҙҙең билеттар! — Вот Ваши билеты!

Ун беренсе вагон, икенсе һанлы купе, ун туғыҙынсы, егерменсе урындар. — Вагон № 11, купе № 2, места 19 и 20.

Был тиҙ йөрөшлө поезд. — Это скорый поезд.

... поезд нисәлә килеп етә? — Когда прибывает поезд из ...?

Поезд ниндәй платформанан китә? — С какой платформы отходит поезд?

Поезд расписание буйынса барамы? — Поезд идет по расписанию?

Өсөнсө платформа ҡайҙа? — Где находится платформа № 3?

Омскиға тиклем поезд нисә тәүлек бара? — Сколько суток поезд идет до Омска?

Поезд ниндәй ҡалалар аша үтәсәк? — Через какие города проследует поезд?

Поезд китергә күпме ваҡыт ҡалды? — Сколько осталось до отправления поезда?

Вагонға инеү иғлан ителде. — Посадка объявлена.

Беҙгә ашығырға кәрәк! — Мы должны поспешить!

Әйберҙәрҙе утыҙ өсөнсө һанлы поезға алып барығыҙ! — Отнесите вещи к поезду № 33!

Туғыҙынсы һанлы вагон ҡайҙа? — Где вагон № 9?

Үҙем менән нисә килограмм багаж алырға була? — Сколько килограммов багажа могу я провести с собой?

Мин поезға һуңланым! — Я опоздал(а) на поезд!

Киләһе поезд ... ҡасан китә? — Когда идет следующий поезд на ...?

Миңә күпме ваҡыт көтөргә тура киләсәк? — Сколько времени мне придется ждать?

ВАГОН
ВАГОН

Бына беҙҙең вагон! — Вот наш вагон!

Был беҙҙең купемы? — Это наше купе?

Минең әйберҙәремде ошонда һалығыҙ әле! — Положите мои вещи сюда, пожалуйста!

Проводник кайҙа? — Где проводник?

Мин урын һалырға теләйем. — Я хочу постелить постель.

Был урын буш (буш түгел). — Это место свободно (занято).

Зинһар, бер (ике) стакан сәй килтерегеҙ! — Принесите стакан (два стакана) чая, пожалуйста!

Зинһар, минең сумаҙанды алып бирегеҙ әле! — Пожалуйста, достаньте мой чемодан!

Алыҫка юл тотаһығыҙмы? — Далеко ли Вы едете?

Беҙ ... китеп барабыҙ. — Мы едем в ... .

Миңә тәҙрәне асырға мөмкинме? — Не возражаете, если я открою окно?

Вагон-ресторан кайҙа? — Где вагон-ресторан?

Киләһе тукталыш ниндәй? — Какая следующая остановка?

Бында поезд оҙак торамы? — Как долго поезд стоит здесь?

Поезд ун минутка һуңлай. — Поезд опаздывает на десять минут.

Зинһар, утты яндырығыҙ (һүндерегеҙ) әле! — Включите (погасите), пожалуйста, свет!

Тенге лампаны яныулы көйө калдырһағыҙ ҙа була! — Можете оставить включенной ночную лампочку!

Был ниндәй станция? — Какая это станция?

Зинһар, минең әйберҙәрҙе өҫкө кәштәгә һалығыҙ әле! — Положите мой багаж на верхнюю полку, пожалуйста!

Билеттарығыҙҙы күрһәтегеҙ әле? — Ваши билеты?

Мин ... станцияһында төшәм. — Я выхожу на станции ... .

Мине вакытында уятырға онотмағыҙ! — Не забудьте разбудить меня вовремя!

Әйҙәгеҙ, беҙҙең сумаҙандарҙы урындык аҫтына һалайык. — Давайте поставим наши чемоданы под сиденье.

Мин киләһе станцияла төшәм. — Я выхожу на следующей станции.

Миңә поезда укырға гәзиттәр, эсергә минераль һыу, ашарға берәй нәмә алырға кәрәк. — Мне нужно купить газеты, минеральной воды, что-нибудь поесть в поезде.

Һеҙ үҙегеҙ генә сәйәхәт итәһегеҙме? — Вы путешествуете в одиночку?

Сәйәхәтегеҙ күңелле үтһен! — Приятного путешествия!

ТЕПЛОХОД

ТЕПЛОХОД

Мәскәүгә теплоходтар йыш йөрөймө? — Как часто теплоходы ходят в Москву?

Теплоходка билеттар кайҙа һатыла? — Где продаются билеты на теплоход?

Өфөгә теплоход касан килеп етә? — Когда теплоход прибывает в Уфу?

Өфөнән теплоход ҡасан китә? — Когда теплоход отходит из Уфы?

Мәскәү — Өфө һыу юлында ниндәй теплоходтар йөрөй? — Какие теплоходы плавают по маршруту Москва — Уфа?

Сәйәхәт күпме ваҡыт дауам итәсәк? — Сколько времени продлится путешествие?

Мин беренсе сифатлы каюталала барырға теләйем. — Я бы хотел(а) каюту первого класса.

Ун икенсе һанлы каюта ҡайҙа? — Где каюта № 12?

Палубаға нисек үтергә? — Как пройти на палубу?

Өҫкө палубаға күтәрелергә мөмкинме? — Можно подняться на верхнюю палубу?

Аҫҡы палубаға нисек сығырға? — Как выйти на нижнюю палубу?

Ресторан (уҡыу бүлмәһе) ҡайҙа урынлашҡан? — Где находится ресторан (читальный зал)?

Капитанды ҡайҙан табырға мөмкин? — Где можно найти капитана?

Судно ниндәй тиҙлек менән бара? — С какой скоростью идет судно?

Һулда яр (маяҡ) күренә. — Слева виден берег (маяк).

Беҙ бында туктайбыҙмы? — Мы здесь причалим?

Был урын нисек атала? — Как называется это место?

Был портҡа беҙ инәбеҙме? — Мы зайдем в этот порт?

Мин ярға сығырға теләр инем. — Я бы хотел сойти на берег.

Хәҙер трап төшерөрҙәр. — Сейчас спустят трап.

Портта оҙаҡ торорбоҙмо? — Долго ли мы простоим в порту?

Мин теплоходка ҡасан ҡайтырға тейешмен? — Когда я должен вернуться на теплоход?

Миңә радиограмма ебәрергә кәрәк. — Мне нужно послать радиограмму.

Һеҙҙең каюта ҡайҙа? — Где Ваша каюта?

Һеҙгә был сәйәхәт оҡшаймы? — Вам нравится это путешествие?

Эйе, оҡшай. — Да, нравится.

Өфө — Әстрхан сәйәхәте күптәрҙең күңеленә хуш килә. — Поездка Уфа — Астрахань пользуется популярностью.

Тәүҙә теплоход Ағиҙел буйлап, һуңынан Волга буйлап бара. — Сначала теплоход идет по реке Белая, потом по Волге.

КАЛА БУЙЛАП
ПО ГОРОДУ

Беҙҙең калаға ниндәй маҡсат менән килдегеҙ? — Какова цель Вашего приезда в наш город?

Мин һеҙгә турист булып килдем. — Я приехал сюда как турист.

Һеҙ беҙҙең калала беренсе тапҡырмы? — Вы первый раз в нашем городе?

Бында мин отпускымды үткәрәм. — Я провожу здесь свой отпуск.

Беҙҙең калабыҙҙа һеҙ нимә ҡарарға теләр инегеҙ? — Что бы вы хотели посмотреть в нашем городе?

Мин ҡала буйлап йәйәү йөрөп килергә теләр инем. — Мне бы

хотелось совершить пешую прогулку по городу.

Мине каланың тарихы ҡыҙыкһындыра. — Меня интересует история города.

Ҡала буйлап автобус менән экскурсия үткәреүгә нисек ҡарайһығыҙ? — Как насчет автобусной экскурсии по городу?

Был ниндәй бина? — Что это за здание?

Экскурсияны мин каланың үҙәгенән башлар инем. — Я бы начал экскурсию с центра города.

Беҙҙең калабыҙ матур һәйкәлдәр менән дан тота. — Наш город славится красивыми памятниками.

Һеҙҙең калала боронғо һәйкәлдәр бармы? — В вашем городе есть памятники старины?

Был музей һеҙҙең ҡунаҡхананан алыҫ түгел. — Этот музей находится недалеко от вашей гостиницы.

Һеҙгә ҡала оҡшанымы? — Вам понравился город?

Беҙгә һеҙҙең ҡала бик оҡшаны. — Нам очень понравился ваш город.

Калағыҙҙың гербы ниндәй? — Какой герб у вашего города?

Был герб нимә аңлата? — Что означает этот герб?

Беҙ һеҙҙең калала беренсе тапкыр. — Мы в вашем городе в первый раз.

Ҡалала нимәләрҙе карарға кәңәш итәһегеҙ? — Что вы советуете посмотреть в городе?

Был бинала нимә урынлашкан? — Что находится в этом здании?

Был йорт касан төҙөлгән? — Когда построено это здание?

Беҙ Ағиҙел күперен күрергә теләйбеҙ. — Мы хотим посмотреть мост через реку Белую.

Был күпер ҡасан төҙөлгән? — Когда был построен этот мост?

Был яр буйы нисек атала? — Как называется эта набережная?

Бынан матур күренеш. — Отсюда красивый вид.

Был һәйкәл кемгә ҡуйылған? — Кому поставлен этот памятник?

Һәйкәлдең авторы кем? — Кто автор памятника?

Яҡындағы паркка нисек барырға? — Как пройти в ближайший парк?

Ошо урам буйлап барайыҡ. — Пойдемте по этой улице.

Был урам нисек атала? — Как называется эта улица?

Ҡаланың үҙәк майҙаны нисек атала? — Как называется центральная площадь города?

Беҙҙе «Нефтселәр» һарайына оҙатып ҡуйығыҙ. — Проводите нас к Дворцу «Нефтяник».

Был ниндәй майҙан? — Что это за площадь?

Үҙәк урам ҡайҙа? — Где главная улица?

Был урам кайҙа сыға? — Куда выходит эта улица?

Ғафури урамын нисек табырға? — Как найти улицу Гафури?

Был шоссе ҡайҙа алып бара? — Куда ведет это шоссе?

«Ағиҙел» ҡунаҡханаһына нисек барырға? — Как пройти к гостинице «Агидель»?

Үҙәк баҙарға нисек барырға? — Как пройти к Центральному рынку?

Бында ултырып торорға мөмкинме? — Можно ли здесь посидеть?

Филармония бинаһы ҡайҙа урынлашҡан? — Где расположено здание филармонии?

Ҡурсаҡ театрына нисек барырға? — Как пройти к Театру кукол?

Был мәсет ҡасан төҙөлгән? — Когда построена эта мечеть?

Мин Йәштәр театрына барырға теләйем. — Мне бы хотелось пойти в Молодежный театр.

Мин орган музыкаһы концертын тыңларға теләр инем. — Я бы хотел послушать концерт органной музыки.

Экскурсия оҙаҡҡа һуҙылырмы? — Сколько времени займет экскурсия?

Экскурсияның программаһы ниндәй? — Какова программа экскурсии?

ӨФӨ ҠАЛАҺЫ МЕНӘН ТАНЫШЫУ

ЗНАКОМСТВО С ГОРОДОМ УФА

Беҙ ҡаланы ҡарап сығырға теләр инек. — Нам бы хотелось осмотреть город.

Һеҙ беҙҙең ҡалаға оҙаҡҡа килдегеҙме? — Вы надолго приехали в наш город?

Беҙ һеҙҙең ҡалала бик оҙаҡ булмайбыҙ. — Мы пробудем в вашем городе недолго.

Ҡалағыҙға ҡасан нигеҙ һалынған? — Когда был основан ваш город?

Өфө ҡалаһына дүрт йөҙ йылдан артыҡ. — Городу Уфе более 400 лет.

Һеҙҙең ҡалала ниндәй музейҙар бар? — Какие музеи есть в вашем городе?

Өфөлә музейҙар күп. — В Уфе много музеев.

Һеҙгә тыуған яҡты өйрәнеү музейына барырға кәрәк. — Вам надо посетить краеведческий музей.

Нестеров исемендәге музейға нисек барырға? — Как пройти к музею им. Нестерова?

Беҙ Башҡортостандың халыҡ шағиры Мәжит Ғафуриҙың Йорт-музейына барырға теләйбеҙ. — Мы хотим посетить Дом-музей народного поэта Башкортостана Мажита Гафури.

Беҙҙең ҡаланың тарихи урындары менән танышҡыбыҙ килә. — Нам хочется познакомиться с историческими памятниками города.

Беҙ ҡаланың художество музейына барырға теләр инек. — Мы хотели бы посетить художественный музей.

Һеҙҙең ҡалала күпме халыҡ йәшәй? — Какова численность населения вашего города?

Өфөлә бер миллиондан ашыу кеше йәшәй. — В Уфе проживает более одного миллиона человек.

Фрунзе урамында Мәжит Ғафури исемендәге Башҡорт дәүләт академия драма театры урынлашҡан. — На улице Фрунзе находится здание Башкирского государственного академического драматического театра имени Мажита Гафури.

Зорге урамын Спорт һарайы биҙәп ултыра. — Улицу Зорге украшает Дворец спорта.

Актерҙар йорто — бик үҙенсәлекле ҡоролма. — Дом актера — оригинальное сооружение.

Һеҙ Йәштәр театрын ҡарай алаһығыҙ. — Вы можете посетить Молодежный театр.

Башҡорт халыҡ бейеүҙәре ансамбле беҙҙең илдә генә түгел, хатта сит илдәрҙә лә билдәле. — Башкирский ансамбль народного танца известен не только в нашей стране, но и за рубежом.

Был ҡаланың төп урамымы? — Это главная улица города?

Октябрь проспекты — Өфө ҡалаһының төп урамы. — Проспект Октября — главная улица Уфы.

Салауат Юлаев һәйкәленең авторы кем? — Кто автор памятника Салавату Юлаеву?

Һәйкәлдең авторы скульптор Тавасиев. — Автор памятника — скульптор Тавасиев.

Һеҙҙең ҡалала ниндәй уҡыу йорттары бар? — Какие учебные заведения есть в вашем городе?

Ҡалала хәҙер һигеҙ юғары уҡыу йорто бар. — Сейчас в городе восемь высших учебных заведений.

Башҡорт дәүләт университеты Фрунзе урамында урынлашҡан. — Башгосуниверситет расположен на улице Фрунзе.

Ауыл хужалығы университеты ҡаланың үҙәгендә урынлашҡан. — Аграрный университет находится в центре города.

Был ниндәй йорт? — Что это за здание?

Был ҡала советы (мэрия) бинаһы. — Это здание горсовета (мэрии).

Был һәйкәл нисек атала? — Как называется этот памятник?

Был Дуҫлыҡ монументы. — Это монумент Дружбы.

Беҙ ҡаланың боронғо биналарын ҡарарға теләр инек. — Мы хотели бы посмотреть старинные здания города.

Тағы ла ниндәй иҫтәлекле урындарҙы күрергә мөмкин? — Какие еще достопримечательности можно посмотреть?

Һеҙҙең ҡалағыҙ беҙгә бик ныҡ оҡшаны! — Нам очень понравился ваш город!

Ҡала күренештәре төшөрөлгән открыткаларҙы ҡайҙан алырға була? — Где можно купить открытки с видами города?

Беҙ сувенирҙар алырға теләр инек! — Нам бы хотелось приобрести сувениры!

Беҙҙең ҡалаға тағы ла килегеҙ! — Приезжайте в наш город еще раз!

АДРЕСТЫ ЭҘЛӘҮ
ПОИСКИ АДРЕСА

Зинһар, әйтегеҙ әле, миңә ҡунаҡханаға нисек барырға? —

Скажите, пожалуйста, как пройти к гостинице?

Әйтегеҙсе, почтаға нисек барырға? — Скажите, пожалуйста, как пройти к почте?

... урамына нисек тиҙерәк барырға була? — Как быстрее дойти до улицы ...?

Туп-тура барығыҙ. — Идите прямо.

Уң яҡҡа бороլоғоҙ. — Поверните направо.

Һул яҡҡа бороլоғоҙ. — Поверните налево.

Уң яҡта (һул яҡта). — Справа (слева).

Уң яҡҡа (һул яҡҡа) ике квартал. — Два квартала направо (налево).

Уң яҡҡа (һул яҡҡа) икенсе боролма. — Второй поворот направо (налево).

Мөйөштән һуң уң яҡҡа бороլоғоҙ. — Поверните направо за угол.

Мөйөштән боролғас. — За углом.

Урамдың теге яғында. — На той стороне улицы.

Урам (майҙан) аша сығығыҙ. — Перейдите улицу (площадь).

Ул бынан йыраҡ. — Это отсюда далеко.

Ул ҡунаҡхана эргәһендә генә. — Это совсем рядом с гостиницей.

Унда мин йәйәү бара аламмы? — Могу я дойти туда пешком?

Был урамдың исемен әйтегеҙ әле, зинһар. — Скажите мне название этой улицы, пожалуйста.

Был урамда бишенсе һанлы йорт ҡайҙа? — Где на этой улице дом № 5.

Мин ... урамын, ... һанлы йортто эҙләйем! — Я ищу улицу ..., дом №...

Мин аҙаштым. — Я заблудился.

Зинһар өсөн, адресты яҙып бирегеҙ! — Напишите, пожалуйста, адрес!

Мин бик ашығам. — Я очень спешу.

Зинһар, мине ҡунаҡханаға алып барығыҙ! — Пожалуйста, проводите меня до гостиницы!

Әйтегеҙ әле, беҙ хәҙер ҡайһы тирәлә йөрөйбөҙ? — Скажите, где мы сейчас находимся?

Урамды аша сығыу урыны ҡайҙа? — Где переход?

Мин һеҙгә юл күрһәтермен. — Я покажу Вам дорогу.

Һеҙ унда ун биш минут эсендә барып етерһегеҙ. — Вы доберетесь туда за пятнадцать минут.

Пушкин урамы ҡайҙа? — Где улица Пушкина?

Мин шул яҡҡа китеп барам. — Я иду в том же направлении.

Ғәфү итегеҙ, мин һеҙгә ярҙам итә алмайым. — Извините, я не могу вам помочь.

Мин үҙем ситтән килгән кеше. — Я сам приезжий.

ТРАМВАЙ, АВТОБУС, ТРОЛЛЕЙБУС

ТРАМВАЙ, АВТОБУС, ТРОЛЛЕЙБУС

Ҡайҙа иң яҡын автобус (трамвай, троллейбус) туҡталышы? — Где ближайшая остановка автобуса (трамвая, троллейбуса)?

Ҡала үҙәгенә ниндәй трамвай бара? — Какой трамвай идет в центр города?

Вокзалға (стадионға, театрға, Спорт һарайына) мин нисек барып етә алам? — Скажите мне, как проехать к вокзалу (стадиону, театру, Дворцу спорта).

Һеҙгә автобуста барыу уңайлыраҡ. — Вам лучше ехать автобусом.

Автобустар унда йыш йөрөймө? — Как часто ходят туда автобусы?

Миңә ҡасан икенсе транспортҡа күсеп ултырырға? — Где мне нужно делать пересадку?

... тиклем барығыҙ ҙа трамвайға күсеп ултырығыҙ. — Поезжайте до ..., затем пересядьте на трамвай.

Миңә ҡасан сығырға кәрәк? — Где мне выходить?

Һеҙгә киләһе туҡталышта төшөргә кәрәк. — Вам надо выйти на следующей остановке.

Киләһе туҡталыш ниндәй? — Какая следующая остановка?

Берәй троллейбус университетҡа тиклем барамы? — Какой-нибудь троллейбус идет до университета?

Һеҙгә етенсе троллейбусҡа ултырырға кәрәк. — Вам нужно сесть на троллейбус № 7.

Был трамвай циркка тиклем барамы? — Этот трамвай идет до цирка?

Юлығыҙ өсөн түләгеҙ! — Оплачивайте проезд!

Зинһар, уҙығыҙ! — Проходите, пожалуйста!

Тотоноғоҙ! — Держитесь!

Юл хаҡы күпме тора? — Сколько стоит проезд?

Билетты ҡайҙа алырға мөмкин? — Где можно приобрести билеты?

Мин билетымды юғалттым! — Я потерял(а) свой билет!

Үтергә рөхсәт итегеҙ! — Разрешите пройти!

Әле оҙаҡ барырғамы? — Еще далеко ехать?

Юҡ, оҙаҡ түгел. — Совсем близко.

Һеҙ киләһе туҡталышта төшәһегеҙме? — Вы выходите на следующей остановке?

... бара торған трамвайға ҡайҙан ултырырға? — Где сесть на трамвай, идущий ...

Автобустар ҡасан йөрөй башлай? — Когда начинается автобусное движение?

Беренсе (киләһе, аҙаҡҡы) автобус ҡасан китә? — Когда идет первый (следующий, последний) автобус?

Аҙаҡҡы туҡталыш ҡайҙа? — Где конечная остановка?

Миңә күпме ваҡыт барырға? — Сколько мне ехать?

Һеҙ ошо автобус менән Үҙәк баҙарға барып етерһегеҙ. — На этом автобусе вы доедете до Центрального рынка.

ӨЙ, ФАТИР
ДОМ, КВАРТИРА

Мин был йортта йәшәйем. — Я живу в этом доме.

Фатирығыҙ нисәнсе ҡатта? — На каком этаже ваша квартира?

Мин өсөнсө (ун икенсе) катта торам (йәшәйем). — Я живу на третьем (двенадцатом) этаже.

Һеҙҙең фатирығыҙ ниндәй? — Какая у вас квартира?

Минең фатирым ҙур (бәләкәй) һәм йыйнаҡ. — Моя квартира большая (маленькая) и уютная.

Һеҙҙең фатир нисә бүлмәле? — Сколько комнат в вашей квартире?

Беҙҙең фатирҙа өс бүлмә, аш бүлмәһе һәм алғы бүлмә бар. — В нашей квартире три комнаты, кухня и холл.

Йортоғоҙҙа лифт бармы? — В вашем доме есть лифт?

Эйе, бар. — Да, есть.

Һеҙҙә телефон бармы? — У Вас есть телефон?

Юҡ. — Нет.

Һеҙҙең йортоғоҙ нисә катлы? — Сколько этажей в вашем доме?

Беҙҙең йортобоҙ туғыҙ (ун ике) катлы. — В нашем доме 9 (12) этажей.

Беҙ үҙ йортобоҙҙа йәшәйбеҙ. — Мы живем в собственном доме.

Унда бөтә уңайлыҡтар бар: һыу, газ, электр. — В нем имеются все удобства: вода, газ, электричество.

Өй артында гараж бар, ә өй алдында — ҙур баҡса. — За домом находится гараж, а перед домом — большой сад.

Һеҙҙең өйөгөҙ ниндәй матур! — Какой у вас красивый дом!

Ниндәй йыйнаҡ бүлмә (фатир)! — Какая уютная комната (квартира)!

Ҡайҙа йоҡо бүлмәһе (ҡунаҡ бүлмәһе, аш бүлмәһе)? — Где спальня (гостиная, кухня)?

АШ БҮЛМӘҺЕ
КУХНЯ

Аш бүлмәһе уң яҡта. — Справа находится кухня.

Аш бүлмәһе иркен һәм яҡты. — Кухня вместительная и светлая.

Был һауыт-һаба өсөн бик уңайлы шкаф. — Это очень удобный шкафчик для посуды.

Стена янында дүрт ултырғыс һәм өҫтәл. — Возле стены — четыре стула и стол.

Тәҙрәләрҙә бик матур ҡорғандар. — На окнах красивые занавески.

Ә был кәштәләр тәрилкәләр, сынаяҡтар, кәстрүлдәр һәм табалар ҡуйыу өсөн. — А эти полочки для тарелок, чашек, кастрюль, сковородок.

Мин һауыт-һаба йыуырға яратам. — Я люблю мыть посуду.

Минең әсәйем аш-һыуҙы бик яҡшы бешерә. — Моя мама хорошо готовит.

Аш бүлмәһендә плита, раковина, өҫтәл һәм һауыт-һаба шкафы бар. — В кухне есть плита, раковина, стол и шкаф для посуды.

Һыуытҡыс мөйөштә тора. — Холодильник находится в углу.

КУНАКТА
В ГОСТЯХ

Зинһар, беҙгә ҡунаҡҡа килегеҙ! — Приходите, пожалуйста, к нам!

Мин һеҙҙең сакырыуығыҙҙы алдым. — Я получил(а) Ваше приглашение.

Рәхим итеп инегеҙ! — Входите, пожалуйста!

Үтегеҙ! — Проходите!

Әйберҙәрегеҙҙе һалығыҙ (сисенегеҙ), зинһар! — Раздевайтесь, пожалуйста!

Мин һуңламағанмындыр бит? — Надеюсь, я не опоздал(а)?

Мин иртә килергә тырышҡайным, әммә булдыра алманым. — Я старался прийти раньше, но не мог.

Мин һуңларға яратмайым. — Я не люблю опаздывать.

Мин һеҙҙе оҙак көттөрмәгәнмендер бит? — Надеюсь, я не заставил вас слишком долго ждать?

Берәй сынаяҡ сәй эсергә теләмәйһегеҙме? — Не хотите ли чашку чая?

Беҙҙә ҡунаҡтар була. Һеҙ киләһегеҙме? — У нас будут гости. Вы придете?

Ҙур теләк менән. — Охотно.

Юҡ, килә алмайым. — Нет, я не могу.

Миңә дуҫым менән килергә мөмкинме? — Можно мне прийти с приятелем?

Ғәфү итегеҙ, өй йыйыштырылмаған. — Извините за беспорядок.

Үҙегеҙҙе өйөгөҙҙәгесә хис итегеҙ! — Чувствуйте себя как дома!

Миңә китергә ваҡыт. — Мне пора уходить.

Мин бында оҙак ҡала алмайым. — Я не могу оставаться дольше.

Мин ашығам. — Я тороплюсь.

Мине көтәләр. — Меня ждут.

Һеҙҙе оҙатырға мөмкинме? — Можно Вас проводить?

Күңелле кисә өсөн рәхмәт! — Спасибо за приятный вечер!

Һеҙ тағы ла аҙыраҡ ултыра бирһәгеҙ ине! — Если бы Вы могли остаться еще!

Бик ҙур рәхмәт! — Большое спасибо!

Һеҙҙә миңә бик оҡшаны! — Мне очень у вас понравилось!

Мин һеҙгә иҫтәлек өсөн бүләк бирергә теләйем! — Мне хотелось бы подарить Вам кое-что на память!

ӨҪТӘЛ АРТЫНДА
ЗА СТОЛОМ

Зинһар, миңә тоҙ (борос, горчица) алып бирегеҙ әле! — Передайте мне, пожалуйста, соль (перец, горчицу)!

Зинһар, миңә сәнске (калаҡ, бысаҡ, сынаяҡ) бирегеҙ әле! — Дайте мне, пожалуйста, вилку (ложку, нож, чашку)!

Емеш-еләк (балыҡ, сыр) ашарға теләмәйһегеҙме? — Не хотите ли немного фруктов (рыбы, сыру)?

Ҙур теләк менән. — С удовольствием.

Мин йәшелсә (емеш) яратам. — Я люблю овощи (фрукты).

Мин тоҙло ашамлыҡтарҙы яратмайым. — Я не люблю острой пищи.

Мин ит (һөт) ашамлыктарын ашамайым. — Я не ем мясного (молочного).

Миңә ашамлыҡ оҡшай! — Мне нравится еда!

Был ниндәй ашамлык? — Что это за блюдо?

Тағы ла ҡыҙҙырылған картуф ашарға теләйһегеҙме? — Хотите еще жареного картофеля?

Был ашамлыҡ һеҙгә оҡшар тип уйланым. — Уверен(а), Вам понравится это блюдо.

Мин башҡорт ашамлыктарын ауыҙ итергә теләр инем. — Мне бы хотелось попробовать блюда башкирской кухни.

Миңә тағы бер порция ... мөмкинме? — Можно мне еще порцию ...?

Эйе, рәхим итегеҙ! — Да, пожалуйста!

Алма алығыҙ. — Возьмите яблоко.

Ҡайнатма ашап ҡарағыҙ (ауыҙ итегеҙ)! — Попробуйте домашнего варенья!

Юҡ, рәхмәт. Мин тәм-том яратмайым. — Спасибо, нет. Я не люблю сладкого.

Һыйланығыҙ, сыр алығыҙ! — Угощайтесь, берите сыр!

Тағы ла бер сынаяҡ сәй эсегеҙ! — Выпейте еще чашку чая!

Тағы ла нимә теләйһегеҙ? — Чем еще Вас угостить?

Рәхмәт, бер нәмә лә кәрәкмәй. — Спасибо, больше ничего.

Мин туҡмын, рәхмәт. — Спасибо, я сыт(а).

IV. СӘНҒӘТ, МӘҒАРИФ ИСКУССТВО, ОБРАЗОВАНИЕ

Ниндәй башҡорт композиторҙарын әйтә алаһығыҙ? — Каких башкирских композиторов Вы можете назвать?

Миңә композитор Заһир Исмәғилевтың ижады ныҡыраҡ оҡшай. — Больше всего мне нравится творчество композитора Загира Исмагилова.

Был композиторҙың ҡайһы әҫәрҙәре айырыуса танылған? — Какие произведения этого композитора наиболее известны?

«Салауат Юлаев» операһы, «Ҡоҙаса» музыкаль комедияһы, «Шәүрә» һәм «Ағиҙел тулҡындары» опералары. — Опера «Салават Юлаев», музыкальная комедия «Кодаса», оперы «Шаура» и «Волны Агидели».

Милли композиторҙарҙан кем балет музыкаһы ижад итә? — Кто из национальных композиторов создает балетную музыку?

Был жанр өлкәһендә композитор Нариман Сабитов күп эшләне. — Многое в этом жанре сделал композитор Нариман Сабитов.

Уның «Тау бөркөтө», «Айгөл иле», «Яратам һине, тормош» балеттары киң билдәле. — Широко известны его балеты «Горный орел», «Страна Айгуль», «Люблю тебя, жизнь».

Ниндәй башҡорт драма артистарын әйтә алаһығыҙ? — Каких

артистов башкирской драмы можете назвать?

Минең яраткан башҡорт драма артистары: Ф. Гафаров, Н. Ирсаева, А. Абушахманов, Г. Мөбәрәкова. — Мои любимые башкирские драматические актеры: Ф. Гафаров, Н. Ирсаева, А. Абушахманов, Г. Мубарякова.

Талантлы балет артистарынан кемде әйтеп үтергә мөмкин? — Кого можете назвать из талантливых артистов балета?

Улар — Г. Сөләймәнова, Ф. Нафикова, М. Таһирова, Ф. Саттаров. — Это — Г. Сулейманова, Ф. Нафикова, М. Тагирова, Ф. Саттаров.

Рудольф Нуриев үҙенең ижади юлын Өфөлә башлаған. — Рудольф Нуриев начал свой творческий путь в Уфе.

Ул тәү башлап Башҡорт опера һәм балет театры сәхнәһендә сығыш яһай башлаған. — Он начал выступать на сцене Башкирского театра оперы и балета.

Филармонияның танылған артистарын әйтегеҙ. — Назовите известных артистов филармонии.

Ғәли Хәмзин, Нәзифә Кадирова, Иҙрис Ғәзиев һәм башҡалар. — Это— Гали Хамзин, Назифа Кадырова, Идрис Газиев и другие.

Һеҙгә башҡорт эстрада музыкаһы оҡшаймы? — Вам нравится башкирская эстрадная музыка?

Эйе, бик оҡшай. — Да, очень.

Һеҙгә ниндәй йырсылар нығыраҡ оҡшай? — Какие певцы вам нравятся больше всего?

Миңә «Каруанһарай», «Дәрүиш», «Сая» төркөмдәре бик оҡшай. — Больше всего мне нравятся группы «Караван-Сарай», «Дэрвиш» и «Сая».

Урта белем, юғары белем, техник белем алыр өсөн нисә йыл кәрәк буласаҡ? — Сколько лет потребуется для получения среднего, высшего, технического образования?

Уҡырға ингәндә ниндәй имтихандар бирәләр? — Какие экзамены сдают при поступлении?

Университетҡа (колледжға) уҡырға инеү шарттары ниндәй? — Какие условия поступления в университет (колледж)?

Уҡыу хаҡы ниндәй? — Какова плата за обучение?

Бушлай уҡыу хоҡуғы менән кем файҙалана? — Кто пользуется правом бесплатного обучения?

МУЗЕЙҘАР, ХУДОЖЕСТВОЛЫ КҮРГӘҘМӘЛӘР

МУЗЕИ, ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ ВЫСТАВКИ

Һеҙҙең ҡалала тарих музейы, картина галереяһы, художество музейы, хәҙерге сәнғәт музейы бармы? — В вашем городе есть исторический музей, картинная галерея, художественный музей, музей современного искусства?

Һеҙ беҙгә ҡайһы һынлы сәнғәт музейын ҡарарға кәңәш бирәһегеҙ? — Какой музей изобразительного искусства Вы посоветуете нам посмотреть?

Ҡарарға килеүселәр өсөн музей ҡасан асыла? — Когда музей открыт для посетителей?

Музей сәғәт ундан алтыға тиклем асыҡ була. — Музей открыт с десяти до шести часов.

Инеү билеты күпме тора? — Сколько стоит входной билет?

Инеү бушлай. — Вход свободный.

Музейҙа гид бармы? — Есть ли в музее гид?

Эйе, бар. — Да, есть.

Картиналарҙың репродукцияларын, каталогты ҡайҙа һатып алырға мөмкин? — Где можно приобрести репродукции картин, каталог?

Мин хәҙерге заман сәнғәте менән ҡыҙыҡһынам. — Я интересуюсь современным искусством.

Был рәссамдың, скульпторҙың, архитекторҙың, реставраторҙың исеме кем? — Как имя этого художника, скульптора, архитектора, реставратора?

Был әҫәрҙең авторы кем? — Чье это произведение?

Ул ҡасан йәшәгән? — Когда он жил?

Ниндәй мәктәпкә ҡарай? — К какой школе принадлежит?

Был оригиналмы (күсермәме)? — Это оригинал (копия)?

Был портретты кем яҙған? — Кто написал этот портрет?

Был скульптураның авторы кем? — Кто автор этой скульптуры?

Һеҙҙә элекке оҫталарҙың (хәҙерге рәссамдарҙың) картиналары бармы? — У вас есть картины старых мастеров (современных художников)?

Был залға нисек үтергә? — Как пройти в этот зал?

Ҡайҙан сығырға? — Где выход?

Беҙҙе сығыу урынына оҙатып ҡуйығыҙсы! — Проводите нас к выходу, пожалуйста!

Беҙ башҡорт рәссамдарының һүрәттәрен ҡараныҡ. — Мы посмотрели картины башкирских художников.

Беҙгә был һүрәттәр бик оҡшаны. — Они нам понравились.

ТЕАТР, КИНО
ТЕАТР, КИНО

Мин киноға, театрға, операға, балетка барыр инем. — Я бы хотел(а) пойти в кино, в театр, на оперу, балет.

Мин бер күңелле комедия, етди спектакль, ... ҡатнашлығында пьеса, ... ҡатнашлығында фильм ҡарарға теләр инем. — Мне бы хотелось посмотреть хорошую комедию, серьезный спектакль, пьесу с участием ..., фильм с участием ... .

Кинотеатрҙа ниндәй фильм бара? — Что идет в кинотеатре?

Был фильмды һеҙ ҡаранығыҙмы? — Вы смотрели этот фильм?

Ул һеҙгә оҡшанымы? — Он Вам понравился?

Спектаклдә ниндәй артистар ҡатнаша? — Какие актеры заняты в спектакле?

Төп ролде кем башҡара? — Кто исполняет главную роль?

Ул тағын ниндәй спектаклдәрҙә уйнай? — В каких еще спектаклях он(а) занят(а)?

Одетта партияһын кем бейей? — Кто танцует партию Одетты?

Спектакль касан башлана (тамамлана)? — Когда начинается (заканчивается) спектакль?

Билеттар һатып алырға мөмкинме? — Можно ли купить билеты?

Һеҙҙең киске тамашаға билетығыҙ бармы? — У вас есть билеты на вечернее представление?

Зинһар, миңә партерға, бишенсе рәткә, ложаға, бельэтажға, балконға билет бирегеҙ! — Дайте мне, пожалуйста, билет в партер, пятый ряд, в ложу, в бель-этаж, на балкон!

Беренсе (икенсе) акт касан башлана? — Когда начинается первый (второй) акт?

Беҙ һуңламаҫбыҙмы? — Мы не опоздаем?

Миңә (беҙгә) бер (ике) билетка заказ бирегеҙ әле! — Закажите мне (нам) один (два) билета!

Гардероб кайҙа? — Где гардероб?

Тәнәфес күпме була? — Сколько времени продлится перерыв?

Программаны бирегеҙ әле! — Дайте, пожалуйста, программу!

Партерға, ложаға нисек үтергә? — Как пройти в партер, в ложи?

Миңә урынымды күрһәтегеҙ әле. — Покажите мне мое место, пожалуйста.

Шаршау касан асыла? — Когда поднимется занавес?

Тамаша башландымы? — Представление началось?

Юк әле. — Нет еще.

Һеҙгә яҡшы күренәме? — Вам хорошо видно?

Үтеп китергә рөхсәт итегеҙ! — Разрешите пройти!

Һеҙгә актерҙарҙың уйнауы (декорациялар, костюмдар) оҡшанымы? — Вам понравилась игра актеров (декорации, костюмы)?

Миңә пьеса оҡшай (оҡшамай)! — Мне пьеса (не) нравится!

Был пьесаны (фильмды) ҡарарға ярай! — Эту пьесу (фильм) стоит посмотреть!

Был фильм (пьеса) бик көлкөлө, күңелһеҙ, кыҙыклы. — Этот фильм (пьеса) очень смешной, скучный, интересный.

КОНЦЕРТ, ЦИРК
КОНЦЕРТ, ЦИРК

Һеҙгә симфоник музыка, еңел музыка, джаз оҡшаймы? — Вам нравится симфоническая музыка, легкая музыка, джаз?

Был симфонияның авторы кем? — Кто автор этой симфонии?

Бөгөн кем дирижерлыҡ итә? — Кто дирижирует сегодня?

Бөгөн кем йырлай? — Кто поет сегодня?

Кем солист? — Кто солист?

Кем һеҙҙең яраткан композиторығыҙ (йырсығыҙ)? — Кто Ваш любимый композитор (певец)?

Аскар Абдразаков Риголетто партияһын башкара. — Аскар

Абдразаков исполняет партию Риголетто.

Миңә «ауыр металл» музыкаһы оҡшай. — Мне нравится «тяжелый металл».

Улар «рэп» стилендәге музыканы һөйөүселәр. — Они поклонники музыки в стиле «рэп».

Беҙ циркка барыр инек. — Мы бы хотели пойти в цирк.

Һеҙгә клоун (жонглер, фокусник, акробат) оҡшанымы? — Вам понравился клоун (жонглер, фокусник, акробат)?

РАДИО, ТЕЛЕВИДЕНИЕ
РАДИО, ТЕЛЕВИДЕНИЕ

Яңылыҡтарҙы тыңлайыҡ әле! — Послушаем новости по радио!

Әйҙәгеҙ, телевизорҙы ҡабыҙайыҡ. — Давайте включим телевизор!

Нимә бара? — Что идет?

Икенсе программаға тоташтырығыҙ! — Переключите на другую программу!

Һеҙҙә нисә канал бар? — Сколько у вас каналов?

Бөгөн кис телевизорҙан ҡыҙыҡлы тапшырыуҙар бармы? — Есть сегодня вечером что-нибудь интересное по телевизору?

Телевизорҙы һүндерегеҙ! — Выключите телевизор!

Улар телевизор ҡарарға яраталар. — Им нравится смотреть телевизор.

Балаларға Дисней йән-һүрәттәре оҡшай. — Детям нравятся диснеевские мультфильмы.

Ул гәзит уҡыуға ҡарағанда радио тыңларға ярата. — Чтению газет он предпочитает радио.

Тапшырыуҙар ҡыҫҡа һәм оҙон тулҡындарҙа бара. — Передачи транслируются на коротких и длинных волнах.

V. СПОРТ
СПОРТ

Стадионға нисек барырға? — Как пройти на стадион?

Беҙ фигуралы шыуыу буйынса ярыштарҙы ҡарарға теләр инек. — Мы хотели бы посмотреть соревнования по фигурному катанию.

Атыш буйынса ярыштар ҡасан башлана? — Когда начнутся состязания по стрельбе?

Штангистарҙың ярышы ҡайҙа була икән? — Где будут проходить состязания штангистов?

Һеҙ ниндәй команда өсөн көйәһегеҙ? — За какую команду Вы болеете?

Кем эстафетаны еңде? — Кто выиграл эстафету?

Кем яңы рекорд ҡуйҙы? — Кто установил новый рекорд?

Кем иң яҡшы ваҡыт күрһәтте? — Кто показал лучшее время?

Был йүгереүсе нисәнсе урынды яуланы? — Какое место занял этот бегун?

Спорт һарайы ҡайҙа урынлашҡан? — Где находится Дворец спорта?

Мин хоккей көйәрмәне. — Я — хоккейный болельщик.

Минең яратҡан хоккей командам — «Салауат Юлаев». —

Моя любимая хоккейная команда — «Салават Юлаев».

Ниндәй командалар осраша? — Какие команды встречаются?

Әле ниндәй осор? — Какой сейчас период?

Осрашыуҙа кем судья? — Кто судит встречу?

Иҫәп ниндәй? — Какой счет?

Кем файҙаһына? — В чью пользу?

Ҡайһы команда еңде (отолдо)? — Какая команда победила (проиграла)?

Кем шайба индерҙе? — Кто забил шайбу?

Уйында улар ниндәй иҫәп менән еңделәр (еңелделәр)? — С каким счетом они победили (проиграли)?

Һеҙ спорт менән шөғөлләнәһегеҙме? — Вы занимаетесь спортом?

Мин теннис (баскетбол, йөҙөү) менән шөғөлләнәм. — Я занимаюсь теннисом (баскетболом, плаваньем).

Һеҙ саңғыла (конькиҙа) шыуаһығыҙмы? — Вы катаетесь на лыжах (коньках)?

Эйе, шыуам. — Да, катаюсь.

Һеҙҙең яратҡан спорт төрөгөҙ ниндәй? — Какой Ваш любимый вид спорта?

Беҙ футбол һәм хоккей уйнарға яратабыҙ. — Нам очень нравится играть в футбол и хоккей.

Һеҙ йөҙә беләһегеҙме? — Вы умеете плавать?

Әйҙәгеҙ, бассейнға барайыҡ! — Пойдемте в бассейн!

Берәй партия шахмат (шашка) уйнап алырға теләмәйһегеҙме? — Не хотите ли сыграть партию в шахматы (шашки)?

Мин спортсмен түгел, әммә спорт яратам. — Я не спортсмен, но я люблю спорт.

VI. ЯЛ ВАҠЫТЫНДА
ВО ВРЕМЯ ОТДЫХА

Һеҙ буш ваҡытығыҙҙы нисек үткәрәһегеҙ? — Как вы проводите свободное время?

Йыл миҙгеленә ҡарап. — Это зависит от времени года.

Һеҙҙең отпускығыҙ ҡасан? — Когда у Вас отпуск?

Минең отпуск июлдә була. — У меня отпуск в июле.

Беҙҙең отпускыбыҙ һәр саҡ йәйгә тура килә. — Наши отпуска всегда приходятся на лето.

Һеҙ йәй көнө нимә эшләйһегеҙ? — Что вы делаете летом?

Йәйен беҙ пляжда ҡыҙынабыҙ. — Летом мы загораем на пляже.

Йәйен беҙ Ағиҙелдә һыу инәбеҙ. — Летом мы купаемся в Белой.

Йәйен беҙ балыҡ тотабыҙ. — Летом мы ловим рыбу.

Йәйен беҙ бәшмәккә һәм еләккә йөрөйбөҙ. — Летом мы ходим по грибы и ягоды.

Беҙ үҙебеҙҙең баксала эшләйбеҙ. — Мы работаем на своем садовом участке.

Беҙ йыш ҡына ауылға атай-әсәйгә ярҙам итергә ҡайтабыҙ. — Мы часто ездим в деревню помогать родителям.

Һеҙ унда нимә эшләйһегеҙ? — Что вы там делаете?

Беҙ баҡсала эшләйбеҙ. — Мы работаем в огороде.

Беҙ бесән сабабыҙ. — Мы косим сено.

Беҙ утын бысабыҙ һәм ярабыҙ. — Мы пилим и колем дрова.

Ә һеҙҙең балаларығыҙ ҡайҙа ял итә? — А где отдыхают ваши дети?

Балалар беҙҙең менән бергә ял итәләр. — Дети отдыхают вместе с нами.

Балалар ауылда туғандарҙа ял итәләр. — Дети отдыхают в деревне у родственников.

Балалар йәйге лагерҙа ял итәләр. — Дети отдыхают в летнем лагере.

Ҡайһы ваҡыт беҙ — Иногда мы отдыхаем

шифаханала — в санатории,

ял йортонда — в доме отдыха,

турбазала ял итәбеҙ — на турбазе.

Һеҙ туризм менән шөғөлләнәһегеҙме? — Занимаетесь ли вы туризмом?

Мин һыбайлы туризм яратам. — Я люблю конный туризм.

Беҙ һыу туризмы менән шөғөлләнәбеҙ. — Мы занимаемся водным туризмом.

Һеҙ үткән йыл ҡайҙа булдығыҙ? — Где вы были в прошлом году?

Беҙ Инйәр йылғаһы буйлап сәйәхәт иттек. — Мы путешествовали по реке Инзер.

Беҙ Көньяҡ Урал буйлап походта булдыҡ. — Мы были в походе по Южному Уралу.

Беҙ ғаиләбеҙ менән ҡала ситендә ял иттек. — Мы с семьей отдыхали за городом.

Ниндәй гүзәл күренеш! — Какой великолепный вид!

Зинһар, бер минутка туҡтағыҙ әле! — Пожалуйста, остановитесь на минутку!

Мин бер нисә фото эшләргә теләйем! — Я хочу сделать несколько снимков!

Бөгөнгә етеп торор, сөнки мин бик арығанмын! — Я слишком устал(а), чтобы сегодня осматривать что-то еще!

Бында тағы ла ниндәй ҡыҙыҡлы нәмә ҡарарға мөмкин? — Что еще интересное можно здесь посмотреть?

Ҡыҙыҡлы һәм мауыҡтырғыс экскурсиягыҙ өсөн рәхмәт! — Спасибо за интересную и увлекательную экскурсию!

VII. СӘНӘҒӘТ ПРЕДПРИЯТИЕҺЫНА, ФИРМАҒА БАРЫУ
ПОСЕЩЕНИЕ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ, ФИРМЫ

Беҙ нефть эшкәртеү заводына барырға теләр инек. — Мы хотели бы посетить нефтеперерабатывающий завод.

Заводҡа (фабрикаға) беҙ ҡасан бара алабыҙ? — Когда мы сможем посетить завод (фабрику)?

Беҙ йыйыу цехына үтергә теләр инек. — Мы хотели бы пройти в сборочный цех.

Был предприятие ниндәй продукция сығара? — Какую про-

дукцию выпускает этот участок, это предприятие?

Был завод (фабрика) касан төҙөлгән? — Когда построен(а) этот завод (фабрика)?

Ниндәй сеймал менән эшләйһегеҙ? — На каком сырье вы работаете?

Һеҙҙең предприятиеның табышы ниндәй? — Какова прибыль вашего предприятия?

Был иң ҙур производстволарҙың береһе. — Это одно из наших крупнейших производств.

Уның продукцияһы бер беҙҙең илдә генә билдәле түгел. — Его продукция хорошо известна не только в нашей стране.

Һеҙҙең фирма (компания) касан ойошторолдо? — Когда была основана ваша фирма (компания)?

Сауҙа маркаһы ниндәй? — Какая торговая марка?

Был фирманың үҙенең асышымы? — Это собственная разработка фирмы?

Фирманың һуңғы асыштары ниндәй? — Какие последние разработки фирмы?

Эшләүселәрҙең дөйөм һаны күпме? — Какое общее число работающих?

Производствола нисә кеше эшләй? — Сколько человек на производстве?

Заводта (фабрикала) эшләү шарттары ниндәй? — Каковы условия труда на заводе (фабрике)?

Производство майҙаны ниндәй? — Какова производственная площадь?

Кем төп тәьмин итеүсе (һатып алыусы) булып тора? — Кто является основным поставщиком (покупателем)?

Етештерелгән тауарҙы һеҙ ниндәй илдәргә сығараһығыҙ? — В какие страны вы экспортируете продукцию?

Эш сәғәтенән тыш эш буламы? — У вас бывает сверхурочная работа?

Эш сәғәтенән тыш эшләнгән эш нисек түләнә? — Как оплачивается сверхурочная работа?

Премия системаһы бармы? — Существует ли премиальная система?

Беҙҙе етештереүҙең автоматлаштырылыуы ҡыҙыҡһындыра? — Нас интересует автоматизация производства.

Был ниндәй станок? — Какой это станок?

Хеҙмәтте һаҡлау нисек башҡарыла? — Как осуществляется охрана труда?

Һеҙ көнөнә (аҙнаһына) нисә сәғәт эшләйһегеҙ? — Сколько часов вы работаете в день (неделю)?

Хеҙмәт өсөн түләү системаһы ниндәй? — Какая у вас система оплаты труда?

Хеҙмәт хаҡы эшләнгән эшкә ҡарапмы әллә сәғәт иҫәбенән сығып түләнәме? — У вас оплата сдельная (почасовая)?

Инженер айына күпме эш хаҡы ала? — Сколько зарабатывает в месяц инженер?

хеҙмәткәр? — служащий?

эшсе? — рабочий?

Отпускығыҙ түләнәме? — У вас оплачиваемый отпуск?

Отпускығыҙ күпме? — Какова продолжительность отпуска?

Ниндәй тауарҙар ситкә сығарыла? — Какие товары вывозятся?

Әҙер әйберҙәрҙе (сеймалды) ҡайҙа сығараһығыҙ? — Куда вывозят готовые изделия (сырье)?

Был фирма нисек атала? — Как называется эта фирма?

Был фирманың хужаһы (вәкиле) кем? — Кто владелец (представитель) этой фирмы?

Һуңғы яуапты һеҙ ҡасан бирә алаһығыҙ? — Когда вы сможете дать окончательный ответ?

VIII. АУЫЛ ХУЖАЛЫҒЫ
СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО

Һеҙҙең ерегеҙ күпме? — Сколько у вас земли?

Беҙҙең илле (йөҙ, ике йөҙ) гектар еребеҙ бар. — У нас есть пятьдесят (сто, двести) гектаров земли.

Һеҙҙең нисә баш малығыҙ бар? — Сколько у вас голов скота?

Беҙҙең егерме баш атыбыҙ — У нас — двадцать лошадей,

йөҙ баш һыйырыбыҙ — сто коров,

илле баш суҫҡабыҙ — пятьдесят свиней,

етмеш баш һарығыбыҙ бар. — семьдесят овец.

Һеҙҙең уртаса йыллыҡ килемегеҙ күпме? — Какой у вас средний годовой доход?

Фермер хужалығында барлығы нисә кеше эшләй? — Сколько людей занято в фермерском хозяйстве?

Былар даими эшләгән эшселәрме әллә ваҡытлыса эшләгән эшселәрме? — Это постоянные или временные рабочие?

Ауыл хужалығы эшселәренең хеҙмәт хаҡы күпме? — Какая зарплата у сельскохозяйственных рабочих?

Гектарынан уртаса уңыш күпме? — Какова средняя урожайность с гектара?

Һеҙ кем булып эшләйһегеҙ? — Кем Вы работаете?

Мин — комбайнсы. — Я — комбайнер.

Һеҙҙең хеҙмәт хаҡы күпме? — Какая у Вас зарплата?

Айына биш мең һум. — Пять тысяч рублей в месяц.

АУЫЛ
СЕЛО

Был ниндәй ауыл? — Что это за село?

Был ауылдың исеме нисек? — Как называется это село?

Был ауылда күпме халыҡ йәшәй? — Какова численность населения?

Ауылда нисә хужалыҡ? — Сколько хозяйств в селе?

Һеҙҙең ауылда клуб бармы? — В вашем селе есть клуб?

Һеҙ клубта йыш булаһығыҙмы? — Вы часто бываете в клубе?

Клубта нимә була? — Что бывает в клубе?

Ниндәй гәзиттәр, журналдар алдыраһығыҙ? — Какие газеты, журналы вы выписываете?

Һуңғы тапҡыр һеҙ ниндәй кинокартина ҡаранығыҙ? — Какую кинокартину вы смотрели в последний раз?

Ул һеҙгә оҡшанымы? — Вам она понравилась?

Һеҙҙең ауылда мәктәп (дауахана, дарыухана) бармы? — Есть в вашем селе школа (больница, аптека)?

Мәктәптә күпме бала уҡый? — Сколько детей учится в школе?

Һеҙҙең ауылда күпме уҡытыусы? — Сколько учителей в вашем селе?

Мәктәп бинаһы ҡасан төҙөлгән? — Когда построено здание школы?

Мәктәп бинаһы өс йыл элек төҙөлгән. — Здание школы построено три года назад.

Мәктәп баҡсаһында ниндәй һәйкәл ҡуйылған? — Какой памятник сооружен в школьном саду?

Ул Бөйөк Ватан һуғышында һәләк булғандарға һәйкәл. — Это памятник погибшим в Великой Отечественной войне.

Был ниндәй бина? — Что это за здание?

Был бинала нимә урынлашҡан? — Что находится в этом здании?

Бында яҡшы юл ҡайҙа? — Где здесь хорошая дорога?

Ауыл хакимиәте ҡайҙа урынлашҡан? — Где находится сельская администрация?

Хакимиәт ауыл уртаһында урынлашҡан. — Администрация находится в центре села.

Беҙҙең йәнәшәбеҙҙә ниндәй бина? — Что за здание рядом с нами?

Беҙҙең йәнәшәбеҙҙә дауахана. — Рядом с нами больница.

Юл аша нимә урынлашҡан? — Что находится через дорогу?

Юл аша — клуб һәм мәктәп. — Через дорогу — школа и клуб.

Уң яҡта — почта һәм магазин. — Направо — почта и магазин.

Агроном ҡайҙа? — Где агроном?

Ул баҫыуға китте. — Он уехал в поле.

Ауылда һеҙҙең кемегеҙ бар? — Кто из ваших родственников живет в деревне?

Ауылда минең өләсәйем һәм олатайым бар. — В селе у меня есть бабушка и дедушка.

IX. МАГАЗИНДАР
МАГАЗИНЫ

Сауҙа үҙәге, йәшелсә магазины ҡайҙа урынлашҡан? — Где находится торговый центр, овощной магазин?

Ҡайҙан сәскәләр һатып алырға мөмкин? — Где можно купить цветы?

Миңә галстук кәрәк. — Мне нужен галстук.

Мин ҡарайым ғына. — Я только смотрю.

Миңә ... күрһәтегеҙ әле! — Покажите мне ...

Һеҙҙә ... бармы? — У вас есть ... ?

Миңә бик ҡиммәтле әйберҙәр кәрәкмәй. — Я не хочу ничего слишком дорогого.

Был күпме тора? — Сколько это стоит?

Миңә бер аудиокассета бирегеҙ әле! — Дайте мне, пожалуйста, аудиокассету!

Был күлдәк күпме тора? — Сколько стоит эта рубашка?

Был бик ҡиммәтле. — Это очень дорого.

Һеҙҙә ҡыйбат булмаған фотокамералар бармы? — У вас есть недорогие фотокамеры?

Мин быны алам. — Я куплю это.

Касса ҡайҙа? — Где касса?

Был миңә оҡшамай. — Это мне не нравится.

Мин быны кире ҡайтарырға уйлайым. — Я хочу это возвратить.

Был әйберҙе алмаштырығыҙ әле! — Замените эту вещь, пожалуйста!

Мин аҡсаны кире алырға теләйем. — Я хочу получить деньги обратно!

АҘЫК-ТҮЛЕК МАГАЗИНЫ
ПРОДОВОЛЬСТВЕННЫЙ МАГАЗИН

Бер килограмм алма (ҡыяр, кишер, һуған) үлсәп бирегеҙ әле. — Взвесьте, пожалуйста, килограмм яблок (огурцов, моркови, лука).

Һеҙҙә апельсин һуты (ҡаймаҡ, һыйыр ите) бармы? — У вас есть апельсиновый сок (сметана, говядина)?

Миңә дүрт йөҙ грамм ыҫланған ит бирегеҙ әле! — Дайте мне, пожалуйста, 400 граммов ветчины.

Ыуылдырыҡ нисә һум тора? — Сколько стоит икра?

Мин балыҡ, минераль һыу һәм аҡ май алырға теләйем. — Я хочу купить рыбу, минеральную воду и сливочное масло.

Мин бешерелгән (ыҫланған) колбаса һатып алырға теләр инем. — Я бы хотел(а) купить вареную (копченую) колбасу.

Миңә бер ҡап шырпы бирегеҙ әле. — Дайте мне коробок спичек.

Ике (өс) шешә алма һуты (һөт) бирегеҙ әле! — Дайте, пожалуйста, две (три) бутылки яблочного сока (молока)!

УНИВЕРМАГ
УНИВЕРМАГ

Мин аяҡ кейеме ҡарарға теләр инем. — Я хотел(а) бы посмотреть обувь.

Мин ойоҡ алырға теләйем. — Я хочу купить чулки.

Был нисәнсе үлсәм? — Какой это размер?

Миңә ... үлсәм кәрәк. — Мне нужен ... размер.

Кейеп ҡарарға мөмкинме? — Можно примерить?

Был минең үлсәм түгел. — Это не мой размер.

Миңә бер үлсәмгә ҙурыраҡты (кесерәкте) күрһәтегеҙ әле. — Покажите мне на размер больше (меньше).

Был миңә килешмәй. — Мне это не идет.

Был бик тар (киң, оҙон, ҡыҫҡа). — Это слишком узко (широко, длинно, коротко).

Был миңә ярай. — Это мне подходит.

Миңә был төҫ оҡшай (оҡшамай). — Мне (не) нравится цвет.

Миңә уйынсыҡтар күрһәтегеҙ әле. — Покажите, пожалуйста, игрушки.

Ҡайҙа бирсәткә (яулыҡ, бейәләй, халат) алырға мөмкин? — Где можно купить перчатки (платок, варежки, халат)?

Миңә күн итек кәрәк. — Мне нужны кожаные сапоги.

Иң бәләкәй балаларға ниндәй уйынсыҡтар бар? — Какие игрушки есть для самых маленьких?

Был тун бик ҡиммәтле. — Эта шуба слишком дорогая.

X. БҮЛӘК ҺАТЫП АЛАБЫҘ
ПОКУПАЕМ ПОДАРОК

Миңә алҡалар (беләҙектәр, йөҙөктәр, муйынсаҡтар) күрһәтегеҙ әле. — Покажите, пожалуйста, серьги (браслеты, кольца, бусы).

Миңә кул сәғәте кәрәк. — Мне нужны наручные часы.

Мин электр ҡырынғыс алырға теләйем. — Я хочу приобрести электробритву.

Был компакт-дискыны тыңларға мөмкинме? — Можно прослушать этот компакт-диск?

Һеҙҙә ... башҡарыуында йырҙар бармы? — У вас есть записи в исполнении ...?

Был кассета күпме тора? — Сколько стоит эта кассета?

Миңә хушбый (бит кремы, күҙ кәләме) кәрәк. — Мне нужны духи (крем для лица, карандаш для глаз).

Һеҙҙә француз хушбыйҙары бармы? — У вас есть французские духи?

Был хушбыйҙың еҫе бик көслө. — У этих духов очень сильный запах.

Миңә ҡатын-ҡыҙҙар өсөн (ир-ат өсөн) бүләк һайлашығыҙ. — Подберите мне что-нибудь в подарок женщине (мужчине).

Тағы ла берәй нәмә алаһығыҙмы? — Что-нибудь еще?

Юҡ, рәхмәт. — Спасибо, это все.

XI. ТУКЛАНЫУ АШХАНА, КАФЕ, РЕСТОРАН
ПИТАНИЕ, СТОЛОВАЯ, КАФЕ, РЕСТОРАН

Мин асыҡтым. — Я голоден(на).

Ресторан (кафе, бар) ҡайҙа урынлашҡан? — Где находится ресторан (кафе, бар)?

Һеҙ ресторанға бараһығыҙмы? — Вы пойдете в ресторан?

Беҙҙе кафеға саҡырҙылар. — Нас пригласили в кафе.

Ҡайҙа тиҙ генә ашап алырға мөмкин? — Где можно быстро перекусить?

Официант, буш өҫтәлегеҙ бармы? — Официант, есть ли свободный столик?

Мин тәҙрә янындағы өҫтәлгә ултырырға теләр инем. — Я бы предпочел столик у окна.

Ике (өс, дүрт) кешегә өҫтәл булырмы? — Имеется ли стол на двоих (троих, четверых)?

Мин бер үҙем. — Я один (одна).

Ҡайҙа ҡул йыуырға мөмкин? — Где можно помыть руки?

Зинһар, меню бирегеҙ! — Дайте меню, пожалуйста!

Һеҙ нимә тәҡдим итә алаһығыҙ? — Что вы можете порекомендовать?

Беҙҙе тиҙерәк хеҙмәтләндерегеҙ әле! — Обслужите нас побыстрее!

Беҙ кофе эсергә теләйбеҙ. —Мы хотим выпить кофе.

Беҙ иртәнге аш (төшкө аш, кискe аш) ашарға теләр инек. — Мы хотели бы позавтракать (пообедать, поужинать).

Миңә ... бирегеҙ әле. — Дайте мне ...

Миңә бер порция ... бирегеҙ. — Дайте мне одну порцию ...

Ашығыҙ тәмле булһын! — Приятного аппетита!

Зинһар, миңә бысаҡ (рюмка, сәнске) бирегеҙ! — Пожалуйста, передайте мне нож (вилку)!

Зинһар, быны алып ҡуйығыҙ!— Уберите это, пожалуйста!

Был бик тоҙло (әсе, бешеп етмәгән)! — Это слишком соленое (кислое, недоваренное)!

Мин йәшелсә салатын алырға теләйем.— Я хочу взять овощной салат.

Мин һурпа (щи, тукмас) алам. — Я возьму бульон (щи, лапшу).

Һеҙ беренсегә (икенсегә) ниндәй аш тәҡдим итәһегеҙ? — Что вы рекомендуете на первое (второе)?

Ниндәй ит ашы алабыҙ? — Какое мясное блюдо закажем?

Зинһар, бер сынаяҡ сәй. — Пожалуйста, чашку чая.

Мин һыуһаным. — Я хочу пить.

Беҙгә туңдырма һәм кофе бирегеҙ. — Дайте нам кофе и мороженое.

XII. ПОЧТА, ТЕЛЕФОН
ПОЧТА, ТЕЛЕФОН

Почта ҡайҙа урынлашҡан? — Где находится почта?

Почта йәшниге ҡайҙа урынлашҡан? — Где находится почтовый ящик?

Телефон-автомат ҡайҙа урынлашҡан? — Где находится телефон-автомат?

Мин хат (телеграмма) ебәрергә теләйем. — Я хочу послать письмо (телеграмму).

Был телеграмманы ашығыс рәүештә ебәрегеҙ. — Отправьте эту телеграмму срочно.

Телеграмманың бер һүҙе күпме тора? — Сколько стоит слово телеграммы?

Миңә яҙыу ҡағыҙы — Дайте, мне, пожалуйста, почтовую бумагу,

конверт — конверт,

өс марка — три марки,

телеграмма бланкыһы бирегеҙ әле! — бланк телеграммы!

Бандеролде ҡайҙа кабул итәләр? — Где принимают бандероли?

Һеҙҙән ошо открыткаларҙы ебәреүегеҙҙе үтенәм. — Прошу вас отправить эти открытки.

Минең адресымды яҙып алығыҙ. — Запишите мой адрес.

Минең исемгә хаттар бармы? — Есть ли письма на мой адрес?

Быны авиапочта менән (ябай почта менән, бандероль менән, посылка менән) ебәрергә кәрәк. — Это нужно послать авиапочтой (обычной почтой, бандеролью, посылкой).

Зинһар, быны төрөгөҙ! — Заверните это, пожалуйста!

Һеҙҙә посылка йәшниктәре бармы? — У вас есть посылочные ящики?

Ебәреүсегә кире ҡайтарығыҙ. — Верните отправителю.

Бланкылар ҡайҙа? — Где бланки?

Марка (конверт) күпме тора? — Сколько стоит марка (конверт)?

Быны минең паспорт. — Вот мой паспорт.

Миңә телефондан шылтыратырға кәрәк. — Мне нужно позвонить по телефону.

Мин телефондан һөйләшеү өсөн заказ бирергә теләйем. — Я хочу заказать телефонный разговор.

Телефон белешмәһен бирегеҙ әле! — Дайте, пожалуйста, телефонный справочник.

Телефондың номеры ... . — Номер телефона ... .

Минең номер ... . — Мой номер ... .

Мин һөйләшеүҙән баш тартам. — Я снимаю заказ.

Минән күпме? — Сколько с меня?

Почта ҡайһы ваҡытта эшләй? — В какие часы работает почта?

XIII. ҺАУЛЫҠ ҺАҠЛАУ, ТАБИПҠА БАРЫУ

ЗДОРОВЬЕ, ВИЗИТ К ВРАЧУ

Һеҙ үҙегеҙҙе нисек тояһығыҙ? — Как Вы себя чувствуете?

Нимәгә зарланаһығыҙ? — На что жалуетесь?

Һеҙгә нимә булды? — Что с Вами?

Һеҙҙең берәй ерегеҙ ауыртамы? — У Вас что-нибудь болит?

Мин ауырып киттем. — Мне нездоровится.

Минең башым әйләнә. — У меня голова кружится.

Мин үҙемде хәлһеҙ тоям. — Я чувствую слабость.

Зинһар, табип саҡырығыҙ! — Вызовите, пожалуйста, врача!

Зинһар, «ашығыс ярҙам» саҡырығыҙ! — Вызовите, пожалуйста, «скорую помощь»!

Миңә һыуыҡ үткән (тейгән). — Я простудился.

Ҡалтырата. — Меня лихорадит.

Өшөттөрә. — Меня знобит.

Минең температурам бар. — У меня температура.

Мин йүткерәм (йүтәлләйем). — Я кашляю.

Миңә тымау тейгән. — У меня насморк.

Минең башым ауырта. — У меня голова болит.

Мин йоҡлай алмайым. — У меня бессонница.

Минең йөрәгем ауырта. — У меня болит сердце.

Мин ҡоҫам. — У меня рвота.

Эсем ауырта. — Болит живот.

Минең тешем һыҙлай. — У меня болит зуб.

Мин ҡулымды (бармағымды) ҡырҡтым. — Я порезал(а) руку (палец).

Билегеҙгә тиклем сисенегеҙ! — Разденьтесь до пояса.

Тәрәнерәк тын алығыҙ. — Дышите глубже.

Тын алмағыҙ. — Не дышите.

Һеҙ ҡасан ауырып киттегеҙ? — Когда Вы заболели?

Һеҙ кисә (бөгөн) нимә ашанығыҙ? — Что Вы ели вчера (сегодня)?

Мин ашай алмайым. — У меня нет аппетита.

Һеҙгә ял итергә кәрәк. — Вам нужно отдохнуть.

Һеҙгә диетаға ултырырға кәрәк. — Вам надо соблюдать диету.

Һеҙҙең һөйәк һынған. — У вас перелом кости.

Был дарыу һеҙҙә бармы? — У вас есть это лекарство?

Был дарыуҙы көнөнә өс тапҡыр, ашағандан һуң, эсергә кәрәк. — Это лекарство надо принимать 3 раза в день после еды.

Һеҙгә күберәк ятып торорға кәрәк. — Вам следует соблюдать постельный режим.

Һеҙгә дарыу эсергә кәрәк. — Вам следует принимать лекарство.

Бына һеҙҙең рецепт. — Вот Ваш рецепт.

Миңә баш ауыртыуынан берәй дарыу бирегеҙ! — Дайте мне что-нибудь от головной боли!

Мин күпме түләргә тейешмен? — Сколько я должен заплатить?

Яҡында ҡайҙа дарыухана бар? — Где ближайшая аптека?

Был дарыу ҡасан әҙер була? — Когда будет готово это лекарство?

Был дарыуҙы нисек ҡулланырға? — Как принимать это лекарство?

Ҡайҙан мин яңы күҙлек һатып ала алам? — Где я могу купить новые очки?

Был дарыу миңә ярҙам итте (итмәне). — Это лекарство (не) помогло мне.

Ул үҙен нисек тоя? — Как он себя чувствует?

Уның хәле яҡшыраҡ (насарыраҡ) була башланы. — Ему стало лучше (хуже).

Ул үҙен яҡшы тоя. — Он чувствует себя хорошо.

Миңә нимә ашарға һәм эсергә рөхсәт ителә? — Что мне разрешено есть и пить?

Һеҙгә күберәк саф һауала булырға кәрәк. — Вам надо больше бывать на свежем воздухе.

Бүлмәгеҙҙе йышыраҡ елләтегеҙ. — Чаще проветривайте комнату.

Мин диета һаҡларға тейешменме? — Должен ли я соблюдать диету?

Тиҙерәк шәбәйегеҙ! — Поскорее выздоравливайте!

Мин сәләмәтмен, рәхмәт! — Спасибо, я здоров!

АПТЕКА
ДАРЫУХАНА

Иң яҡын дарыухана ҡайҙа урынлашҡан? — Где находится ближайшая аптека?

Бына минең рецептарым. — Вот мои рецепты.

Миңә ошо рецепт буйынса дарыу кәрәк. — Мне нужно лекарство по этому рецепту.

Ҡасан дарыу алырға килергә? — Когда прийти за лекарством?

Был дарыуға заказ бирергә мөмкинме? — Можно заказать это лекарство?

Был дарыуҙы нисек эсергә? — Как принимать это лекарство?

Был таблеткалар күпме тора? — Сколько стоят эти таблетки?

Күҙлеккә заказ бирергә мөмкинме? — Можно ли заказать очки?

Һеҙгә ниндәй күҙлек кәрәк? — Какие очки Вам нужны?

Күҙлектәр рецепт буйынса ғына бирелә. — Очки выдаются только по рецепту.

Миңә мамыҡ (бинт, күҙ дарыуы, йод) кәрәк. — Мне нужна вата (бинт, глазные капли, йод).

Зинһар миңә йод (йылытҡыс, пластырь) бирегеҙ. — Дайте мне, пожалуйста, йод (грелку, пластырь).

XIV. КӨНКҮРЕШ ХЕҘМӘТЕ КҮРҺӘТЕҮ
БЫТОВОЕ ОБСЛУЖИВАНИЕ

АТЕЛЬЕ
АТЕЛЬЕ

Мин салбар (костюм) тектерергә бирер инем. — Я хотел бы заказать брюки (костюм).

Был материалдан тегелгән костюм күпме тора? — Сколько будет стоить костюм из этой ткани?

Күлдәк тегеү өсөн күпме тукыма кәрәк? — Сколько ткани потребуется на платье?

Кейеп ҡарарға ҡасан килергә? — Когда прийти на примерку?

Был фасон миңә килешмәй. — Этот фасон мне не идет.

Быны яңынан эшләргә кәрәк. — Это надо переделать.

Костюм миндә бик яҡшы ултыра. — Костюм сидит на мне безукоризненно.

Күлдәк бик яҡшы ултырмай. — Платье не очень хорошо сидит.

Ҡасан салбар әҙер була? — Когда брюки будут готовы?

Бик тар (киң, оҙон, ҡыҫҡа). — Слишком тесно (свободно, длинно, коротко).

Ай аҙағында пальто әҙер була. — Пальто будет готово к концу месяца.

ПАРИКМАХЕРСКИЙ
БӨҘРӘХАНА

Мин сәс алдырырға (бөҙрәләтергә) теләйем. — Я хочу постричь (завить) волосы.

Зинһар, сәсемде буяғыҙ (төҫһеҙләндерегеҙ). — Пожалуйста, покрасьте (осветлите) волосы.

Сәсемде бөҙрәләтегеҙ әле. — Сделайте мне завивку.

Сәсемде ҡыҫҡараҡ алығыҙ (элеккесә ҡалдырығыҙ). — Постригите волосы покороче (оставьте так).

Колаҡтарҙың асыҡ ҡалыуын теләйем. — Я хочу, чтобы уши были открыты.

Был прическа миңә килешерме? — Мне пойдет эта прическа?

Сәсемә лак һибегеҙ. — Покройте волосы лаком.

Башымды шампунь менән йыуығыҙ. — Помойте мне голову с шампунем.

КЕР ЙЫУЫУ ҺӘМ ХИМЧИСТКА
СТИРКА И ХИМЧИСТКА

Мин ошо әйберҙәрҙе йыуырға бирергә теләйем. — Я хочу отдать эти вещи в стирку.

Минең әйберҙәремде йыуып һәм үтекләп биреүегеҙҙе теләр инем. — Я хотел бы, чтобы мои вещи были выстираны и выглажены.

Крахмалларға кәрәкмәй! — Крахмалить не надо!

Мин ошо плащты химчисткаға бирергә теләйем. — Я хочу отдать мой плащ в химчистку.

Мин был тунды таҙартырға бирергә теләр инем. — Я хотел бы отдать в чистку эту шубу.

Ул ҡасан әҙер була? — Когда она будет готова?

Ул иртәгә әҙер була. — Она будет готова завтра.

Мин был костюмды мөмкин тиклем тиҙерәк алырға тейешмен. — Я должен получить свой костюм как можно скорее.

Был свитерҙы йомаға тиклем әҙерләп биреүегеҙҙе һорайым. — Я прошу подготовить этот свитер к пятнице!

Ошо свитер (куртка) өсөн мин һеҙгә күпме түләргә тейешмен? — Сколько я вам должен за свитер (куртку)?

ФОТОАТЕЛЬЕ
ФОТОАТЕЛЬЕ

Иң яҡын фотоательеға нисек барырға? — Как пройти в ближайшее фотоателье?

Беҙ фотоға төшөргә теләйбеҙ. — Мы хотим сфотографироваться.

Фотографиялар ҡасан әҙер була? — Когда будут готовы фотографии?

Фотографияларҙы ошо адрес буйынса ебәрегеҙ! — Фотографии пришлите по этому адресу!

Мин был фотографияны ҙурайтырға теләйем. — Я хочу увеличить эту фотографию.

АЯҠ КЕЙЕМДӘРЕН (СӘҒӘТТӘРҘЕ, ЗОНТТАРҘЫ) ЙӨНӘТЕҮ
РЕМОНТ ОБУВИ (ЧАСОВ, ЗОНТОВ)

Иң яҡында ҡайҙа аяҡ кейемдәрен (сәғәттәрҙе, зонттарҙы) йүнәтеү оҫтаханаһы бар? — Где ближайшая мастерская по ремонту обуви (часов, зонтов)?

Итектәрҙе (ботинкаларҙы) ремонтлай алаһығыҙмы? — Можете ли вы починить сапоги (ботинки)?

Мин аяҡ кейемемдең үксәһен һындырҙым. — Я сломал(а) каблук.

Минең «молния» замоғым һынған. — У меня сломалась «молния».

Ҡаҙау ҡамасаулай. — Мешает гвоздь.

Аяҡ кейемемдең үксәһен ҡағып бирегеҙ әле. — Прибейте, пожалуйста, каблук.

Зинһар, ошо ерен тегегеҙ. — Зашейте, пожалуйста, здесь.

Был эште хәҙер үк эшләргә мөмкинме? — Это можно сделать при мне?

Касан улар әҙер була? — Когда они будут готовы?

Минең зонт боҙолдо. — У меня сломался зонт.

Зонт асылмай. — Зонт не раскрывается.

Уның коршауы бөгөлгән (өҙөлгән, һынған). — Погнулась (оторвалась, сломалась) спица.

Зонттың тоткаһы төшкән. — Отлетела ручка зонта.

Минең сәғәтем туктаған. — У меня остановились часы.

Мин сәғәтемде бәреп ваттым (төшөрөп ебәрҙем). — Я их ударил (уронил).

Теле һынған. — Сломалась стрелка.

Быялаһы тирләгән. — Запотело стекло.

Быялаһы ватылған. — Разбилось стекло.

Сәғәт бер йөрөй, бер туктай. — Часы то идут, то останавливаются.

XV. ТӘБИҒӘТ
ПРИРОДА

Был утрау нисек атала? — Как называется этот остров?

Был боғаҙҙың киңлеге ниндәй? — Какой ширины этот пролив?

Был йылғала пароход йөрөй аламы? — Судоходна ли эта река?

Беҙ был мәмерйәне ҡарарға теләйбеҙ. — Мы хотим осмотреть эту пещеру.

Бөгөн диңгеҙ тулкынлымы (тынысмы)? — Бурное (спокойное) ли сегодня море?

Беҙ асык океанға сығабыҙмы? — Мы выходим в открытый океан?

Был тау нисек атала? — Как называется эта гора?

Был тауҙың бейеклеге ниндәй? — Какова высота этой горы?

ВАКЫТ
ВРЕМЯ

Сәғәт нисә? — Который час?

Сәғәт нисәлә? — В котором часу?

Иртәнге сәғәт унда. — В десять часов утра.

Көндөҙгө сәғәт өстә. — В три часа дня.

Киске сәғәт етелә. — В семь часов вечера.

Сәғәт биштә. — В пять часов.

Алты сәғәт ун биш минут. — Шесть часов пятнадцать минут.

Ун икенсе ярты. — Полдвенадцатого.

Биш минуттан туғыҙ. — Без пяти минут девять.

Ун биш минуттан дүрт. — Без пятнадцати четыре.

Минең сәғәтем бер минутка алда. — Мои часы спешат на одну минуту.

Һеҙҙең сәғәтегеҙ биш минутка артта. — Ваши часы отстают на пять минут.

Минең сәғәтем дөрөҫ. — Мои часы — точные.

Мин ярты сәғәттән (бер нисә минуттан) ҡайтырмын. — Я вернусь через полчаса (несколько минут).

ТӘБИҒӘТ КҮРЕНЕШТӘРЕ
ЯВЛЕНИЯ ПРИРОДЫ

Яҡты. — Светло.

Яҡтыра. — Светает.

Ҡараңғы. — Темно.

Ҡараңғы төштө. — Стемнело.

Ҡояш сыҡты. — Солнце взошло.

Ҡояш батты. — Солнце село.

Ай сыҡты. — Луна взошла.

Йондоҙҙар балҡый. — Звезды сияют.

ҺАУА ТОРОШО
ПОГОДА

Бөгөн көн ниндәй? — Какая сегодня погода?

Бөгөн көн яҡшы (насар, болотло, ҡояшлы). — Погода сегодня прекрасная (ненастная, пасмурная, солнечная).

Бөгөн һыуыҡ (йылы, эҫе). — Сегодня холодно (тепло, жарко).

Ҡар яуа. — Идет снег.

Ямғыр яуа. — Идет дождь.

Һалҡын. — Холодно.

Көн аяҙлы (елле). — День безоблачный (ветреный).

Һауа торошо ниндәй буласаҡ? — Какой был прогноз погоды?

Ямғыр килә, шикелле. — Кажется, собирается дождь.

Бөгөн һауа температураһы ниндәй? — Какая сегодня температура воздуха?

Бөгөн егерме градус һалҡын. — Сегодня 20 градусов ниже нуля.

Бөгөн ун биш градус йылы. — Сегодня 15 градусов выше нуля.

Күк күкрәй. — Гром гремит.

Мин күк күкрәгәнде яратмайым. — Я не люблю грозу.

Ямғыр туҡтаны. — Дождь перестал.

Ямғыр күнәктән ҡойған кеүек яуа. — Дождь льет как из ведра.

Тынсыу. — Душно.

Кисә һауа температураһы ниндәй булды? — Какая температура воздуха была вчера?

Һалҡынса булды. — Было прохладно.

Һауа температураһы күтәрелде. — Температура воздуха повысилась.

Температураның түбәнәйеүе көтөлә. — Ожидается понижение температуры.

Томан. — Туман.

Дауыл. — Буря.

Бөгөн бик тайғаҡ. — Сегодня очень скользко. Гололёд.

Иртәгәгә һауа торошо тураһында мәғлүмәт тыңланығыҙмы? — Вы слышали прогноз погоды на завтра?

Иртәгә көн аяҙлана. — Завтра погода прояснится.

Ел көньяҡтан (төньяҡтан, көнсығыштан, көнбайыштан) иҫә. — Ветер дует с юга (севера, востока, запада).

ХАЙУАНДАР ДОНЪЯҺЫ
МИР ЖИВОТНЫХ

Һеҙҙең яҡта ниндәй хайуандар бар? — Какие звери водятся в ваших краях?

Беҙҙә ҡуяндар, — У нас водятся зайцы,

төлкөләр — лисы,

тейендәр — белки,
кыр суҫкалары — кабаны,
бүреләр — волки,
айыуҙар — медведи,
мышылар бар — лоси.

Һеҙҙә йырткыс хайуандар бармы? — Есть ли у вас хищники?

Беҙҙең урмандарҙа бүреләр, — В наших лесах встречаются волки,
айыуҙар — медведи,
һеләүһендәр осрайҙар — рыси.

Һеҙҙә ниндәй коштар кышлайҙар? — Какие птицы зимуют у вас?

Беҙҙә карабаш турғайҙар, — У нас зимуют синицы,
карғалар — вороны,
күгәрсендәр — голуби,
сәүкәләр — галки,
турғайҙар кышлайҙар — воробьи.

Яҙын һабан турғайҙары, — Весной прилетают жаворонки,
карлуғастар — ласточки,
һандуғастар — соловьи,
торналар — журавли,
кәкүктәр кайталар — кукушки.

Беҙ ағастарға сыйырсык ояларын эләбеҙ. — Мы развешиваем скворечники.

Кыш көнө беҙ коштарҙы ашатабыҙ. — Зимой мы кормим птиц.

Беҙ ояларҙы карайбыҙ (һаклайбыҙ). — Мы охраняем гнезда.

Һеҙ короткос бөжәктәр менән нисек көрәшәһегеҙ? — Как вы боретесь с насекомыми-вредителями?

Беҙ уларҙы кул менән сүпләйбеҙ. — Мы собираем их вручную.

Беҙ уларға каршы биологик (химик) саралар менән көрәшәбеҙ. — Мы боремся с ними биологическими (химическими) средствами.

Беҙ уларға каршы коштар ярҙамында көрәшәбеҙ. — Мы боремся с ними с помощью птиц.

ҮҪЕМЛЕКТӘР ДОНЪЯҺЫ
РАСТИТЕЛЬНЫЙ МИР

Һеҙҙең яктарҙа урмандар бармы? — В ваших краях есть леса?

Унда ниндәй ағастар үҫә? — Какие деревья там растут?

Һеҙҙең урманда ниндәй кыуактар үҫә? — Какие кустарники растут в этом лесу?

Беҙҙең урмандар һәм болондар сәскәләргә бай. — Наши леса и луга богаты цветами.

Урман ситендә дарыу үләндәре үҫә. — На опушке растут лекарственные растения.

Бында ниндәй бәшмәктәр үҫә? — Какие здесь растут грибы?

Был бәшмәк ағыулы. — Этот гриб — ядовитый.

Был үҫемлектәр ашарға яраклымы? — Эти растения съедобные?

Мин бакса сәскәләрен бик яратам. — Мне очень нравятся садовые цветы.

XVI. БАШКОРТОСТАН БУЙЛАП
ПО БАШКОРТОСТАНУ

Башкортостанда егерме кала бар. — В Башкортостане двадцать больших и малых городов.

Ҙурлығы буйынса Стәрлетамаҡ республикала икенсе урында тора. — Стерлитамак — второй по величине город в республике.

Башҡортостанда тағы ла ниндәй ҡалалар бар? — Какие еще города есть в Башкортостане?

Күмертау, Ишембай, Салауат, Сибай, Баймаҡ, Учалы, Нефтекама һәм башҡалар. — Кумертау, Ишимбай, Салават, Сибай, Баймак, Учалы, Нефтекамск и другие.

Мин Салауатта йәшәйем. Салауат — бик матур ҡала. — Я живу в Салавате. Салават — очень красивый город.

Башҡортостан территорияһы буйлап нисә йылға аға? — Сколько рек протекает по территории Башкортостана?

Ҙур һәм уртаса ҙурлыҡтағы йылғалар егерме биштән артыҡ. — Свыше двадцати пяти больших и средних рек.

Өфө ҡалаһы Ағиҙел йылғаһы буйында урынлашҡан. — Город Уфа расположен на берегу реки Белой.

Республикала иң бейек тау түбәләрен әйтегеҙ. — Назовите самые высокие горные вершины в республике.

Ямантау һәм Ирәмәл. — Ямантау и Иремель.

Башҡортостанда ниндәй шифаханалар бар? — Какие дома отдыха и санатории есть в Башкортостане?

Башҡортостанда Йоматау, Яктыкүл, Янғантау, Шафран шифаханалары бар. — В Башкортостане есть санатории Юматово, Яктыкуль, Янгантау, Шафраново.

Башҡортостанда шифалы сығанаҡтар бармы? — Есть ли в Башкортостане целебные источники?

Башҡортостан территорияһында илленән артыҡ шифалы (минерал, ләм һәм башҡа) сығанаҡтар бар. — На территории Башкортостана расположено более пятидесяти целебных источников (минеральных, грязевых и т. д.).

Янғантау ҡайҙа урынлашҡан? — Где находится гора Янгантау?

Янғантау Салауат районында урынлашҡан, ул шифалы ҡайнар газы менән данлыклы. — Гора Янгантау находится в Салаватском районе, она славится целебными горячими газами.

Ишембай нимәһе менән дан ҡаҙанған? — Чем славится город Ишимбай?

Ул башҡорт нефтселәренең тәүге ҡалаһы. — Это первый город башкирских нефтяников.

Башҡортостанда күлдәр күпме? — Много ли озер в Башкортостане?

Башҡортостанда меңдән артыҡ күл бар. — В Башкортостане более тысячи озер.

Иң ҙур күлдәр — Асылыкүл, Кандракүл һәм Аккүл. — Самые большие озера — Асылыкуль, Кандрыкуль и Аккуль.

Беҙ был яктың матур тәбиғәте менән танышырға теләр инек. — Мы бы хотели познакомиться с природой вашего края.

Һеҙгә Башҡортостан дәүләт заповеднигына барырға кәрәк! — Вам надо посетить Башкирский государственный заповедник!

Ул ҡайҙа урынлашҡан? — Где он расположен?

Ул Көньяҡ Уралдың иң матур урындарының береһе — Бөрйән районында урынлашҡан. — Он расположен в одном из самых живописных мест Южного Урала — Бурзянском районе.

Бында тауҙар, туғайҙар, тарлауыҡтар, мәмерйәләр, тау йылғалары, шарлауыҡтар, урмандар һәм далалар күрергә мөмкин. — Здесь можно увидеть горы, долины, ущелья, пещеры, горные реки, водопады, леса и степи.

ЙӨКМӘТКЕҺЕ	СОДЕРЖАНИЕ	
Башкирско-русский словарь		3
Русско-башкирский словарь		63
Башкирско-русский разговорник		114
I. Мөрәжәғәт һүҙҙәре	Обращения	114
Сәләмләшеү	Приветствие	114
Танышыу	Знакомство	114
Һорау, үтенес	Просьба	115
Рәхмәт һүҙҙәре	Благодарность	115
Ғәфү үтенеү	Извинение	115
Тынысландырыу	Утешение	116
Алдан иҫкәртеү	Предостережение	116
Мактау һүҙҙәре	Комплименты	116
Хуплау	Одобрение	116
Ризалыҡ белдереү	Согласие	116
Хупламау	Неодобрение	117
Риза булмау, кире ҡағыу	Несогласие, отказ	117
Саҡырыу	Приглашение	117
Ҡотлауҙар	Поздравления	118
Тәҡдимдәр, үтенестәр	Предложения, просьбы	118
Хушлашыу	Прощание	119
II. Шәхси мәғлүмәттәр Мауығыу	Личные данные	119
Кеше. Уның тышкы киәфәте	Человек. Его внешность	119
Йәш	Возраст	120
Профессия	Профессия	120
Йәшәү урыны	Местожительство	121
Мәктәп	Школа	121
Дәрес	Урок	122
Китапхана	Библиотека	123
Увлечения	Увлечения	124
III. Ҡала буйлап сәйәхәт итеү	Путешествие по городу	124
Аэропорт	Аэропорт	124
Тимер юл вокзалы	Железнодорожный вокзал	125
Вагон	Вагон	126
Теплоход	Теплоход	127
Ҡала буйлап	По городу	128
Өфө калаһы менән танышыу	Знакомство с городом Уфа	130
Адресты эҙләү	Поиски адреса	131
Трамвай, автобус, троллейбус	Трамвай, автобус, троллейбус	132
Өй, фатир	Дом, квартира	133

Справочное издание

БАШКИРСКО-РУССКИЙ
И РУССКО-БАШКИРСКИЙ СЛОВАРЬ

БАШКИРСКО-РУССКИЙ РАЗГОВОРНИК

Подписано в печать 05.10.2015. Формат бумаги 84x108 $^{1}/_{32}$.
Объем 8,4 усл. печ. л. Тираж 3000 экз. Заказ. № 151268.

НМЦ «Педкнига»
450000, г. Уфа, ул. Центральная, 53/2

Отпечатано с готовых диапозитивов
в КП РБ Издательство «Мир печати».

Башкирско-русский и
русско-башкирский
2000100 116425
Цена: 120,00 RUR за шт